

Inv. A. 43.028

337784

STUDII DE FILOLOGIE ROMÂNĂ

PUBLICATE DE

OID DENSUȘIANU

BUCURESCI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE **CAROL GÖBL**

Furnisor al Curții Regale

16, STRADA DOAMNEI, 16

1898.

PREFAȚA

Studiile de filologie pe care le publicăm aici reprezintă o parte din activitatea seminarului nostru de istoria limbii și literaturii române pe anul 1897—1898. Este un început modest, ca toate începuturile. Greutăți materiale, și în special lipsa unui fond pentru tipărirea lucrărilor făcute împreună cu membrii seminarului, m'au împedecat să dau o întindere mai mare acestei publicațiuni. Înființat în anul trecut, seminarul meu nu a primit nici o subvențiune care să-mi permită tipărirea unui *Anuar* mai voluminos. Ori-cine știe, pe de altă parte, că pentru publicațiuni de genul acesta este greu de a găsi la noi un editor, așa că m'am văzut silit să tipăresc numai o parte din lucrările făcute în timp de un an.

Ne existînd pînă în anul trecut o catedră de istoria limbii și literaturii române la facultatea de litere din București, era foarte natural ca elevii care s'au înscris în seminar să nu fie în deajuns de pregătiți, la început, pentru studii mai speciale de limbă și literatură română. Cu toate acestea, mulțumită zelului cu care au urmat cursurile mele și stăruinței cu care au studiat subiectele pe care le-am dat, cîți-va din ei au putut să

dea lucrărilor cu care s'au însărcinat un caracter de originalitate.

Chestiunile cu care ne-am ocupat au fost alese atât din istoria limbei cât și din a literaturii române. Nu dăm aici decît cîte-va cercetări mai speciale de filologie, lăsînd pentru *Anuarele* viitoare subiectele de literatură, pe care le vom publica izolat, pentru a păstra o unitate în cuprinsul fie-cărui volum.

O mare parte din lecțiunile le-am consacrat interpretării Glosarului slavo-romîn ce se păstrează în biblioteca Academiei sub nr. 312 (f. 41). Fie-care cuvînt a fost studiat în legătură cu cel slavon corespunzător din Glosar și cu formele romanice înrudite, în caz cînd limba romînă se întîlnia cu vre-una din limbile surori. Cu această lucrare s'au însărcinat dd. I. MINTUȚĂ, N. APOSTOLESCU, STELIAN STERESCU și BUCUR CONSTANȚINESCU. Pe lîngă aceasta s'au cetit următoarele lucrări, din care unele au ocupat două și chiar trei ședințe : dd. F. DRUGESCU, *Asupra disimilațiunei consonantice în limba romînă*; C. DROUHET, *Despre «v» intervocalic latin în limba romînă*; I. BINIG, *Despre «ll» intervocalic latin în limba romînă*; A. ARGENTI, *Poezia lirică a lui Alexandri*; D-ra IRINA MAGDOV, *Declinațiunea a treia latină în limba romînă*; dd. N. APOSTOLESCU, *Despre poezii noștri*; L. LAZEA, *Analiză critică asupra dramei «Ovidiū» a lui Alexandri*; I. VANCA, *«Appendix Probi» cu privire la limba romînă.*

Studiul d-lui DRUGESCU îl tipărim mai departe (pp. 50—57); acela al d-lui APOSTOLESCU a apărut în revista *Tinerimea romînă*, 1898, pp. 62—72. Parte din

celelalte lucrări își vor găsi loc în viitoarele volume ale *Anuarului*. Sperăm însă că pînă atunci ni se va înlesni tipărirea acestei publicațiuni și se va încuraja o muncă utilă nu numai pentru aceia ce stau pe băncile Universității, ci și pentru toți care se interesează de limba și literatura noastră.

O. D.

URME VECHI DE LIMBA

ÎN

TOPONIMIA ROMÎNEASCA

Numele noastre de localităţi, ca şi cele de persoane, au fost foarte puţin studiate pînă acum, cu toate că în ele găsim o sumă de fapte preţioase pentru cunoaşterea trecutului nostru. O cercetare mai amănunţită asupra mai multor nume din toponimia noastră ni-a arătat că în ele se păstrează şi astăzi forme care au dispărut cu desăvîrşire din limba romînă, dar care au trebuit să existe într'o epocă anterioară monumentelor noastre literare. Am întîlnit, pe de altă parte, cuvinte care nu mai trăesc decît în unele regiuni sau care aveau altă dată un înţeles mai mult sau mai puţin îndepărtat de cel de astăzi. Toate aceste forme prezintă un deosebit interes pentru istoria limbei romîne, şi vom vedea din studiu de faţă cîte chestiuni, dintre cele mai obscure, se pot lămuri pe această cale.

Din punct de vedere al morfologiei ne vom ocupa

de următoarele forme mai interesante păstrate în cîte-va localități (1).

Există în județul Suceava mai multe localități ce poartă numele de *Boura* (2). În această formă, recunoaștem imediat femininul, pierdut astăzi în limba zilnică, al substantivului *bour*. Același cuvînt apare și în numele *Boura-Fîrfigi* (ramură de munți în grupa Ceahlăului și părau în comuna Hangul) (3). Știm că în limba de astăzi numirile de animale își formează femininul cu sufixele *-iță*, *-oaică*, adăogate la masculinele corespunzătoare. Nu era același lucru și în trecut. Cuvinte ca cel de mai sus precum și unele forme din macedo- sau istro-romînă (*părumbă*, *poarcă*; *lupă*, *porcă*) (4) ne arată că mai înainte numirile feminine de animale se derivau direct din masculine cu ajutorul terminațiunei *-ă*, *-a*. Și cit de răspîndite erau asemenea substantive, aceasta se poate vedea încă și din alte forme de aceeași categorie. Așa, găsim în județul Iași un sat, un deal și o vale *Coarba* (fem. de la *corb*) (5); în județul Dolj o baltă *Epura* (6); în județul Gorj o vale numită *Lupa* (com. Albeni) (7) care nu poate fi decît feme-

(1) Studiul nostru îmbrățișează direct numai județele din România. Un material bogat de fapte s'ar putea culege, de sigur, și din celelalte regiuni locuite de Romîni.

(2) S. Ionescu, *Dicționar geografic al județului Suceava*, 1894, p. 43.

(3) C. Gheorghiu, *Dicționar geografic al județului Neamț*, 1895, p. 76.

(4) G. Weigand, *Die Aromunen*, Leipzig, 1894, t. II, pp. 12, 285; Miklosich, *Rumunische Untersuchungen*, Viena, 1881, I, pp. 34, 40. Comp. și d.-r. *zîmbră* (*Convorbiri literare*, t. XXIII, p. 347.)

(5) C. Chiriță, *Dicț. geogr. al jud. Iași*, 1888, p. 78. Substantivul *coarbă* există azi încă în macedo-romînă (v. Weigand, *Die Aromunen*, t. II, p. 310).

(6) A. Cumbar, M. Manoil, M. Canianu și A. Candrea, *Dicț. geogr. al jud. Dolj*, 1896, p. 288.

(7) I. Vasiliu-Năsturel, *Dicționar geografic al județului Gorj*, 1892, p. 203.

ninul de la *lup* (comp. mai sus istr. *lupă*). Același nume îl poartă și un deal din județul Vâlcea (pl. Oltețul de jos) (1) și alte cîte-va localități din județele Olt (2), Prahova (3) și Tecuți (4). Comp. și *Coasta Lupei* în jud. Tecuți (5), *Podul Lupei* în Ialomița (6), *Baba Lupa* în jud. Dolj (7) și *Odaia Lupa* în jud. Covurlui (8). Numele *Păuna*, păstrat astăzi și ca nume de persoană, apare în județul Prahova (pl. Teleajen) (9); ear *Ursa* în județele Gorj (pl. Vulcan) și Tecuți (10).

(1) C. Alessandrescu, *Dicționar geografic al jud. Vâlcea*, 1893, p. 224.

(2) C. Alessandrescu și I. Sfințescu, *Dicț. geogr. al jud. Olt*, 1895, p. 129. Autorii ne spun că *Lupa* «și-a luat numirea de la o lupoaică care avea pui în pădurile de pe această vâlcea.»

(3) P. Brătescu și I. Moruzi, *Dicț. geogr. al județului Prahova*, 1897, pag. 255.

(4) Th. Ciuntu, *Dicț. geogr. al jud. Tecuți*, 1897, p. 124.

(5) *Dicț. geogr.*, p. 53.

(6) I. Provianu, *Dicț. geografic al județului Ialomița*, 1897, p. 215.

(7) *Dicț. geogr.*, p. 36.

(8) M. Pacu, *Dicț. geografic al județului Covurlui*, 1893, p. 126.

—Femeninul *Lupa* s'a păstrat și ca nume de cîni printre ciobani (v. S. Liuba și A. Iana, *Topografia satului și hotarului Măidan*, Caransebeș, 1895, p. 114).

(9) *Dicț. geografic al județului Prahova*, p. 315.

(10) *Dicț. geografic al județului Gorj*, p. 382, *Dicț. jud. Tecuți*, p. 266. Comp. *Dealul*—, *Valea*— și *Piscul Ursei* (*Dicț. jud. Dolj*, p. 66); *Ursa* (*Dicț. jud. Iași*, pp. 243—244). Tot ca urmă veche de substantive feminine în -a înlocuite astăzi prin derivat cu -oaică se poate considera, foarte probabil, și partea a doua din *Gurguiul Dracei* (*Dicț. jud. Teleorman*, p. 122). — In documente din Ungaria găsim deja în secolul al XI-lea nume de localități ca cele de mai sus. Așa, într'un document dela regele Ștefan din 1009 se vorbește de o apă «*quae Lupa nuncupatur*» (Fejér, *Codex diplomaticus Hungariae*, t. I, p. 292.) Rezultă din text că această localitate se afla prin regiunea Bănătuului de astăzi. Un document dela Andrei I (a. 1055) amintește de asemenea de o localitate *Lupa* la extremitatea nordică a Ungariei (*ibid.*, p. 390). Intr'un act de donațiune de la Sigismund Batori din 1580 reapare această formă

Urme de articol prepus găsim în *Fața lui craiū*, poiană în județul Prahova (pl. Teleajen) (1); *Fîntîna lui dușman*, fîntînă și loc izolat în același județ (2); *Fîntîna lui țigan*, numire veche a cătunului Păliciu din comuna *Rușlavăț* (jud. Buzău) (3).

În numele unui vîrf de munte din culmea Comarnicului ni s'a păstrat forma interesantă *Frunzu* (4) care nu poate avea alt înțeles decît acela de «frunzos». Latinescul *frondeus* a existat decî odinioară în limba romînă, și singura urmă ce ni-a rămas este aceasta.

Foarte răspîndite sînt numele formate cu sufixul *-oae*, *-oai* care în limba vorbită de astăzi a fost înlocuit în cea mai mare parte cu *-oaică* (5). Vom înregistra aici

în localitatea *Valea Lupa*. O vale cu aceeași numire există astăzi lîngă *Luncani* (Hunedoara; v. Pesty Frigyes, *Krassó vármegye története*, Budapesta, 1884, t. III, p. 271). Tot în documentul de la 1055 întîlnim localitatea *Ursa* (*ibid.*, p. 389), care earăși este de origine romînească și care ne arată că deja în sec. al XI-lea existau Romîni în Ungaria. Vedem decî că chiar numai din acest punct de vedere teoria lui Rösler nu poate fi admisă (Cf. mai departe).

(1) Tradițiunea spune că «aci a avut loc un război între Romîni și Unguri și că în această luptă ar fi perit un craiū. De la acest craiū s'a numit astfel această poiană.» *Dicț. geogr. al jud. Prahova*, p. 191. Cf. *Baia lui craiū* (Transilvania; v. S. Moldovan, *Țara noastră*, Sibiu, 1894, p. 62).

(2) *Dicț. geogr. al jud. Prahova*, p. 193.

(3) B. Iorgulescu, *Dicț. geogr. al jud. Buzău*, 1892, p. 508. — În *Măgura lui Ursu* (*Dicț. geogr. al jud. Gorj*, p. 206) trebuie să considerăm de sigur pe *Ursu* ca nume propriu. Comp. *Cotul lui Găină* în județul Mehedinți (*Dicț. geogr.*, p. 92); *Valea lui Ciine* (*Dicț. jud. Gorj*, p. 391); *Balta lui Șoarec* (N. Filipescu-Dubău, *Dicț. jud. Dorohoi*, 1891, p. 8); *Măgura lui Cățel* (P. Georgescu, *Dicț. jud. Teleorman*, 1897, p. 59); *Crucea lui Șerpe* (*ibid.*, p. 80); *Iazul lui Epure* (*Dicț. jud. Tecuci*, p. 108); *Hanul lui Epure* (P. Condrea, *Dicț. geogr. al jud. Tutova*, 1887, p. 44).

(4) G. Lahovari, *Dicț. geografic al jud. Argeș*, 1888, p. 84.

(5) Formele cu *-oae* (*-oaine*) s'a păstrat mai bine în macedo-romînă în graiul din Bănat și din Țara Hațegului: *amiroaia*,

mai multe localități în care s'a păstrat forma aceasta a substantivelor feminine derivate din masculine prin mijlocirea acestui sufix.

Aricioaia, vale în județul Vilcea (pl. Oltul de sus) (1); *Ceaușoia*, moșie în jud. Buzău (com. Plescoi) (2); *Corboia*, pădure în județul Neamț (pl. de Sus-Mijlocul) (3); *Drăcoia*, munte în județul Bacău (pl. Trotuș), cătun deal, vale și părău în județul Vaslui (pl. Racova) (4); *Epuroaia*, mahala în județul Mehedinți (c. r. Slivilești, pl. Văilor) (5); *Lupoia*, *Lupoale*, diferite localități în mai multe județe (6); *Strigoaia-Brăzoaia*, pădure în județul Muscel (plaiul Dîmbovița) (7); *Turcoaia* (8); *Unuroaia*, pădure și părău în județul Botoșani (pl. Co-

amirăroaie (Weigand, *Die Aromunen*, t. II, p. 292); *văsil'oaine* (*ibid.*, p. 338); *ursoia* (Weigand, *Vlacho-Meglen*, pp. 71 și uu.); *căsoaie*, *fundoaie*, *spăioaie* (Weigand, *Jahresbericht*, t. III, pp. 316, 319, 326. Cf. și p. 236). În valea Hațegului se zice *lupoaine*, *ursoaine* (com. de d. Ar. Densușianu).

(1) *Dicț. geogr. al jud. Vilcea*, p. 7.

(2) *Dicț. jud. Buzău*, p. 152.

(3) *Dicț. jud. Neamț*, p. 128.

(4) O. Racoviță, *Dicț. geogr. al jud. Bacău*, 1895, p. 266; C. Chi-riță, *Dicț. geogr. al jud. Vaslui*, 1889, p. 72.

(5) N. Spineanu, *Dicț. geogr. al jud. Mehedinți*, 1894, p. 121.

(6) *Dicț. jud. Mehedinți*, pp. 109, 175—176, *Dicț. jud. Gorj*, pp. 203—204, *Dicț. jud. Vilcea*, p. 224, *Dicț. jud. Olt*, pp. 129—130, *Dicț. jud. Dolj*, p. 415, *Dicț. jud. Prahova*, p. 255, C. Alessandrescu, *Dicț. geogr. al jud. Muscel*, 1893, pp. 194—195, *Dicț. jud. Buzău*, p. 298, *Dicț. jud. Ialomița*, p. 183, G. Dănescu, *Dicț. geogr. al jud. Rîmnicul-sărat*, 1896, p. 167, *Dicț. jud. Covurlui*, p. 114, P. Condrea, *Dicț. geogr. al jud. Roman*, 1891, p. 69, *Dicț. jud. Iași*, p. 148. Cf. și localitățile de peste munți *Lupoia* (com. Sălagiū și Bihor, *Buletinul societății geografice*, a. XVII, trim. I—II, 1896, pp. 140, 148).

(7) *Dicț. geogr. al jud. Muscel*, p. 337.

(8) *Dicț. geogr. al jud. Olt*, p. 281; G. Dănescu, *Dicț. geogr. al jud. Tulcea*, 1896, pp. 568—571.

șula) (1); *Ursoaia* (2); *Vulturoaia*, baltă în județul Botoșani (pl. Siret) (3); *Zîmbroaia* (4).

Foarte interesante, pentru lexicografie, sînt numele următoarelor localități în care ni s'au conservat alte urme vechi de limbă.

Există în județul Mehedinți (plasa Blahnița) o comună *Bucura* asupra căreia d. Spineanu ne împărtășește următoarea tradițiune care explică originea acestei localități. Tradițiunea ne spune că trecînd într'o zi, prin acest loc, o ceată de robî ce se îndreptau spre Dunăre, «căpetenia care conducea convoiul de robî, fiind atras de frumuseța fetei Bucura, voia să rămînă în aceste locuri cu dînsa. Ea însă i-a pretins să facă o preumblare prin pădurea cea mare din împrejurime, și pe cînd ei făceau această preumblare în pădure, ea i-a smuls hangerul de la briu și i l-a împlîntat în piept omorîndu-l pe loc. S'a întors îndată la prizonieri, cărora tăindu-le legăturile, îi liberă, liberînd și pe un tînăr anume Rujean cu care tînăra fată trăise bine din copilărie. Ceata acestor robî s'a stabilit în acest loc și a format un mic sat căruia i-a dat numele de Bucura, după numele liberatoarei lor, neputîndu-se întoarce îndărăt din cauza mulților barbari care i-ar fi întîlnit în cale și i-ar fi

(1) V. Nădejde și I. Tițu, *Dicț. geogr. al jud. Botoșani*, 1895, p. 226.

(2) *Dicț. jud. Mehedinți*, p. 288, *Dicț. jud. Vilcea*, pp. 454, 456, *Dicț. jud. Olt*, pp. 287—289, *Dicț. jud. Argeș*, p. 157, *Dicț. jud. Prahova*, p. 605, C. Alessandrescu, *Dicț. jud. Ilfov*, 1892, pp. 375—376, *Dicț. jud. Ialomița*, p. 264, *Dicț. jud. Buzău*, pp. 201, 516, *Dicț. jud. Bacău* p. 572, M. Canianu și A. Candrea, *Dicț. jud. Putna*, 1897, p. 362, C. Chiriță, *Dicț. jud. Fălciu*, 1893, pp. 48, 205, *Dicț. jud. Vaslui*, pp. 196, 204, *Dicț. jud. Roman*, pp. 147—148, *Dicț. jud. Botoșani*, p. 228, *Dicț. jud. Dorohoi*, p. 348. Cf. și *Orsoaia* în jud. Covurlui (pl. Siret, *Dicț. geogr.*, p. 127) și mănăstirea *Orsoie* (Bucovina *Bulet. soc. geogr.*, a. XVI, trim. I—II, 1895, p. 254).

(3) *Dicț. jud. Botoșani*, p. 236.

(4) *Dicț. geogr. al jud. Suceava*, p. 378; *Dicț. jud. Prahova*, p. 642. Cf. și *Vîrful zîmbroaei* (*ibid.*, p. 634).

robit din nou. Junele Rujeanu s'a căsătorit cu Bucura, declarîndu-i că el voește să devină în viitor domnul și stăpînitorul drumului acestuia, pe toată întinderea acoperită cu păduri, jurînd că-și ia asupra-și sarcina de a omorî pe toți barbarii care ar trece cu prizonieri prin aceste locuri, și va libera pe prizonieri. De atunci și pînă astăzi drumul acela poartă numele de «Drumul lui Rujean», și cu robii liberați de Rujean s'a populat satul Bucura (1).»

Ceea-ce ne interesează în această tradițiune locală este faptul că ea ne vorbește de frumuseța fetei Bucura. Aceasta ne permite să tragem concluziunea că, în trecut, numele de *Bucura* sau *Bucur* era asociat de ideia de frumusețe. O asemenea ipoteză este întărită și prin etimologia cuvîntului de care ne ocupăm. În albaneză *bukurë* însemnează «frumos», *bukurî* «frumusețe» și *bukuron'* «înfrumusețez». (2) Dela Albanezi cuvîntul a

(1) *Dicționar geografic al județului Mehedinți*, pp. 48—49. D. Spineanu ne mai comunică încă o a doua tradițiune care se deosebește de cea precedentă, dar în care ni se vorbește de asemenea de frumuseța fetei Bucura, faptul care ne interesează pe noi direct.—Numele de *Bucura* îl mai poartă și o pădure de pe teritoriul comunei de mai sus (*ibid.*). Cf. tot acolo *Bucura bătrînă*, *Măgura lui Bucur* (p. 50), *Cotul Bucurei* (p. 92). Numele acesta se mai întilnește și în alte localități. Așa, în jud. Dolj întilnim *Dealul Bucurului* (*Dicț. geogr.*, p. 114); în jud. Vîlcea, un deal și un loc izolat din pl. Cerna de sus se numește *Bucur* (*Dicț. geogr.*, p. 56). În jud. Muscel găsim dealul *Bucurî* (*Dicț. geogr.*, p. 47); în jud. Putna, *Comoara lui Bucur*, *Muntele lui Bucur*, *Secătura lui Bucur* (*Dicț. geogr.*, pp. 48, 75); în jud. Buzău, *Bucur Ceausul*, *Movila lui Bucur*, *Bucura* (*Dicț. geogr.*, p. 67). Cf. *Bîrsa lui Bucur* (Transilvania, v. I. Turcu, *Escursiuni pe munții Bîrsei și ai Făgărașului*, Brașov, 1896, p. 66).

(2) G. Meyer, *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache*, 1891, p. 52. În Dicționarul lui Daničić (*Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, 1880—1882, t. I, p. 724) alb. *bukurë* se consideră ca de origine turcească. Din acest motiv numele propriu Bu-

pătruns și la Romîni, și de sigur mai întîiu ca adjectiv. Un *om bucur* însemna un om frumos, ear numele de *Bucur*, *Bucura* a fost dat la început aceloră ce se distingeau prin frumuseța lor. Incetul cu incetul, semnificațiunea primitivă a cuvîntului s'a perdut și numele propriu s'a răspîndit atît de mult în cît ideia de frumusețe cu care era asociat mai înainte a dispărut cu desăvîrșire.

Aceeași soartă a avut-o și numele *Mușat*. Știm că în macedo- și istro-romîna *mușat* însemnează «frumos.» La nordul Dunărei cuvîntul acesta apare cu deosebire ca nume propriu (1) și se poate foarte bine ca el să se fi introdus în daco-romîna tot de la sud. Ca și *Bucur*, numele de *Mușat* a fost dat mai întîiu persoanelor

cur, care apare deja în documente din secolul al XIII-lea (v. mai departe), nu poate veni din alb. *bukur* care nu s'a putut introduce dela Turci decît prin secolul al XV-lea. Numele *Bucur* este deci mai curînd un derivat din rădăcina *buk-* a verbului *bukati*. Etimologia turcească însă a cuvîntului albanez rămîne o simplă afirmațiune neprobată și întreaga argumentare cade dela sine.

(1) Ca adjectiv se mai aude în munții apusenî, după mărturia d-lor Frîncu și Candrea, *Romîniî din Munții apusenî*, București, 1888, p. 103. D. Weigand ne spune că n'a auzit acest cuvînt la Moși (*Vierter Jahresbericht*, 1897, p. 329). După Ioan Maiorescu, adjectivul *mușat* exista în graiul din satul unde se născuse. «In locul nașterii mele,» zice el, «un loc ce se ține de acea parte a Ardealului, unde limba arată că s'a'u așezat Romaniî aduși de regele L. de peste Dunăre, se aude și *mușatu*; dar se zice numai pruncilor celor sugaci și pină la 2—3 ani de cătră mume ori alții care-i dezmeară, și e de mirare că atunci se pronunță *u* final și în adjectiv și în substantiv întocmai ca la Macedo-romîni, de exemplu: *mușatu copilu.*» *Itinerar în Istria*, Iași, 1874, p. 33 (nota). Cf. glosar, p. 105. Ioan Maiorescu s'a născut în satul Bucerdea de lingă Blaj (v. revista *Invățămîntul primar*, t. II, p. 106). N'am putut controla dacă cuvîntul în chestiune se mai aude încă în aceste părți. D. F. Drugescu, membru al seminarului, îmi comunică că a auzit dela o persoană din comuna *Valea Ratei* (R.-sărat) pe *mușat* cu înțelesul de «frumos» («un văr mușat»).

frumoase, pînă cînd forma adjectivală a dispărut în unele regiuni, păstrîndu-se însă în numele cîtor va familii și localități (1).

Tradițiunea amintită mai sus nu s'a putut naște decît într'un timp cînd adjectivul *bucur*, *bucură* exista cu înțelesul de frumos (2) și cînd nu se perduse încă în limba poporului conștiința că numele Bucur stă în legătură cu noțiunea de «frumos» (3). Mai tîrziu adjectivul

(1) Numele de familie *Mușat* există și azi în județul Suceava (*Sezătoarea*, t. II, p. 15). D. A. Argenti, membru al seminarului, mă asigură că se aude, deși foarte rar, în județul Bacău, ear ca nume de botez îl întîlnim la femei (*Mușata*) în județul Ilfov. Cf. și *Dicț. geogr. al jud. Brăila*, p. 166. În afară de domnii moldoveni din dinastia Mușateștilor, găsim la anul 1490 pe un Mușat, pîrcălab de Hotin., (*Arhiva istorică*, t. I, p. 156). În documente privitoare la Romîni de peste Dunăre am întîlnit două persoane cu numele de *Mușatus* la 1313 și 1363 (v. *Rev. crit.-lit.*, t. IV, p. 26 și *Mon. spect. hist. Slavorum merid.*, t. XVII, p. 259). În nume de localități, *Mușat* și derivate de ale lui apar în mai multe județe. Așa: *Mușat* (două localități în jud. Olt, *Dicț. geogr.*, p. 153; cătun și braț în jud. Ialomița, *Dicț. geogr.*, p. 200; munte în jud. Putna, *Dicț. geogr.*, p. 193); *Dealul lui Mușet* (*Dicț. jud. Suceava*, p. 213). Cf. și loc. *Mușat* de peste munți, la nord de Cîmpești (Weigand, *Jahresbericht*, t. IV, p. 329); *Mușata* (sat și părau în jud. Fălciu, *Dicț. geogr.*, pp. 141—142); *Dealul Mușăței* (*ibid.*); *Fundul Mușatei* (deal și vale, *ibid.*, p. 83); *Mușătești* (mai multe localități în județul Argeș, *Dicț. geogr.*, pp. 110—111); *Mușetești* (comună și cătun în jud. Gorj, *Dicț. geogr.*, pp. 231—232, pădure în jud. Muscel, *Dicț. geogr.*, p. 246); *Mușetescu* (munte, *ibid.*, deal în jud. Vilcea, *Dicț. geogr.*, p. 263); *Mușeteasca-Fințești* (moșie în jud. Buzău, *Dicț. geogr.*, p. 346). Cf. și muntele *Mușeteica* (Transilvania, v. I. Turcu *Excursiuni pe munții Bîrsei*, p. 156).

(2) Într'o poezie populară din regiunea Măidanului găsim versul: *Asta-i gură bucură* (S. Liuba și A. Iana, *Topografia satului și hotarului Măidan*, p. 30). Nu ni se spune care este aici înțelesul lui *bucură* și dacă acest cuvînt se aude mai des în acele părți. După cum rezultă însă din context, se pare că *bucură* însemnează «frumoasă».

(3) Tradițiunea asupra satului *Boureni* (*Dicț. jud. Suceava*, p. 44)

bucur a dat derivatul verbal *a se bucura*, al cărui înțeles de astăzi s'a putut foarte ușor dezvolta din cel primitiv. «A se bucura» însemna de sigur mai întâiu «a face față frumoasă,» de unde jideia de «a se înveseli.» Din forma verbală și-a luat naștere substantivul *bucurie* și adjectivul *bucuros*.

Revenind la *Bucur* și *Bucura*, ni se pare că originea meridională a acestui nume, ca și a adjectivului corespunzător, se întărește prin împrejurarea că el este răspândit cu deosebire printre ciobani (1). Cuvîntul acesta, ca multe altele, a fost de sigur adus la nordul Dunărei de păstori veniți dela sud și care au pătruns pînă în Carpații noștri. Astfelu se explică pentru ce în documentele cele mai vechi *Bucur* apare ca nume de păstor (2).

nu s'ar fi putut naște într'un loc sau într'un timp cînd cuvîntul *bour* dispăruse din limbă. De asemenea, tradițiunea referitoare la comuna *Imoasa* din județul Mehedinți (v. Spineanu, *Dicționar geografic*, p. 159) și-a putut lua naștere numai acolo unde s'a conservat cuvîntul *imos* cu înțelesul de «plin de noroiu.»

(1) D. A. Argenti îmi comunică în această privință că în județul Fălciu numele de *Bucura* se aude mai cu samă printre ciobani. Nu trebuie să uităm de asemenea că tradițiunea privitoare la biserica *Bucur* de pe malul Dîmboviței atribue zidirea acestei biserici unui păstor cu același nume (*Dicț. jud. Ilfov*, p. 51.) Cît despre originea cuvîntului *București*, amintesc aici în trecut că numele acesta nu poate fi decît un derivat din *Bucur*. Părerea d-lui G. Lahovary că trebuie să plecăm dela o formă *Bukar* pentru că aceasta apare în numele strein *Bukarest* trebuie cu desăvîrșire înlăturată (*Bulet. soc. geogr.*, a. VII, trim. I, 1886, p. 151). Originea unui nume nu trebuie căutată într'o formă streină de aceea a limbei la care aparține.

(2) Într'un document slavon dintre 1222—1228 găsim patru păstori romîni cu numele de *Bukor*, *Bokor* (G. Wenzel, *Codex dipl. arpad. cont.*, în *Mon. Hung. hist., Diplom.*, t. VI, p. 364). Cf. *ibid.*, t. X, p. 284 (doc. dintre 1293—1302). Numele acesta apare în documente ungurești deja la 1211. Așa un «Bochur filius Vendich» este atestat la Fejér, *Cod. diplom. hungariae*, t. VII^v, p. 216. Cf. t.

În două documente unghurești din 1075 și 1124 se vorbește de un riū *Bocur* (1) care se poate foarte bine să fie romînescul *Bucur*. Forma aceasta n'are de sigur nimic de a face cu unghurescul *bokor* ce însemnează «tufă» și care apare în numele mai multor localități atestate în documentele vechi. Totdeauna *bokor* formează aici a doua parte a numelui și traduce pe lat. *dumus, dumetum, frutex* (2). Este evident decî că forma *bokor* nu se putea alipi decît pe lîngă nume de localități așezate în regiuni acoperite de tufe. Ca nume de riū, unghurescul *bokor* nu putea să existe nici odată. Iată pentru ce forma de mai sus, *Bocur*, ni se pare că este cea mai veche urmă de numele pur românească *Bucur*, dat unei

III¹, p. 479. În documentele de mai tîrziu întîlnim de asemenea acest nume, deși foarte rar. Așa un document din 1255 amintește de iobagul «Thomas, filius Bochor» (Fejér, t. IV¹, p. 337.) Cf. și «Magister Buchor» (a. 1284, *Mon. Hung. hist., Diplom.*, t. XXII, p. 421) care pare însă mai îndoios, pentru că în același document găsim scris «Buchon.» Ca nume de persoană și de localitate, *Bucur* este atestat în sec. al XIII-lea, XIV-lea și în mai multe documente sîrbești (v. Daničić, *Rječnik* etc., t. I, pp. 724, 725). Și aici însă este vorba de Romîni și de localități locuite de ei. *Bucura*, după cît știm, nu este atestat înainte de sec. al XVI-lea. D. Iorga îmi atrage atențiunea asupra numelui Bakoray (cet. Pakoray) «fata mareșalului Bacăului» cu care Ștefăniță a avut doi copii (v. N. Iorga, *Pretenđenți domnești în secolul al XVI-lea*, extras din *Anal. Acad. rom.*, 1898, p. 37). Se poate foarte bine ca această Pakoray să fie *Bucura*.

(1) Fejér, *Cod. diplom. Hungariae*, t. I, p. 433, t. II, p. 73.

(2) *Ikir-bukur* (1086, Wenzel, *Cod. dipl. arp. cont.*, în *MHi.*, *Diplom.*, t. VI, p. 37), *Keures-bocor* (Fejér, *Cod. dipl.*, t. II, p. 286), *Gyümölcsös-bokor* (1222, Fejér, t. III¹, p. 360), *Szil-bokor* (1222, Fejér, t. III¹, p. 359), *Reketia-bucur* (1247, Fejér, t. VII¹, p. 377), *Chipké-bokor* (Fejér, t. VIII¹, p. 320), *Gyreú-bukur* (1268, Fejér, t. IV¹, p. 451), *Gymulche-buchur* (1270, Fejér, t. VIII¹, p. 369), *Zil-bukur* (1272, Fejér, t. VI¹, p. 218), *Gya-bukur* (1276, Wenzel, *Diplom.*, t. XXII, p. 187), *Csipke-bokor* (1323, Fejér, t. VIII¹, p. 492), *Keöres-bokor* (1431, Fejér, t. XV¹, p. 378). Cf. și *Szibokor* de astăzi (J. Jekelfalussy, *A magyar koroná országainak helységnevtára*, 1888).

localități. Un alt fapt, prin urmare, care probează existența Romînilor dincolo de Carpați înainte de sec. al XIII-lea.

În cîte-va localități din județele Olt (1), Mehedinți (2) și Tutova (3) întîmpinăm forma *fătăciune* atestată în monumente literare din sec. al XVI-lea, XVII-lea.

Un alt rest interesant din limba noastră veche ni s'a păstrat în localitățile numite *Malul*. Sînt nenumărate colinele, dealurile și munții care apar în județele noastre cu această numire (4) Dacă luăm în considerare înțelesul obicinuit pe care-l are *mal* în daco-romîna, ne întrebăm cum se poate ca acest substantiv să fi fost dat ca nume unui munte. Și aici ca și la *Bucura*, limba albaneză ne vine în ajutor. În albaneză *mal'* însemnează tocmai «munte.» Romînescul *mal*, fie că vine din albaneză, fie că este un împrumut din altă limbă, a trebuit să aibă și el mai întîiu înțelesul de «munte.» Și această semnificațiune, păstrată în numele localităților amintite, ne este atestată și de istriantul *mal* cu înțelesul de «deal» (5).

(1) *Dicț. geogr.*, p. 98.

(2) *Dicț. geogr.*, p. 123.

(3) *Dicț. geogr.* p. 38.

(4) *Malul* (*Dicț. jud. Vâlcea*, p. 226); *Malul roșu* (*Dicț. jud. Olt*, p. 131, P. Antonescu-Remuși, *Dicț. jud. Vlașca*, 1891, p. 195, *Dicț. jud. Prahova* p. 256), *Malul de răsună*, *Malul Bastei*, *Malul Țarini*, *Malul lung*, *Malul Ursului* (*Dicț. jud. Prahova*, p. 257), *Malul podurilor*, *Malul corbului* (*Dicț. jud. Muscel*, p. 196), *Alba Malul*, *Malul*, *Malul breaz*, *Malul cu cătină*, *Malul cu gaură*, *Malul cu sare*, *Malul lung*, *Capul malului* (*Dicț. jud. Buzău*, pp. 5, 299—300), *Malul alb* (*Dicț. jud. Tecuci*, p. 125), *Poiana malului* (*Dicț. jud. Rîmnicul-sărat*, p. 174, *Dicț. jud. Tecuci*, p. 164), *Malul lui Rașu* (*Dicț. jud. Bacău*, p. 354), *Malul* (*Dicț. jud. Neamț*, p. 217), *Malul Țigăului* (*Dicț. jud. Suceava*, p. 195). Cf. *Măturelul* (*Dicț. jud. Vâlcea*, p. 242), *Maluța* (*Dicț. jud. Muscel*, p. 196), *Mălăria* (*Dicț. jud. Bacău*, p. 354), *Mălării* (*Dicț. jud. Tecuci*, p. 128). Un deal din Transilvania poartă și el numele de *Mal* (S. Moldovan, *Țara noastră*, 1894, p. 337.)

(5) Miklosich, *Rumunische Untersuchungen*, 1881, I¹, p. 34.

În unele părți din România chiar, se mai aude, după cît sîntem informați, *mal* cu aceeași accepțiune (1). Cît despre schimbarea de înțeles, d. G. Meyer compară vechiul slavon *brĕgŭ* (țarm) cu germ. *Berg* (munte) (2).

Dacă *mal* a avut odată în limba romînă înțelesul de «munte», de «ridicătură de pămînt» în general, aceasta ne va înlesni să explicăm cîte-va nume interesante de localități din documentele vechi ungurești. D. Hasdeu a atras atențiunea asupra mai multor localități din Ungaria atestate în documente din sec. al XIII-lea și XIV-lea al căror nume este compus cu *-mal* (3). După cum rezultă din textul documentelor, asemenea numiri erau date numai munților, dealurilor și orî-căror localități așezate pe o înălțime. În limba ungurească cuvîntul *mal* nu există astăzi și nici nu este atestat în trecut. De unde să-l fi luat Ungurii? Dacă luăm în considerare

(1) D. A. Argenti îmi comunică că în județul Tecuiei (com. Buda) *mal* există «cu înțelesul de ridicătură (dîmb) dincolo de care terenul se nivelează.» Același lucru și în județul Prahova, în împrejurimile Ploeștilor. Pentru județul Rîmnicul-sărat, d. F. Drugescu mă asigură că în satele *Vîlceni*, *Sulicata*, *Grebăn*, *Costienii mici* și *Boldul*, *mal* are înțelesul de «deal.»

(2) *Etymologisches Wörterbuch der alb. Sprache*, p. 257.

(3) *Cuvinte din bătrîni*, t. I, p. 289. Cităm aici încă următoarele localități din sec. al XIII—XV-lea, scăpate din vedere de d-l Hasdeu: *Besenevmal* (1229, Fejér, *Cod. diplom. Hung.*, III^{II}, p. 179, Wenzel, *Cod. arp. cont.*, în *Mon. Hung. hist., Diplom.*, t. XI, p. 471), *Sermal* (1256, Fejér, t. VII^{IV}, p. 319), *Macramal* (1262, Wenzel, *Diplom.*, t. XX, p. 518), *Avsemal* (1275, Fejér, t. VI^{II}, p. 287), *Cuzepmal* (1280, Wenzel, *Diplom.*, t. XVII, p. 290), *Mezesmal* (1280, *ibid.*, t. XXII, p. 318), *Nogfamala* (1291, Fejér, t. VI, p. 93), *Vymal* (1295, Wenzel, *Diplom.*, t. X, p. 174), *Kozmal* (1362, Fejér, t. XI, p. 453; 1372, *ibid.*, t. IX^{IV}, p. 454; 1382, *ibid.*, t. XI, p. 45; 1387, *ibid.*, p. 350; 1419, *ibid.*, t. XVI, p. 229), *Malus* (al. *Bud-malus*, 1393, Fejér, t. XII, p. 151), *Pruchekmal* (? 1410, Fejér, t. XV, p. 65. Cf. *Pruthekmal*, *ibid.*, p. 856). Cf. și localitățile de astăzi din Ungaria: *Diómál* (*Zsomál*), *Nemesmal*, *Kendermal*, *Szénamál* (J. Jekelfalussy, *A magyar korona országainak helységnévtára*, Budapesta, 1888).

cele spuse mai sus asupra romînescului *mal*, nu mai începe îndoială că partea din urmă a numelor de localități ungurești amintite este un element romînesc. Ungurii au găsit la Romîni cuvîntul *mal* cu înțelesul de munte în momentul în care s'au așezat între Tisa și Carpați. Și cît de timpuriu au trebuit să împrumute ei acest cuvînt dela Romîni, aceasta se poate vedea din faptul că deja la a. 1219 găsim localitatea *Zevlevmal* care prezintă în partea din urmă tocmai forma romînească *mal*. Eată dar cum și acest cuvînt vorbește în contra lui Rösler.

Numele *Martalogilor* ce se dedea în trecut unui corp de soldați scutiți de dări (1) s'a conservat în trei localități din județele Vileea (2) și Argeș (3).

Numele păraului și satului *Plotun* din județul Neamț (comuna Pipirig) (4), ascunde earășî, ni se pare, un cuvînt dispărut cu desăvîrșire în daco-romîna. Macedoneanul *πλετονον* atestat la Kavalliotis (nr. 288) (5) cu înțelesul de «cerb» nu poate fi decît același cuvînt, și amîndouă vin din vechiul slavon *пасторънъ*. Se poate deci foarte bine ca într'un timp oare-care să fi existat și în daco-romîna acest cuvînt alături de latinescul *cerb*. Dacă luăm în considerare numeroasele localități care poartă nume de

(1) De B[aur], *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*, Francfurt și Leipzig, 1778, p. 46. Cf. și Nic. Bălcescu, *Ist. Rom. sub Mihail Vodă Viteazul*, ed. a 2-a, 1887, p. 636 ; L. Șăineanu *Elemente turcești în limba romîna*, București, 1885, p. 66. Numele *Martalogilor* apare foarte des și în documente din Dalmația (*Mon. spectantia historiam Slavorum meridionalium*, tt. VI, p. 142., VIII, XI (v. indicele), XXV, p. 381.

(2) *Dicț. geogr.*, p. 231.

(3) *Dicț. geogr.*, p. 107.

(4) *Dicționar geografic al județului Neamț*, p. 311.

(5) G. Meyer, *Das griechisch-südrumänisch-albanesische Wortverzeichnis des Kavalliotis* («Albanesische Studien», XII), Viena, 1895, p. 48.

animale, forma *plotun* a putut deveni numele unei localități de munte. Tot din aceeași familie de cuvinte fac parte și *Plotoneștiu*, sat din județul Fălciu (1) și *Plotonița* (Bucovina) (2).

În județul Vaslui există două părae numite *Străminosul* și *Străminoasa*. Numele din urmă îl mai poartă și o vale din aceeași regiune (3) și un sat din județul Tutova (4). După cât știm, nu se află în graiul din Moldova nici un cuvânt care să fie înrudit cu acesta. În Banat însă ni s'a păstrat adjectivul *stărminos* cu înțelesul de «înclinat, lunecos» (5). Este evident aceeași formă. Cuvântul românesc este de origine slavonă (vsl. *стръмнина*, rus. *стремнина*, bulg. *стръмнина*, sîrb. *стрмен, стрмина*) (6). O localitate de peste munți din regiunea Măidanului, *Stărmina* (7) face parte din aceeași familie de cuvinte.

În județul Brăila, două localități poartă numele de *Huture* (8). Un munte din jud. Bacău (pl. Tazlăul de sus) se numește *Ulura*, formă care trebuie de sigur identificată cu cea precedentă (9). Ce să fie această formă și

(1) *Dicționar geografic al jud. Fălciu*, p. 152.

(2) *Buletinul societății geografice*, a. VIII, trim. I, 1887, p. 204.

(3) *Dicț. jud. Vaslui*, pp. 173—174.

(4) *Dicț. jud. Tutova*, p. 72.

(5) G. Weigand, *Dritter Jahresbericht des Instituts für rum. Sprache*, p. 326.

(6) Forma *strămină* se întâlnește în textele vechi (v. Cipariu, *Analecte*, 1858, pp. 10—11. El o derivă greșit din lat. *stramen*). *Stîrmină* se aude azi în Țara Hațegului cu înțelesul de «prăpastie» (com. de d. Ar. Densușianu).

(7) Liuba și Iana, *Topogr. satului Măidan*, p. 86. Intr'un document ungurese din 1111 se vorbește de «*quaedam terra vocata Starmena Prodol*» (G. Wenzel, *Codex dipl. arpad. continuatus*, în *Mon. Hung. hist., Diplom. t. VI*, p. 46). Cf. și *Sztarminaza, Sztarminecsia, Stirmina* la Pesty Frigyes, *A Szörényi bánság és Szörény vármegye története*, Budapesta, 1878, t. II, p. 507.

(8) *Dicț. geogr. al jud. Brăila*, p. 129.

(9) *Dicț. geogr. al jud. Bacău*, p. 572. Un lac din jud. Dolj se

ce să însemneze? In limba română de astăzi nu găsim nici un cuvînt cu care să poată fi identificat. Un pasaj din glosarul slavo-romîn păstrat în biblioteca Academiei romîne sub nr. 312 (mss.) vine însă să lămurească această interesantă formă. Cetim acolo (fol. 207 a): **ѣи: СТЪѣ**. După cum a arătat d. Hasdeu (1), cuvîntul romînesc, atestat aici cu înțelesul de «cucuvaie», face parte din aceeași familie cu bulgarul утва, sîrbescul утина și albanezul *ut*, *hut* (2). Avem fără îndoială și aici de a face cu un cuvînt adus de păstorî dela sudul Dunărei.

Incheiem aici studiul nostru. Am voit că arătăm cît de rodnice pot fi cercetările filologice îndreptate asupra numelor noastre toponimice. Cele înșirate de noi nu sînt de sigur decît o mică parte dintr'un material mai bogat de fapte pe care alte studii de filologie le vor scoate la lumină.

OV. DENSUȘIANU.

numește *Uturim* (*Dicț. jud. Dolj*, p. 664). D. Frunzescu (*Dicț. toponografic și statistic al Romîniei*, București, 1872, p. 503) și după el d. Hasdeu (*Cuvinte din bătrîni*, t. I, p. 309) dau forma *Uturina*.

(1) *Cuvinte din bătrîni*, t. I, p. 309.

(2) D. Hasdeu vede aici un element tracic. Nu mai încapе îndoială însă că forma albaneză vine din lat. *otus* și că dela Albanezi cuvîntul a trecut la Romîni, Sirbi și Bulgari (G. Meyer, *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache*, p. 460).

PSALTIREA VORONEȚIANA.

În sesiunea generală a Academiei române din 1893, d. S. Fl. Marian a făcut o comunicare asupra unui manuscris aflat de d-sa și care a aparținut mult timp mănăstirei Voroneț din Bucovina (1). D. Marian propunea în același timp ca acest manuscris, care conține un fragment din psaltire și din alte texte biblice, să fie publicat de Academia română, după cum s'a făcut cu *Psaltirea scheiană*. Propunerea d-lui Marian fu supusă spre cercetare secțiunilor literare și istorice, în care se decise însă, în urma raportului d-lui Tocilescu, nepublicarea textului acestui manuscris, cu toate insistențele d-lor I. Sbiera și A. D. Xenopol de a se satisface cererea d-lui Marian (2). În urma acestei hotărâri, d. Marian a dăruit manuscrisul Bibliotecii Academiei unde se află și astăzi, necatalogat însă. D. Bianu a avut amabilitatea să mi-l pună la dispozițiune, pentru care-i mulțămesc aici.

Din raportul prezentat de d. Tocilescu ar rezulta că deosebirea dintre *Psaltirea voronețiană* și cea *scheiană* sînt «curat lexice» (3). Cu totul la altă concluziune ajung dd. Sbiera și Xenopol cînd susțin că «manuscrisul Marian

(1) *Analele Academiei române*, seria II, t. XV, 1893, pp. 100—102.

(2) *Ibidem*, pp. 145—153.

(3) *Ibidem*, p. 150.

diferă foarte mult de *Psaltirea scheiană* nu numai în privința lexică, dar și în cea fonetică, flexională și grafică» (1). Față cu aceste afirmațiuni atât de deosebite, ni s'a părut necesar să examinăm mai de aproape manuscrisul găsit de d. Marian, comparîndu-l cu textul *Psaltirei scheiane*. Din colațiunea pe care o dăm mai departe se va vedea că deosebirile dintre cele două psaltiri sînt destul de însemnate și că ele nu ating numai partea lexicală, după cum credea d. Tocilescu.

În colațiunea noastră n'am însemnat decît variantele morfologice, sintactice și lexicale. Pe cele ortografice și fonetice le-am omis, pentru că o colațiune care ar fi avut în vedere și aceste variante ar fi devenit o reproducere aproape completă a manuscrisului, lucru pe care nu l-am avut în vedere și nici nu ni s'a părut necesar pentru studiul raporturilor dintre cele mai vechi psaltiri romîne, de care ne vom ocupa într'unul din viitoarele volume ale *Anuarului*. Singure variantele privitoare la rotacism le-am însemnat, pentru că cunoașterea lor poate înlesni mult critica textului.

Manuscrisul de care ne ocupăm cuprinde, după cum am spus, un fragment din psaltire. La sfîrșit se află și cîte-va fragmente din *Exod*, *Deuteronom*, *Regi*, *Isaia*, *Iona*, *Daniel*, *Luca*. Textul cît ni s'a păstrat începe cu cuvintele: *nice încredințarū* (ps. LXXVII v. 37 din *Psaltirea scheiană*) și sfîrșește cu: *proorocii lui* (*Luca*, I, 70, *Psaltirea scheiană*, p. 524). Textul romîn este însoțit de versiunea slavonă. Manuscrisul conține 73 de foi (2), format *in quarto* (3) de 21 centimetri înălțime și 16 cm., 2 mm. lățime. Din foaia 17 s'a păstrat numai un colț în partea de sus, la stînga. Marginea

(1) *Anal. Acad. rom.*, t. XV, p. 147.

(2) D. Marian spune greșit că conține 71 (*ibidem*, p. 100).

(3) Nu *in octavo* mic, cum spune d. Marian (*ibidem*).

din dreapta a foaiei 63 a fost tăiată. Mai multe foi din corpul manuscrisului s'au pierdut, după cum se poate vedea din colațiunea noastră. Paginațiunea modernă a manuscrisului, care a fost făcută înainte de a se fi pierdut foile de care vorbim, ne arată că manuscrisul mai cuprindea încă 53 de foi la început, pentru că pe foaia dintîi găsim însemnată această cifră. La sfîrșit s'au pierdut, după cît am putut calcula, 11 foi, așa că textul ms. avea de sigur aceeași întindere ca și *Psaltirea scheiană*. Manuscrisul a fost legat în lemn, îmbrăcat cu piele; nu ni s'a păstrat decît scoarța din urmă. Scrisoarea, de o singură mină, se asemănă mult cu cea din *Psaltirea scheiană*; literile sînt însă mai mari, de o înălțime de $2\frac{1}{2}$ mm. Pe marginile manuscrisului găsim o sumă de însemnări făcute de mai multe mîni, dar care nu prezintă un deosebit interes. Asemenea însemnări găsim pe foile 4 r°-v^o, 5 r°-v^o, 8 v°, 9 v°, 10 v°, 11 v°, 13 v°, 15 v°, 19 v°, 20 v°, 22 v°, 23 v°, 24 r°-v^o, 25 v°, 26 r°, 27 v°, 28 r°-v^o, 29 r°-v^o, 33 v°, 34 r°, 36 r°-v^o, 37 v°, 39 r°-v^o, 40 v°, 41 v°, 42 v°, 47 v°, 48 r°, 49 v°, 51 v°, 52 v°, 54 r°, 56 r°, 58 v°, 59 r°, 60 r°, 64 v°, 67 v°, 71 r°, 72 r°-v^o, 73 r°. Pe foaia 15 v° cetim: *să să știe de cînd am început eu, Mihail monahul, dekevre 5, 1799*. Pe foaia 29 v° este iscălit un călugăr, Toader, din mănăstirea Voroneț. Pe dosul foilor 40 și 49 este însemnat egumenul mănăstirei, Tofan. Două notițe din 1800 (2 april și 3 mai) se află pe foile 47 v°, 58 v°. Ca un curios contrast între textul sînt al psaltirei și literatura noastră lumească, găsim scrise (foaia 60 r°), de sigur de un călugăr, următoarele două versuri populare: *frunză verde de doi nucă / spune-mi leliță un'te duci* (13 mai 1880). Într'o notiță slavonă de pe partea din năuntru a scoarței ni se spune că psaltirea aceasta a aparținut mănăstirei Voroneț. Același lucru rezultă dintr'o însemnare făcută pe foaia 67 v°. Aceasta justifică titlul de *voronețiană* pe care l-a dat

d. Marian acestei psaltiri și pe care l-am păstrat și noi. Nu putem însă merge prea departe și să credem că manuscrisul de care ne ocupăm a fost scris chiar în mănăstirea Voroneț, după cum pare a admite d. Marian (1).

În scrierea copistului care ni-a lăsat *Psaltirea voronețiană* găsim câte-va particularități ce merită să fie relevate. Deja d. Sbiera a atras atențiunea asupra modului cum este scris semnul \uparrow (2). Piciorul de la mijloc al acestei litere nu este totdeauna prelungit în jos, ci în multe cazuri se oprește la linia scrisorei (\blacktriangle). În unele părți vedem în schimb prelungindu-se piciorul în partea de sus a liniei (v. mai departe reproducerea fotografică a f. 35). În loc de *ng* găsim scris de câte-va ori *gg*, ceea ce arată că scriitorul nostru era Grec de origine sau influențat de limba grecească. Așa pe f. 10 v° cetim $\Delta\text{X}\Gamma\text{O}\text{P}\text{O}\text{Y}$, f. 15 r° $\uparrow\text{C}\text{X}\Gamma\text{G}\text{S}\text{P}\text{X}$ ce, f. 57 v° $\Delta\text{E}\text{L}\text{O}\text{Y}\text{T}\text{T}\text{K}$ ce; (Comp. $\Delta\text{E}\text{L}\text{O}\text{Y}\text{T}\text{T}\text{M}\text{O}\text{Y}$ ne f. 67 v°); o ortografie mixtă întâlnim în cuvintele: $\Delta\text{E}\text{I}\text{M}\text{H}\text{H}\text{T}\text{T}\text{S}$ ce (f. 16 r°) și $\Delta\text{X}\text{H}\text{T}\text{T}\text{X}$ (f. 43 v°). Interesantă este forma $\Delta\text{L}\text{H}\text{H}$ (f. 73 r°), pe lângă $\Delta\text{L}\text{H}\text{H}\text{O}\text{P}$ (*ibidem*). După chipul cum este scris acest cuvânt în cazul întâiu putem admite că în limba scriitorului nostru se zicea $a^n n$ și $a^n n\check{}$. Ceî doi n din lat. *annus* se mai auziau în epoca și în locul în care trăia copistul *Psaltirei voronețiane*. Despre existența unei asemenea pronunțări mai avem o probă și în *Psaltirea scheiană* unde cetim: $\Delta\text{H}\text{H}\text{H}$ (ps. LXXVII 33). De sigur că copistul a scris acest cuvânt cu n dublu nu pentru că se gândia la lat. *annus*, ci pentru că în graiul lui se mai păstrase o urmă din ceî doi n din latină.

În câte-va locuri litera \blacktriangle este întrebuințată cu valoarea de *e*, ca în bulgară; am transcris-o însă și aici cu *ia*. Așa: $\text{m}\blacktriangle$ (f. 43 v°), $\text{c}\blacktriangle$ (f. 14 v°, 57 v° de

(1) *Analele Acad. rom.*, t. XV, p. 101.

(2) *Ibidem*, pp. 148—149.

două ori, 60 v°) (1). În loc de diftongul *oa* găsim în multe locuri numai *o*: *pomelor*, *nostre*, *nostrî*, *doră*, *omerii*, *aprope*, *tote*, *totă*, *forte* (ff. 3 r°-v^o, 5 v°, 6 v°, 9 v°). Numeroase sînt cazurile de metateză: *blate* (*balte*, f. 16 v°), *vrăsă* (f. 20 r°), *brăbatu* (f. 23 r°), *invrătoșe* (*ibidem*), *imprăși* (*ibidem*), *mrăturiile* (f. 28 v°). În ceea-ce privește rotacismul vom observa că, spre deosebire de *Psaltirea scheiană*, formele care prezintă un *n* intervocalic netrecut la *r* sînt foarte rare. N'am întilnit decît, următoarele cuvinte nerotacizate: *întunîărecu* (f. 4 r°) *bătrînețele* (f. 9 v°), *plinulū* (f. 10 v°), *șărăna* (f. 15 v°), *vine* (f. 43 v°), *șineare* (f. 73 v°).

Rotocismul sub forma *nr* apare numai în cîte-va cazuri: *fu^{re}* LXXVII 54, *ce^{re}* LXXXII 2, *su^{rară}* LXXXII 3, *ve^{re}* LXXXIX 10, *w^{rui}* XCI 11, *leag^{îră}* XCV 10, *pă^{re}* CXXVI 2, *menre* CXXXIX 9. Acest *n*, pe care-l tipărim ceva mai sus deasupra liniei, este însemnat în manuscris cu Ɑ (ⱭⱭⱭⱭⱭ, ⱭⱭⱭⱭⱭⱭ, ⱭⱭⱭⱭⱭⱭ etc.). În edițiunea *Codicelui voronețian* și a *Psaltirei scheiane*, dd. Sbiera și Bianu au transcris totdeauna pe acest ⱭⱭ cu *nr*. Nu se poate admite însă că acei care scriau așa pronunțau *nr*, după cum cred dd. Sbiera și Bianu. Grupul ⱭⱭ reprezintă de sigur un *r* precedat de o slabă nazalizare, așa cum se mai aude astăzi la Romîniî istrieni (2).

Dacă într'un caz (v. mai sus *menre*) copistul *Psaltirei voronețiane* întrebunțează semnul *n* pentru a însemna nazalizarea vocalei precedente, nu trebuie să credem că acest *n* are valoarea unui sunet independent. Acesta este singurul exemplu, în textul nostru, de scrierea lui *nr* prin *nr*. (3).

(1) Alte exemple de o asemenea ortografie, v. la Hasdeu, *Cuvinte din bătrîni*, t. II, pp. 371-372.

(2) G. Weigand, *Dritter Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache*, Leipzig, 1896, pp. 8-9.

(3) Când Ɑ se află la începutul cuvintelor înaintea unui *r* rezultat din rotacism, l'am transcris totdeauna cu *î* (*îrîmă*, *îralt* =

Ne rămîne să fixăm epoca în care a fost scrisă *Psaltirea voroneșiană*. După cum se poate vedea din reproducerea fotografică, scrisoarea manuscrisului dela Voroneș s'asamănă cu a celui de la Scheia. Amîndouă sînt din aceeași epocă și au fost scrise de doi copişti din aceeași școală. Pentru fixarea datei ne poate veni întru cît-va în ajutor marca fabricilor de hîrtie din manuscris. Hîrtia pe care este scrisă *Psaltirea voroneșiană* este eșită din patru fabrici deosebite. Pe foile 5, 6, 9, 12, 13, 18, 21, 24, 25, 30, 31 găsim ca marcă de fabrică două săgeți încrucișate. Această marcă o întîlnim și pe hîrtia pe care a fost tipărită la Veneția în 1469, de cătră Giovanni da Spira, *Istoria naturală* a lui Pliniu. (1). Hîrtia foilor 34, 35, 38, 39, 40, 43, 44, 47 are ca marcă o coroană care însă nu samănă cu nici una din cele pe care le întîlnim pe hîrtia fabricată la Brașov în secolul al XVI-lea. A treia marcă, ce se vede pe foile 1, 2, 48, 49, 51, 52, 54, 55, 56, 58, 61, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 71, reprezintă un porc. Tot un porc găsim pe hîrtia *Codicele voroneșian* (2). Din cele trei figurî reproducute de d. Sbiera, numai a treia (pp. 83—85 din *Codice*) se asamănă întru cît-va cu cea din manuscrisul nostru (3). Pe

ФРИМЪ, ФРААТ). Ni se pare foarte puțin plauzibilă ipoteza că în acest caz ꝛ ar reprezenta totdeauna sunetul *în*, așa că copistul pronunța *înrimă*, *înralt*. Transcrierea noastră ni se pare mai puțin contenstabilă decît a d-lor Bianu și Sbiera care tipăresc: *înremă*, *înralt* etc., îmulțind astfelî numărul exemplelor de rotacism de forma *nr*.

(1) F. Ongania, *L'arte della stampa nel rinascimento italiano (Venezia)*, Venezia, 1894, I, p. 16.

(2) I. G. Sbiera, *Codicele voroneșian*, Cernăuți, 1885, pp. 322 și uu.; vezi și tabela II dela urmă.

(3) Tot un porc găsim și pe hîrtia pe care este scrisă *Psaltirea scheiană*. Pe paginile 7, 8, 9, 10, 21, 33 etc. găsim o figură care se asamănă cu cea reproducă de d. Sbiera în tabela II sub anul 1522. Figura ce se vede pe pp. 70, 72, 81, 83 n'am putut-o identifica cu nici una din cele reproducute de d. Sbiera. A treia figură (pp. 114,

foaea 72 se află ca marcă o coroană cu cruce, pe care n'am regăsit-o în nici una din mărcile fabricilor de hîrtie ce le-am putut consulta.

Din cele spuse pînă aci, putem spune că *Psaltirea voronețiană* a fost scrisă în a doua jumătate a secolului al XVI-lea.

În ceea-ce privește transcrierea noastră cu litere latine avem de observat că $\mathbf{k} = ea$, $\mathbf{x} = \check{a}$, $\mathbf{k} = \check{u}$, $\mathbf{x} = \check{i}$, \mathbf{a} , $\mathbf{u} = \check{i}a$, $\mathbf{u} = \check{i}u$; \mathbf{r} (înainte de e , i) = gh , \mathbf{k} (înainte de e , i) = k , \mathbf{u} (înainte de a , o , u) = \check{g} , \mathbf{c} (înainte de a , o , u) = \check{c} , $\mathbf{s} = dz$, $\mathbf{z} = z$.

Literele puse între paranteze le-am completat cînd în manuscris se afla vre-o pată sau ștersătură.

Cifrele romane arată numărul psalmilor și al celorlalte texte biblice din *Psaltirea scheiană*, cifrele arabe versetele corespunzătoare.

124, 128 etc.) se asemănă foarte bine cu cea din *Codicele voronețian* dela pp. 83—85 (v. Sbiera, tabela II). În *Psaltirea scheiană* mai găsim la pp. 500, 502, 528, coroana ce apare ca marcă pe hîrtia fabricată la Brașov (v. n°. 9 din tabela reprodusă de I. Kemény la A. Kurz, *Magazin für Geschichte, Literatur und alle Denkwürdigkeiten Siebenbürgens*, Brașov, 1844, t. I, p. 192. Dacă ne gîndim la împrejurarea că cea dintîiu fabrică de hîrtie din Brașov s'a înființat în 1546 și că marca aceasta nu apare decît după anul 1569 (J. Kemény, *l. c.*, pp. 146, 154), nu mai poate fi vorba atunci de data 1482 care a fost admisă pentru *Psaltirea scheiană* de d. Bianu, pentru motive pe care nu ni le-a arătat încă. Părerea noastră este că manuscrisul *Psaltirei scheiane* datează din a doua jumătate a secolului XVI-lea (cătră 1580) și că nu este nici decum mai veche decît cele dintîiu tipărituri ale noastre. Despre *Codicele voronețian*, care prezintă o scrisoare și mai modernă, putem spune același lucru, căci motivele pentru care d. Sbiera l-a pus la începutul secolului al XVI-lea nu sînt de loc decizive (*Codicele voronețian*, pp. 321 și uu.). Dacă *Psaltirea scheiană* și *Codicele voronețian* prezintă particularități lingvistice mai arhaice decît acelea ce puteau exista la sfîrșitul sec. XVI-lea, aceasta este o chestiune ce rămîne de studiat.

LXXVII 38 Eri | e; curăfește; sparge | potredește; mânia | urgia; 39 pomeanește; și | și nu se; 40 amăriră ei | mâniașu prinsu; 40 elu | prinsu; 42 și ȕua în ce iz[b]ăvi ei de | dzi de întru ȕa izbavî prinși; 43 minuinele | minuri; în | pre; 45 cănești | cărilor; și i mncară i; ei | prenși; 46 rugiriei rodul | rugi plodului; muncile | truda; lăcustele; 47 sicamenele | smokinele; 48 Pridădi g. | și pridădi cu grindire; 49 mânia (*cel dintîu*) | mânia; tremișii | tremise pre; 50 le înkise; 51 toate întăele născute | toați întăni; din ceputul a totu; 52 sui | i scoase; o turmă; 53 și nistăvii spre nedeajde și nu se spămăntară și dracie lor coperii m.; 54 și duse i în codrul sfănătu al său pădurea cĕasta; 54 fu^{re} da lă măsură; 55 gerunkele; 57 și se lepădară; desturnarăse | intoarseră se; 58 elu | prinsu; bolovani | istocanii; elu | prensu; 59 domnul; iizdrail; 60 beserecă | umbra; oameri; 61 vrătăia; burătăia; mărul; 62 în | întru; și lipsește; dostoenia; 63 gĕurii; necercetate; 64 cădzu; nu p[lan]se; 65 cadurmitu; ca silnic și șumănu de viru; îrapoi; 66 dēde lorū *nu se poate distinge din cauza unei pete. Număi silaba dă (din dădu) a rămas neatinsă.* 67 gerunkĕul; 68 gerunkĕul; codru lu sion; 69 și zidi ca o cornu; o lipsește; 70 și alease pre; elu | prinsu; și de la ce se mulgu luo l prinsu; 71 dostoinicia | ocina; 72 păscu ei | păscu i; ĩrima sa; mĕrului.

LXXVIII 1 Ȕeu | doamne; dostoinicia | ocina; sfântă a ta; în ierosalim ca a pomelor hrănire; 2 mncare; pelița; fierilorū | gadinelor; 3 sângele lor; și (*cel dintîu*) lipsește; 4 batugĕuc vecirilor; 5 pără; mânia te în sĕrășitu; 6 mânia ta spre limbi; tire; spre | pre; keamă; 7 pre iacov; 8 Nu p. | și pomeniă; primari | deainte; se lipsește; apuci ne; 9 agĕută n. domnul; pre noi. *După acest cuvĕnt lipsește tot psalmul, precum și ps. LXXIX, LXXX, LXXXI pĕnă la v. 3 (și meseru incluziv).*

LXXXI 4 mĕrurile; izbivăști prinși; 5 întunărecu; se se rădice; 6 dumnedzei; toți lipsește; 7 oamerii; și ca urul de cei gĕudeci; 8 Ȕeu | doamne; gĕudec; în | dintru.

LXXXII 2 doamne ce^{re} se podobește ție; Țeu | doamne; 3 su^{rară}; tire; 4 oamerii; lăncotiră cu voe | hicien[*i*]ia cu alātu nîravu; 5 veriți; potrebimu de l. | pierdemu di limbi; 6 cu... depreuîna | întru gîndu depreură; 7 și a izmaililor a lui moavû și a agareanilor; 8 a lui ghevalu și a lui amon și a lui amalic și altor n.; în | întru; 9 cu rășii vire; în | întru; 11 Și... lindoru | și perirî endôr. *Dela toții gîudecii (v. 12) și pînă la ps. LXXXIII v. 10 (Țeu incluzie) găsim o lacună în ms.*

LXXXIII 10 spre fața lui hristosului tău; 11 mii | o mie; se mă lepăscu în; 12 că m. e și dreptate i.; domnul burătate; 13 de b. î. | burul îmblîndu; domnul dumnedzăul putearnic; ce nedejduăște spre tire.

LXXXIV a fii lu iacovû cîntecu; 2 pămîntul; 3 ertat ai; 4 turnatu-téi de | întors ai de cătră; încinsa | urgîia; 5 Țeu | doamne; doară... noi | și întorce urgîia ta de cătrî noi ao doră în veacu mîniia te veri spre noi; 6 sau se t.; din nîamu în nîamu; 7 Țée | doamne; în viață | învii ne; omerii; tire; 8 dă o n.; 9 mere dumnedzău dzăul; va gice; omerii; și | și spre podobiții săi și; cea; sa *lipsește*; 10 E... fricoși | măi vrătos aproape e de temuții; slavû; 11 tîmpira se; 12 luce; și dreptatea; 13 rodul | plodul; 14 dreptatea între elu îrainte i m.; pure; cale.

LXXXV rugăcurea; 2 feréște | hrîniăște; prea podobitu s eu; mîntuiăște; domnul mieu nedejduiîu spre tire; 3 tire; 4 că *lipsește*; tire luaîu; 5 dulce este și; ce kiamă-te | cei ce te mărescu; 6 rugăciurea mea și ia amente glasul rugăciuriei meale; 7 griji; kiemă *lipsește*; tire; 8 cuviîus; Dumnezei | în (*adăugat deasupra liniei*) dzei; 9 ai faptu; înkira se vor îrainte ta; 10 faci c. | ce face mirure; dumnedzăul; 11 se se veseleascî îrima mea se se teamî; 12 Dumneđeul | dzăul; îrima; 13 e *lipsește*; mere. *Versetul 14 și restul psalmului lipsesc; de asemenea psalmii următori pînă la ps. LXXXIX v. 6: ștedzeăște.*

LXXXIX 7 că sfrășimu ne; și cu rășiia ta; 8 tire; lumira;

9 și mânia ta sfrășimu ne; 10 e se e | Iaste; e | și; de ei m. și d. | de acii muncă și lăggorii; veⁿre; 11 cire; ținere | țărutul; 12 băsăul t. | urgiia ta; spure mi; cu îrima înțelepciuri; 13 pări; 14 demăreața; și veselimu-nă *lipsește*; 16 și d. f. l. | și nistăveaște fiii lor; 17 lumira; mărilor; spre noi. . . derege *lipsește*.

XC L. c. l. D. | laudu cântecul; 1 în *lipsește*; Susului | celuia de sus; încorți se; 2 gice va; scăpaire | fugire; și nedjduescu sprensu; 3 că acela; vărătoriiului; 4 și suptu; 5 nu te spământa; 6 înturearece; de timpirarea dracului; 7 partea; înturearecu; c. tiri nu se vor apropia; 8 prăvi | căuta; plătiré | daria; upuvăința | nedeajde; 10 nu va veri; tiri; ranî nu se va apropia; pelița ta | trupul tău; 11 tire; se te ferească în; 12 spre măru; când | cum; 14 mere; coperi voiu prensu; 15 mere; elu, cu elu | prensu cu răsul; scrăbi; scoțu l prensu și prea slivîscu prensu.

XCI L. C. c. | cântaria de cântece; 2 bire; însusu | măritu; 3 se spuremu demăreața meserearea ta; tote nopti; 4 cu c. | cântați; 5 mărilor: 6 Ca | că; cugetele | gândurele; 7 bărbatul; 8 se facu | ce f.; că se piarî în veacu de veacu; 11 ca uⁿrui cornulă meu; untu | întru; 12 vrăjmașii | dracii; și ceia ce se scularî spre mire hecleani. *Versetul 13 și tot sfîrșitul psalmului lipsesc. De asemenea ps. XCII—XCIV v. 11, din care s'a păstrat numai: . . . usul meu.*

XCV lăudare cântecelor lu davidu; cându. . . Ovrei *lipsește*; 1 domnul; 2 spureți; 3 spureți; omerii; ciudesele | mirurea; 4 Dumneței | dzeii; 5 dracii su e domnul ceru f.; 6 frîmseațe mare; 7 tătării | tărie; 9 înkirați vă; sfinții sale | sfânta lui; 10 ce nu se r. | ceia ce nu se leagînră; oamerilor; 11 se se veseliascî; se se leagîre marea; 12 se se bucure; ce su întrăși; 13 vire (*două ori*); pămîntul; a t. l. | totă lumia; omerilor.

XCVI cânteculu lui davidu; cându. . . Ovrei *lipsește*; 1 se se bucure; se se veselească; nuor și inturîcă; și gîudețu dereage; 3 foc; îrainte; 4 lumirară; f. tale totă lumia; ră-

dică | leagări; sa *lipsește*; pământului; 6 dreptatîa; omerii; 7 se se rușireadze toți cei ce se înkiră idolilor ce se laudă de idoli săi înkirați vă; 8 featele jidovilor; 9 Domnul | doamne; toți D. | tot pământul forte prea îralțași te spre toți dzeii; 10 cire iubiaste; nu nîvidi; hrîneaște; sufletul; mîrurile; izbavi va pre înși; 11 lumiră luci; îrima; 12 în | întru; pamîantea.

XCVII 1 mirure; spăsi elu | spăsenia lui; susiora s. lui | brațul sfântului; 2 dereapta; 3 sa *lipsește*; spăsenia D. | niia domnului; 4 bucura vă; 5 glasure cîntecelor; 6 în bucire ferecate; bucire; 7 marea și plirul; lumea; spre însu; 8 r. slăta vor cu mărurile depreură; vire; 9 vire; pământul; a totă lumea în dreptate și omerilor în dreptate.

XCVIII 1 împărăți se se mânia omerii ședzu spre herovimi se se rădice p.; 2 îraltu i; omerii; 3 se ispovedescă se; că fricos i și; 4 împăratului; tu gotoviși dreptate; dreptate; 5 înkirați vă s. talpele piçorelor l.; 6 și samoilū ce kemă; kemî; 7 de nuoru grăi; 8 Deulū | domnul dzăul; izbândiîaș spre; 9 rădicați vă dumnedzăul; înkirați vă în pădurea sfântă a lui; domnul dumnedzăul.

XCIX 3 se știți că domnului dzăul nostru acela feace pre noi e nu noi prensu; omerii lui semu și oi pășiurea lui; 4 ușa; cîntece; 5 meserearia; pări.

C 2 cale; vere veri; mere; trecîa în răul îrimiei; pri în; 3 îrainte; lucru | fire; uriu | urăre; 4 îrimă; mere; 5 ce clevetiîa întru; mănău | i goniîa; îrima; acea | acesta; 6 ei cu m. | prenșii cu mere; aceia | acesta; 7 cei *lipsește*; cei | ce; 8 demăreața ucidea; se piară de cetatea; cei *lipsește*.

CI rugăciurea; oțăreaște sîa îraintîa domnului varsă rugăciurîa sa; 2 rugăciurîa; tire; 3 mere (*două ori*); 4 usucă se; 5 îrima; mîrăncu păre; 6 suspirilor; lepi se osul meu; 8 și | șiu; pasărea însăggură se spre zidîu; 9 în tote dzile; și cei ce; mere; 10 cerușe ca părea; și băutura mea cu p.; 11 și de | de; 12 fărul; 13 în nému și n. | din rod în rod; 14 învire e efătiniși sionul că vreama se miluești prensu.

că vire vreamia; 17 în slava sa; 18 Și lipsește; după plecărilor se mai adauge: și nu trecu rugăcurea lor; 19 se se scrăie aciasta întru altu rod și omerii ce se zidescu laudă i d.; 20 că pleacă se de în raltul; caută; 21 se audză se suspirele; omorâți; 22 se spue; 23 adura se vor ome. . . ; sfârșitul psalmului, după acest cuvînt, lipsește, precum și psalmii următorî pînă la CIII 2.

CIII 2 înveștite cu lumea ca cu; tînseși; ca o; 3 pre mai; în suirea; 5 spre învrătoșiară sa nu se va pleca; 6 ca cămeașă; 7 turului; 8 ca codrii; 9 hotară p. ce trecu; 10 pri în; 11 gadinele satelor; seată; 12 spre acealea parile c. petrecu; dim m.; dau; 13 de pre asupra sa de rodul; se lipsește; 14 și iarbă în slu omerilor; păre; 15 virul; îrima; se ungă; pără îrima omului întăreaște; 16 codrii livanului ce ăi r.; încuiubură se a lu erodiu vițădă oblunduște prenșii. Restul psalmului, începînd dela v. 18, lipsește. S'aă perdut de asemenea și foile ce conțineau ps. CIV pînă la v. 42. Foaea următoare, din care nu ni s'a păstrat decît un colț, începe cu: cei cătrî avram șerbul lui. Din sfârșitul psalmului măi putem distinge următoarele cuvinte: și scoase. . . . săi îm bucurie. . . . și aleșii săi în. . . . și. . . . ră limbă. . . . și truda. . . . se ferească d. . . . (vv. 43 — 45). Din ps. CV s'a păstrat numai: veac. . . . se vedem în dulcîță aleșii tăi. . . . se. . . . în veselie limba ta. . . . și se lăudă. . . . u părinții noștri. . . . fărăle. . . . părinții. . . . easeră cîude. . . . e mulți (vv. 1, 5, 6, 7). Manuscrisul prezintă aci o nouă lacună care se întinde pînă la ps. CVI v. 7.

CVI 7 și i în cale dereaptă; 8 se se ispovediască d. m. lui și cîuda lui fečorilor oamerilor; 9 că săturatu ăaste; împlu l de dulcăță; 10 cei ce ședură întru înturearecu; ferecații; 11 domnului sfatul celuia de sus; 12 întru trudu îrima; lor agiutoriu; 13 ei | prenșii; 14 și i scoase prenșiden turearecu și di ubra m. și legăturilor rupără se; 15 se se ispoveadească d. mesererile lui și mirurele; omerești; 17 ei | pre înși; fărălegile lor; d. strîmbîțăile sale plecară

se; 18 gunosi-se | nîdușia se; pără; 19 ei | prenșii; 20 ei (*două ori*) | prenși; pagubele; 21 se se ispovediascū; mirurîa lui feçoriilor oamerilor; 22 lucrul | deala; 23 mergîa; 24 aceia; și mirurîa lui; 25 stătu duh vivorātu; ei | lui; 26 pără; și scădzură pără; 27 mândrosté | înțelepciurea; înghițită; 28 de *lipsește*; ei | pre înși; 29 în limpede | cetu; ei | lui; 30 voia lor; 31 se se ispovediască; și mirurea; oamerilor; 32 omeriască și spre șederile bătrîrilor laudă elu; 33 și în e.; 35 Și *lipsește*; îm pustie în; 36 băgă | sălășlui; 36 fire | debiu; 37 sămărară agro; 38 ei | pre înșii; umnojiră | îmulțiră; niškite | se împuțanară; 39 și înrăiră se; 40 ocărare; și săblîznire lor prin netrecute; cale; 42 fărăleagea; 43 cire i prea înțeleptu; ceastîa; mesererile.

CVII 2 g. e írima mîa doamne; tot *lipsește*; și c. | și cîntu; 3 psăltire și ceateri; de *lipsește*; demăriața; 4 omeri; 5 pără; 6 spre ceriu dzăul; 7 ca se se izbăvească; 8 grăi întru s.; măsură; 9 galaadul; agiutorîul; și iuda; 10 upuvuința | nedeajdea; pu[îu] | tinșu; alți streiri; 11 cere mă va băga; sau cire mă va derepta pără la domeiu; 12 au nu tu doamne î; Țeu în s. | doamne în vrătutea; 13 d. e spăseniia omerească; 14 întru dumnedzău facemu vrătutîa și acela ocără dracii noștri.

CVIII 2 Țeu | doamne; hiclénului | menciurosului; mere; 3 mere; hiclénă | menciuroasă; de pizmă | urâte; se și tot restul psalmului *lipsesc*. De asemenea ps. CIX.

CX 1 írima; 2 mare e; 3 dereptația lui lăcuiaște; 4 mirurilor sale milostivu e și eftinu e domnul; 5 m. dat au temușilor densu; leagîa; 6 tăriia lucrurilor sale spure oamerelor săi; 7 se | e; dostoinicie | ocină; mărulor deadevăr ești giudețu; 8 cred. su t.; în veacu de veacu; 9 oamerilor; Țise | porunci; sfântu e și fricosu e; 10 mândrostiei | înțelepciuriei; d. e; bură; ce o facu; în veacu de veacu.

CXI 1 bărbatul cel ce se teame; și îm porăncita; 2 în némū | rodulu; 3 bogătate; 4 lumiră întru nturiarecu cu lumiră d. mesereare și miluire și dereptu; 6 nu se rădică;

7 în pamente; 7 se teame; îrima; se nedejduiască spre d.; 8 îrima; se teame păra va; 9 dereptatea lui lăcuiaște în veacū de veacu; îralță se.

CXII allilluia *lipsește*; 1 feții domnului; 2 păra; 3 păra; lăudatu e; 4 îraltu e; 5 cire; domnul dzăul; îralții vii; 6 spre cerū și spre pământu; 7 r. despre pământu; îralță; 8 se l pue pri însul cu gūdecie cu gūdecii oamerii s.; 9 stearpaa; veliaște se.

CXIII 1 di în | di; oameri; 2 fu ūdeii sfinția lui; țărutul lui; 3 și ūrdanul; îrapoi; 5 și tu iūrdane ce te turnași îrapoi; 7 dzăul lu i.; 8 piatra în ūzere de ape și ne tăiată în izvor; 9 numele; 10 dzăul; 11 e domnul nostru spre cerū și spre p.; vrea; 12 mărulor omerești; 14 nasure | nari; nu aput ¹⁾; 15 măru; nu pipăescu; piçoare; și nu g.; 16 toți ce facu ei; cei *lipsește*; spensu; 17 nedejdui spre dumnedzău; 18 nedejdui spre; 19 nedejdură spre domnul; 20 blagoslovi ne; blagoslovit-au (*al doilea*) | blagoslovităste; 21 blagosloviți sântu temuții micii; 22 fii; 23 domnului cela ce; 24 oamerilor; 25 întru ūadu; 26 păra.

CXIV 1 prea ūubiū; 2 kiema l v.; 5 m. e d.; 6 ce hrîniaște tirerii d.; spăsiū me; 7 bire; 8 diîn | de; și p. m. de lurecare; 9 partia.

CXV 1 derapta acia; 2 e eu; în mirurea m. t. e omul men-ciurosu; 3 voū da; 4 scafă spăsenie; 5 oamerii; 6 c. e; moartia preapodobitilor; 7 legăturile | lăngorile; 9 oamerii; 10 casa d. pri în; tire.

CXVI Allilluia *lipsește*; 1 pre d.; ca lăudați pre însul toți oamerii.

CXVII 4 se dzică amu toți cei ce se temu; 5 de grije; 6 dnomnul mie a. și nu frică de ce face va; 8 m. bire e se nedejuiți s. d. d. nedejduiți s. o.; 9 m. bire e se nedejduiți s. d. d. nedejduiți spre boiare; 11 încungtura de i.; 12 al-

¹⁾ In ms. Psaltirei scheiane *găsim*: nau putū. D. Bianu corectează: nu putū; *trebuie însă să îndreptăm greșala copistului în*: nu a putū, după cum ne arată Psaltirea voronețiană.

birile; spiri. După acest cuvînt lipsește tot restul psalmului împreună cu o parte din ps. CXVIII (pînă la v. 122)

CXVIII 122 bire; mere; 123 sfrășiră se; cuvântul dereptăților; 124 ta | ta și dreptăților tale învață me; 125 și | șerbul tău sămtu eu înțelepțiază me și; 126 se facă domnul sparseră; 127 d. acia iubiū porăncitele; și de p.; 128 re lipsește; 129 mirurate su; 130 spurerea; lumireadză; tirerii; 132 mere; giudeațe; 133 se nu învâncă mere t. fărăleage; 134 oamerilor; 135 lumiriadză; 136 în eșirea; 137 tu doamne; 138 și porăncite dereptate mrăturiia ta și deadevărul foarte; 139 topit au jalostea ta; vrăjmașii miei dracii tăi; 140 înfierbântatu e cuvântul; 141 giurelu eu sămtu; 142 dereptatea ta de dereptate e în v.; deadevară; 143 nevoe; 144 dereptate e; înțeleptheadză ne; 145 îrima; 146 tire; mrăturia ta; 147 și lipsește; în | spre; nedejduiiu; 148 miei | mie; demăriață se me învățu deu cuventele t.; 149 giudețul tău învii me; 150 gonitorii-mi | ceia ce goniia me; ere | e; 151 căile: deadevăru; 152 temelitu | urdzitu; 155 e lipsește; 156 giudețul tău; 157 mânia | goniia; de | e de; nu me feriia; 158 ținură | feriră; 159 dișele | porăncitele; că lipsește; 160 întru începutul; 161 mărara me; înfrică se îrima; 162 brăne; 163 nu o p.; și urăiu e leagea; 164 că șede șiapte ori în dzi lăudaiu te; 165 celora; săblazni | înșelăciure; 166 dișele | porăncitele; 167 o lipsește; 168 căile; tire; 160 se se apropie rugăciurea; tiri; 170 între tine lipsește; 171 răgăi vor usnele meale cîntare; 172 porăncitele t. d. e; 173 măra; dișele | porăncitele; 174 învățatura; 176 ca oaia.

CXIX șederé XVIII lipsește; stepene. . . spițe lipsește; 2 domnul | doamne; me lipsește; rostul; lăstivă | menciurosă; 3 sau ce se va adauge; hielénă | menciuroasă; 5 tairului | putearnicului; cărburi; 5 veritul mieu delungă se; prișlețu | oaspe; 7 ceia; cuvânta | grîiia; mere.

CXX cîntecul stepenelor; 1 vere; 2 agiutoriu mieu dela domnul cela ce; 3 d. ce te feriăște; 4 adorme; 5 d. e, c;

spre măra; 6 tire; lura; 7 veghie | fereaste; fereaste | hră-
niaste; 8 te întru *lipsește*; eșitul tău; păra.

CXXI cântecele stepenelor; 1 ceia; 2 piçoarele; ierosa-
limu; 3 ierosalimul; cetatîa; depreură; 4 genunkile | rodu-
rele; gerunkele; se se ispoveadîască numelui; 5 că aceia ș.
în scaunu în gîudețu scaunu e în; 7 întru potearia'ta și în
debiu stlăpu p. t.; 8 vecirii; tire; 9 d. c. dumnedzăului n.
căutaîu bire ție.

CXXII cântece stepenelor; 1 tire; spre cerîu; 2 mărule;
șiarbelor; mărule; păra eftini va; m. pre noi d. m. pre noi;
4 ce mai vrătos î; de îputare; pășenilor | trufașilor.

CXXIII spiț[elor] *lipsește*; 1 fi; 2 după Domnul *lipsește re-
stul psalmului împreună cu ps. CXXIV, CXXV pînă la v. 2.*

CXXV 2 rie; și limbiei nostre; mărit au d. se f.
cu ruși; 4 austrul; samîrară; 6 plăngea; viru; mărule.

CXXVI c. stepenelor; munciră-se | trudi sî vrîa; ve-
ghiare cetatîa; veghie | preveghe; 2 mărecarea; pă're du-
rîare; va | vî; 3 dostoinicia | ocina; plodului; 4 ca săgîa-
tele în mărule silnicului; 5 nu se voru rușira c. voru grîi
d. s. în uși.

CXXVII c. stepenelor; 1 ce se temu cei ce împlî în ca-
lea lui; 2 trudul; ferice e.; bire; va fi; 3 muîarea; laturea.
*După tale manuscrisul prezintă din noî o lacună care se în-
tinde pînă la ps. CXXIX v. 4.*

CXXIX 4 ntul tău; 5 nedejdui; în | spre; 6 demî-
reați pîra în noampte; demăreați se nedejduîscî i. spre d.;
7 că dela d. e mesereare și m. dela dinsu i.; 8 elu | acela;
Israilû | creștirul.

CXXX Căntece s. *lipsește*; 1 nu se rîdicî îrema; îralți;
îralții; mirurații de mere; 2 îralți; ca sugîtorîul spre maicî
sa; veri da; se nedejduîascî creștirul spre d.; păra.

CXXXI cîntecu stepeni; 1 pré *lipsește*; 2 că se gîurî
domnului făgîdî se domnului iacov; 3 se întrare; sau sui
în stratul patului mieu; 4 se deadere somnu; și sprîncîa-
nele lor meale durmitarî; 5 pîra; lu *lipsește*; 6 aflîmu; 7 po-

cloniți vă în locu ıuo; 8 ınvii; 11 nu se lepădă densu și de plodulu m. sale pure voıu spre; 12 légé me *lipsește*; ce voıu ınvăța pre ınși; păără; spre s.; 13 Domnul *lipsește*; 14 că vruıu prensu; 15 văratul; cu *lipsește*; păäre; 17 unsul; 18 rușire.

CXXXII spișelor *lipsește*; 1 bire; și | sau; depreură; 2 spre capu; de *lipsește*; ın | spre; 3 lui ermonu; ın | spre; păără.

CXXXIII Căntecele s. *lipsește*; 2 rădicați vı mırule voastre ıntru sfinție; 3 te *lipsește*; de | din; cela ce f.

CXXXIV șederé XIX *lipsește*; 3 căntați ın numele lui că buru e; 4 și creștiru ın ocină șie; 5 e mare; toți dumnezeii; 6 spre ceriu și spre pământu ın mare; 7 cumplitel | sfârșitul; vistearile; 8 cela ce; păără; 9 și cıude pre | mirurate pri ın; tire; 10 tari; 11 Amuriei | mariei; 12 ın ocine | ocinı; oamerilor; 13 pamentea; 14 oameriilor; dereptu | de; 15 mărilor omerești; 16 Rostu | gură; 17 duhü | sufletu; 18 ceıa ce i; 20 cire vă teameți; 21 blagosloyitu e domnu; victorii | ce vie.

CXXXV 2 Țeului | domnului; 3 meserea; 4 cıude mari urul; 5 cela ce feace ceriul cu nșelepçıuri; 6 cela ce ınvrătoșe p.; 7 cela ce f. lumiră m. urul; 9 lura. *Versetul 10 și restul psalmului lipsece.*

CXXXVI. . . ntarıa lui d. de e.; 1 u *lipsește*; de cându; 2 pre | prim; 3 căntare și ducıa pre noi; 4 căntarea; striiri; 5 se uitare tire; 6 se se lepască; pănațul | grumadzul; se nu pomenire tire; 7 ierosamului; păără; 8 featele vavylo-nului măratele ferice de cela; ce ai dat tu n.; 9 cire; tı-rerii.

CXXXVII davidu da z.; 1 ırıma; cuvintele | graıurele; 2 ınkıru; 2 ıntre toții | spre toți; ın ce dzi te kiemu; 4 se se ispovedească; Doamne *lipsește*; 6 ıraltu; și ıraltu e și de d. ș.; 7 se mearsere prim; ınvii me; măara; 8 mere; me-seréré | mila; lucrul mărilor.

CXXXVIII căntarea lui davidu zahariei; 2 tu | și; me (cel dintıru) *lipsește*; 3 cugetele | gândurile; și neclăcata mıa

tu ai sleditu; 4 cărările | drumurile; 5 apoia; tu me zidiși și puseși spre mere mări ta; 6 miruratu sîau înțelepciurea ta de mere; 7 voiu merge; 8 se suire; se deștinsere; 9 se luare; mănecăndu | întru mărecare; 10 și acolo mări ta; țire; 11 înturearecul clacă me și noapția lumărarăia; 12 că înturearecul nu se înturecă de tire și noapția ca dzua lumira se va; înturearecul; lumira; 13 zidiși; mațele m. | zgăul maiciei; 14 mirurate su l.; 15 nu se ascunde; tire ce ai făcutu întru; aduratu; întru *lipsește*; 16 nu faptu; se scriu; nemică nu e i.; 18 arira; cu sântu *lipsește*; tire; 19 Deu | doamne; mere; 20 cugete | gândure; 21 de *lipsește*; 22 cu sfrășitū urăcîuri ură prenși și dracii f. m.; 23 ispi-teaste me doamne și vedzi îrima mîa; 24 se e carea cuvva fărăleage în mere și îndereptiază spre cale.

CXXXIX 2 de oameri hicleani de brăbatu; 3 ceia ce gândiră; într îrimi în toate dzile g. războae; 5 mărul; și de omu nedereptu izbăvîaște me; 6 curse | cursă; blazne | înșelăcîuri; 7 domnului dumnedzăul; 8 vîrtute | vrătoșia; me | ta; umbrî ești spre; 9 menre; de d. m. | de jialia; mere nu lăsa mere; 10 coperii prenși; 11 crăburi; ei | prinși; i. kinu și nu vor sta; 12 brăbatul l. nu se dereage spre p.; vereadză se îm; 13 plîtire.

CXL 1 tire (*două ori*); 2 de se se isprîvască rugăcîurea; tire; mărulor; comandare; 3 pure; feriré | hrana; 4 îrima; oamerii; și numărul cu aleșii lor; 5 e u. păcătusului; rugăcîurea; 6 adauseră se grațurile mele că pupură; 7 grosul; în | spre; 8 tire; spre tire nedejduiū nu delunga s. m.; 9 săblazne | înșelăcîure; 10 urul sântu eu păra.

CXLI Înțelep. lu D. *lipsește*; 2 kiemu; rogu me; 3 și grijă mea întrîsu sus puū; 4 mere; spre calea časta; prensă; curse; 5 de | dea; mere; fugirea de mere; cire cîare; 6 tire; upuvuința | nedeajdia; și *lipsește*; partia; spre p.; 7 rugăcîurea; mere; 8 temniță; se se ispovedeascū; mere; păra me veri da.

CXLII cîntecul lui davidu cîndu ! goniia avesalom fe-

șorul lui ; 1 rugăciurea ; rugările m. în | rugăciurea mea întru ; dereptatea ; 2 nu se dereptază ; tiri ; 3 pusu meu î. înturearecu ; 4 și întrestă în mere d. m. întru mere turbura se îrima mea ; 5 mîrurilor ; 6 tire mărurile ; 7 ascultă me ; cumpli-se | peri ; de cătrî mere și asămăra me voiu ; 8 demăreața ; 8 că spre tire nedejduiū ; spure mi d. c. în ce mrăgu ; că *adăugat deasupra liniei* ; tire ; 9 dela d. ; că *lipsește* ; tire ; 10 domnul meu ; în | spre ; 11 dereptatîa ; 12 și că (că *adăugat deasupra liniei*) mila ta piarde d. m. ; cea ce dodeescu sufletul m.

CXLIII cântecul lu davidu cătrî goliathu ; 1 b. e domnul dumnedzăul m. ; ce *lipsește* ; mărurile ; în (*două ori*) | spre ; 2 mesereare ; agiutoriu mie și spensu nedejduiū și izbăvitoriu mie scutul meu plecu oamerii ; mere ; 3 elu | prensu ; 4 podobi | asamără ; 6 sparge i lasă săgiatele tale și smențiaște i ; 7 mără ; dim mărurile fečorilor streiri ; 8 grăiră în d. ; 9 dzăul c. ; psăltire cu câte dzeace ; 11 de în mărurile fečorilor stiiirești ; 12 noa ; tirereatele ; teatele lor în burătate ; pré *lipsește* ; 13 hranele lor împlute su de ; multe p. îmulțescu se în ; 14 groși ; strigare ; 15 oamerii (*două ori*) ; cei ce.

CXLIV lauda ; 1 îralțu te ; 2 și în veacul veacului ; și lăudu e foarte și măriile lui nu e sfrârșire ; 4 în rod și rod lăudă ; vrătutea ; spuru ; 5 i cîudele t. spure vor ; 6 a ta ; și măriia ta ; 7 pamentea ; și dereptăției ; 8 ettinu e și ; 9 dulce e ; și e. ; 10 se se ispovedească ; să te blagoslovească ; 11 vrătutea ; 12 oamerilor ; a *lipsește* ; 13 împărăție în toate ; ginturile și g. | rodure și rodure ; c. e. d. ; 14 scoate | rădică ; cadu gosu ; și scoate toți cea ce su gosu lepădați ; 15 spre tire nedejduescu ; piște | hrană ; vreamă ; 16 mără ; viele | viețile ; 17 dreptu e ; 18 kiamă prinsu tuturoru cei ce k. prinsu ; 19 voia temuților densu face și r. ; i | prinșii ; 20 hrăneaște d. ; elu | spensu ; cumple | pierdzi ; 21 numele sfântului tău în veacu și în veacul veacului.

CXLV agreu ; 2 toată l. ; cântu domnului ; păra ; în g. |

spre boțari; 3 feçorii oamerelor că întrînșii; 4 aciaia; gândurele; 5 ferice e celu ce e dzăul; nedejdea lui spre dum-nădzăul s.; 6 cela; marea; ce su întru ia; 7 deadevră; piștă | hrană; 8 d. înțeleptheadă o. d. scoate lepădații de gosu; 9 pribégi | veriții; 10 în g. și g. | în rod și rod.

CXLVI Allilulia. . . . Zaharia *lipsește*; 1 e *lipsește*; dum-nedzăului n. se se îndulceascî lăudarea; 2 adura i va; 3 îrima; legî; 4 mulți stealele lor; numere | nume; 5 și mare e vrătutea lui; 6 pără; 7 ispovedire; 8 cel *lipsește*; făru; zlacu | pajește; oamerilor; 9 ce deade viteei lor mănecare; 11 ceia ce se temu de însu și ceia ce nedejduescu spre mila lui.

CXLVII agreu și lu z.; 2 dumnedzăul t.; 3 că întări v.; și *lipsește*; blagosloveaște; tire; 4 ce puse; și *lipsește*; sătură te; 5 pără n de curundu alergî; 6 cela; lăra; ca cerușia vrăsă o; 7 ce lepădă; pările; gerului lui cire; 9 ce spuse; 10 Ce *lipsește*.

CXLVIII allu aalu agreu; și | lui; 1 diin | de; l. prensu în cei de sus; 2 l. prinsul (*două ori*); silele | tăriile; 3 lura; elu | prinsul; lumira; 4 l. prinsul; și apa ce i mai pre sus de c.; 5 că acela dzise; elu | acela; 6 vor; 9 codrii | năgurile; purtătoare; kedri | kodrii; 10 șarpele | gadine; 11 oame-rii; giudecii goțarii; 12 giuri; bătrîrii cu giurii se; 13 urul; 14 în (*două ori*) | spre; oamerilor; p. săi; oamerelor.

CXLIX 1 cantece *lipsește*; noau; besearca; 2 se se ve-selească i. de cela ce le feace elu; și (*lipsește*); se se bucare; 3 săboru; și în | di în; psăltiri; 4 oamerii săi; 5 spre straturele s.; 6 parți; mărul; 7 oameri; 8 împăraților lor caile și; mărul.

CL 1 Țeu | domnul; întru vrătutia tării lui; 2 l. spren-sul spre tării lui lăudați prensul după prea multă meserea-re lui; 3 l. prensul în glasu de buciru lăudați presul în psăltire și în ciatiri lăudați; 4 prensul în tămpănî și în z. l. prensul în strune și în organe; 5 l. prensul în clopote cu bure glasure lăudați prinsul în clopote cu strigare.

CLI scrisă e a lu d. ; sama | număr; 1 tărăru; tătărelui (*două ori*); 2 mărul; organe; adurară; cire; spure; 3 tătărelui; 4 buri; și nu; 5 în tămpiratul ¹⁾; striiru; 6 împutare; fiul.

CLII cântece; la... Cântecul I *lipsește*; 1 caii și călărașii; 2 cesta e dumnedzăul; elu | prinsul; și văznesescu prensul; 3 d. cu numele l.; 4 sila | tăriile; 5 ei | prinșii; vătamară se intru adăncatu ca piatra; 6 mără; 7 cu *lipsește*; tirit-ai | întărătai; ei | prenșii; 8 ca păreate apele; pre | prim; 9 Dîse | șise; barnie | folosu; insuptiețu; învence va mără mea; 10 și *lipsește*; ei | prenșii; pogrăzniră | necară se; intru; 11 cire e ca tire intru dumnedzei doamne cire e ca tire preaslivitu în s. miruratu; miruri; 12 ei | prenșii; 13 d. cu dereptatea ta oamerii; casa; 14 dureare; 15 priimără ei cu tremur topiră se toți ceia ce viu; 16 cutremuri cu velici e sisioara ta; pără vor treace oamerii tăi doamne pără vor treace oamerii tăi ceștia; 17 b. răsăriși prenșii în măgura ocineei tale; ai faptu; mărul; 18 d. împărățeaste în veacu și spre veacure și încu; 19 și călărașii; năvedi | mără; pre | prim.

CLIII 1 ceriul; 2 se așteapte ca ploia gicerea mea; roa; ca neoa spre troscotu și ca sloata spre făru; 3 mărirea | velicie doamne; 4 a lui dumnedzău deadeveare lucrurele lui; gîudețu su domnul credinçosu e; d. e și; 5 a; rod rău; 6 oameri neburi; nu însuși acesta a tău; 7 aduceți vă amente de dzilele; ani rodul rodurelor; 7 spure va; bătririi; 8 sămără; măsura | sama; î. domnului; 9 partea; oamerii; ce ocina cița lui i.; 10 sătură i elu; 10 z. în locu fără apă; învăță elu și feri i elu ca lumea o.; 11 ce coapere cuiubul său; ei | prenșii; în | spre; 12 d. însuși purta prenșii; cu rânșii dumnedzău striiru; 13 vrătutea; și *lipsește*; sătură i prenși de greunțele satelor; de | dim; di în vrătoșirea pietriei; 14 herbecilor și ii gîuncilor și țapilor; 15 și (*al doilea*) *lipsește*; și largi; domnul cela ce lu feace prensu și de-

(1) D. *Bianu tipărește*: întămpinare; *cuvîntul trebuie însă despărțit în două*.

luggü se de domnul ce l mântui prensu; 16 striiri; 17 cumândarea; Țeului | domnului; Ței . . . lor | a domnului nu vedea noii și după noi aduseră ce nu știia părinții lor; 18 cela ce; dumnedzăul cela ce; 19 și *lipsește*; dumnedzău și răvni; și dreptu featele lor; 20 spure voiu; gintu | rod; fii ce | feçori; 21 nu întru dumnedzău; ei | prenși; mânia prenși; 22 mânia | urgiia; arse pără; de desuptu; viftori-le-i | părea ei; și aprinse; 23 adura voiu; cumpli-voiu | străși le voiu; 24 măncaarea; spirare; mânia | urgie; 25 din casă | din lontru; giurelu cu f. cum suge teçorelu bîtrîru; 26 sãmăra voiu prinși; oameri pamentea; 27 mânia *lipsește*; se nu aibi ai lungi; vrăjmași | luptitori; măra; îralți; 29 nu gândiră; acîastea toate; în vreme ce vire; 30 urulü; înturarece; pridădi prenși; 31 dumnedzeiilor; e dracii noștri neînțelepți su; 32 viia lor ıaste și; struguru de f. struguru; 33 și *lipsește*; virul lor ıaste și m.; 34 adurară de la mere; vıstearere; 35 în dzi de vrîjbie eu dau; gămboși | înșela; și . . . voao | pristăviră gotovințele voastre; 36 oamerilorü; ei | prenșii; pridare trași scrăbiți; 37 nedejduia; 38 lă *lipsește*; virul prinoasele lor; și | ei; și se vie | și fie; 39 sãmtu domnu; tricãndu de mere; viu | viață; cere se i scoață dem mîrle meale; 40 spre ceriu mara mea; 41 măra; voiu da; vrăjmașii mei | draci; me *lipsește*; lă *lipsește*; 42 de sãngele vătãmașilor și pridăți de capul; 43 ceriure depreură cu rusu și înkiră să lui toți; limbi oamerii lui; învrătoașe; vrîjbie dricilor și celora ce nu nevidiia prensu da va; și *lipsește*; oamerilorü.

CLIV rugăciurea anneeı maicieı lui samoilu cãntarea a treia; 1 întãriaște sîa ırima m. întru; lãrgiia u.; 2 cã nu e s. ca domnul și e dreptu ca domnul nostru; alegãndu de tire; 3 și nu grîireți susu în trufă; mari; de | din; cã domnul cu nțelepciure e domnul și domnul; 5 ce pliri e de păre; stearpa nãscu șapte; multa; feçori; 6 omorea; 8 ıralță de p. mișelul; cu țãriia oamerilor; 10 d. nãtãre l face; se nu se laude ınțeleptul cu ınțelepciurea sa și se nu se laude

tarele; și se nu se laude bogatul cu bogătația sa ce de acăstia se se laude ce înțelege și ști domnul; pre | primă; tură acela g. sfrășitele p.

CLV rugăciurea lui avacū prorocului cântarea a patra; 2 Pre | prim; vieți; apropiă se vor; veri va vreamă; milă p.; 3 domnul; vire; sămărați; burătatea; împlu; 4 lumira va fi; mărul; vrătutea; 5 îrainte; și eși va; îrapoia; 6 îmlarea loru de veacu; 8 d. în răure mânia te d. d. în r. e urgiă ta; e curărea; în | spre; 9 dize | grii; 10 oamerii; curăre; și îraltul; 11 lura; în | întru; lumiră; 13 oamerilor; se spăsești hristii tăi verit ai; în capetele strîmbitate moarte rădică legături păra; cumplit | sfrășitu; 14 să ia tai cu mirure capete t.; frîrele; 16 feriiu me; îrima; și întrî cutremuru în oasele meale și întru mere turăbură se vrătutea mîa; oameri veritul; 17 smokūinii roadă nu t. și nu va fi rodire în vie; dēla | lucrul; mîncare; piște | hrană; 18 e eu dedomnul veseliiu me; întru dumnedzău; 19 Domnulū *lipsește*; vrătutea mîa îaste; spre s.; îralte; se învîncu.

CLVI rugăciurea isaieei prorocului cântarea a cincîa; 9 măreca va sufletul; tire doamne; lumiră e gicerile t. p. p. dereptate învățați vă ceia ce viu spre pămăntu; 10 se învăța; în | spre; Lua-se-va | se se ia; 11 îraltă e a ta; cire; rușira se vorū; priimi vor oamerii n. și a. ; ei | prenșii; 13 doamne trecându de tire; 14 nice vracii se i poată învie; partea; 15 adauge rău marilor p. ; 16 grije; 17 că ceaia ce; tuļu; 18 mațe | zgău; în | spre; cădemu; vietorii în | ceia ce viu spre; 19 învie vor; cine-su | ceia ce sântu; cere su; tire; 20 oamerii; întru neșkitu cătu e cătu e păra; va..... Domnului *lipsește*.

CLVII prorocului; 3 domnul dumnedzăul; 4 îrimiei; îraltele; prespre mere curu; 5 sfânta ta; 6 mere; păra; și fără fundul; me *lipsește*; pripădi se c. m. ; 7 ce era; dintru; tire; D. D. | dumnedzăul; 8 cându sfărșiia se de la mere; tire; a *lipsește*; 9 ceia ce ferescu în deșertu menciurile mila sa l.;

10 laude ispovedire; câte făgăduitu meamu da voiu ție pre s. m.

CLVIII rugăciurea azariei din cartea lu daniilu prorocul cântarea a șeptia; 26 doamne dumnedzâul părinților noștri și laudatu e și prea slivitu; 27 și totu lucrul tău deadevăru; 28 Si.... fapt-ai *lipsește*; și pre cetatea; în ierosalim; cu *lipsește*; 29 fără legiuimu delugămu ne de tire; 30 veghiemu ferimu; ca dzis ai noao de bire se fie noao; 31 și toate aduseși pre noi feceși; 32 mărule | vrijmașiloră fără leage urātu prea clăcătoriu și î.; și hicleanu mai vrătos de toatu pământul; 33 a deșkide reace și împutare ce fumu șerbiloru tăi ce te cinstescu; 34 nu da noi pără la sfrășitu; 35 și nu sparge leagea ta și nu lăsa mila ta dela noi; tire; 36 celor griiși se mulțească se sămînța lor; și ca a.; margirea; 37 că despuetor e micșurămu ne mai vrătosu de toate limbi; 38 iaste; acesta g. | adecă giudețu: comăndările nece aducere nece cădila nece locu a giunghea îraintea ta; 39 meserea-rea | milî; se fimu preimiți; 40 arsele de oi și de giunci și ca întru înturearece de m. g.; tire; și sfrășimu ne dopă tire că nu iaste reace upovăindu pre tire; 41 după tire verimu; îrima și ne teamemu de tire; 42 rușira; după mulțimea mileei tale; 43 și scoate ne după ciudele tale și fă e.; 44 rușireadze; ceia ce; și se răcească se de toate țăriile și țăriia lor se frîngă se; 45 și se cunoască că tu ești domnu dumnedzâu urul și slivitu pretutindirea; 46 și nu sta aruncându ei slugile împăratului aprindzându cuptoriul cu rășiră și cu smoală și pozderii și cu v.; 47 para pre cuptoriu pre patru pre patruzeci și noao de coți; 48 și cungiură și arse ceia ce alî; 49 E *lipsește*; Domnului *lipsește*; depreură cu azariei feçori; și luo vorpae focului din c.; 50 și feace pre mijlocu de cuptoriu ca duh blindu surându și nu se atinse de acie fucul; neç..... lor *lipsește*; 51 atunce aceia toți trei ca cu un rostu cânta și dulce cuvânta și sliviia dumnedzâu din cuptoriu griindu; 52 și (*cel dintîră*) *lipsește*: și prea îrlățatu elu în veacu; slântu și prea cântatu

prea îralțatu elu în v. ; 53 a *lipsește* ; și prea cântatu și prea îralțatu în v. ; 55 cel *lipsește* ; și ședzi pre h. și prea cântatu și prea îralțatu în veacu ; 54-56 blagoslovitu ești pre scaunul slivitu împărăției tale și prea cântatu și prea îralțatu în veacu.

CLIX cântecele a trei sfinți feçori cântarea a opta ; 57 cântați și prea îralțai elu în veacu ; 58-59 îngerii domnul ; și prea îralțai elu în veacu ; 60 ce su pre mai susu de ceriu ; 61 și toate ; D. că | domnului cântați și prea îralțai elu în veacu ; 62 lura ; 63 și prea îralțai elu în veacu ; 64 toate ploile ; 65 D. D. căn- | domnului cântați și prea îralțai elu în veacu ; 66 și zăduvul ; 67 f. și fierbentele domnului cântați și prea îralțai elu în veacu ; 69 roaole și iniile ghețile și gerul domnului cântați și prea îralțai elu în veacu b. b. și n. ; 73 fulgeriul nuorii domnul cântați și prea îralțai elu în veacu ; 72 b. lumira și înturearecul ; 71 nopției ; domnul cântați și prea îralțai elu în veacu ; 76 în p. | întrinși ; c. și prea îralțai elu în veacu ; 78 riurele keției ; 77 și izvoarele ; 79 și k. *lipsește* ; și toate ce tragu se într apă domnului cântați și prea îralțai elu în veacu ; 81 Gadinele | fierile ; c. și prea îralțai elu în veacu ; 82 oameriloru ; 83 Și *lipsește* ; blagoslovi izdrailū domnului cântați și prea îralțai elu în veacu ; 85 ș. d. domnul domnului cântați și prea îralțai elu în veacu ; 87 Prépodobnici . . . căn | și prea cuviinuoșiloru și smearișiloru cu irimile domnului cântați și prea îralțai elu în veacu ; 88 domnul cântați și prea îralțai elu în veacu ; Blagosloviți . . . prévász- | blagosloviți apostolii prorocii munciții domnului domnul cântați și prea îralțai elu în veacu ; domnul cântămu și prea îralțămu elu în veacu ; și în veacul veacului adevăru lăudamu și blagoslovimu înkirămu ne ; și prea îralțându.

CLX cântarea a dzăului niscătoarea ce e din luca sfânta dulcăță cântarea a noaoa ; 47 duhul mieu în dumndezăulū ; 48 și amu dea acmu fereca ne voru toate rodurele ; 50 și

mila lui în rod și în rod ce temu se de elu; 51 țineare; trufa; îrimiei; 53 și flămândzii î. în dulceață; lăsă i deșerti; 54 meserére | mila sa; 55 lui avramu și semănța lui pără în veacu.

CLXI înțelepciurea zaharieei tatăl lui ioanu din luca dulce vestire; 68 d. dumnedzăul; că socoti și; oameriloru; 69 fečorului; 70 că dzise cu r. svențiloru de veacu pro-rocii lui.

OY. DENSUȘIANU.

ASUPRA FORMEI „STEAUA“

Ar fi de prisos să cităm aici tot ce s'a scris asupra acestui subiect. D. E. Gorra a dat o bibliografie completă a chestiunii în importanta sa lucrare, *Dell' epentesi di iato nelle lingue romanze*, apărută în *Studj di filologia romanza*, t. XI, pp. 540 și uu. Nu vom examina aici decît cele două teorii principale, cea a lui Miklosich (Schuchardt și Lambrior) și cea a d-lui Tiktin, arătînd care din ele este mai admisibilă. Vom cerceta anume dacă forma *steauă* a rezultat din lat. *stella* în urma vocalizărei grupului consonantic *ll* (Miklosich), sau dacă lat. *stella* a dat în romînește *stea*, și că sunetul *u* (*o*) a fost introdus la forma articulată *steaua* pentru a evita hiatul (Tiktin).

Faptele pe care le vom desfășura aici ne vor arăta, credem, că argumentele aduse de d. Gorra pentru a proba slăbiciunea teoriei d-lui Tiktin nu sînt de loc decizive (1). Vom vedea că teoria lui Miklosich este mult mai contestabilă și că explicațiunea dată de d. Tiktin corespunde mai bine legilor fonetice ale limbei romîne.

(1) D. Meyer-Lübke se exprimă de asemenea în contra aserțiunilor d-lui Gorra, fără să examineze însă chestiunea mai de aproape (*Kritischer Jahresbericht über die Fortschritte der romanischen Philologie*, t. II, p. 81). Mai favorabilă este aprejierea d-lui Gaston Paris, care crede că argumentele aduse de d. Gorra pot fi considerate ca definitive (*Romania*, t. XXIII, p. 599). — D. Philippide, care nu pare a fi cunoscut studiul d-lui Gorra, admite, ca și Miklosich, vocalizarea lui *ll* (*Istoria limbei române*, Iași, 1894, p. 33), dar modul în care caută să explice trecerea lui *stella* la *stea* este

Maî înainte de a arăta care sînt faptele ce vin să contrazică aserțiunile d-lui Gorra, vom căuta să fixăm un punct care a fost puțin băgat în samă de maî toți aceia ce s'aũ ocupat de forma în chestiune. D. Gorra, ca cei maî mulți din filologii care l-aũ precedat, ne vorbește totdeauna de grupul *uă* (*o*) din *steauă* (1) ca și cînd ar fi un diftong. Cu toate acestea el nu este un diftong. Aceste două foneme sînt de aceeași natură ca și în *două*, *văduă*, etc. Cel dintîiu element nu este o vocală curată ci o semivocală (comp. fr. *ouest*, *oui*). D. Meyer-Lübke a 'observat foarte bine aceasta cînd spune că *u* are în acest caz valoarea unui *u* (*o*) și că nu este alt ce-va decît o «fricativă sonoră velară» (2).

Comparațiunea pe care am făcut-o între cuvintele *văduă* și *steauă* ne poate servi, din alt punct de vedere, la probarea faptului că *steauă* nu poate veni direct din *stella* în urma trecerei lui *ll* la *u*. Și într'adevăr, seria *stella*-**steua*-*steauă*, admisă de d. Gorra (p. 546), n'a putut exista nici odată, pentru că *e* nu se schimbă în diftong în cazul cînd în silaba următoare se află un

puțin satisfăcător. D-sa dice că *ll* precedat de *e*, *i*, *u* și urmat de *ă* se schimbă în *u*, care cade maî pe urmă. D. Philippide ar fi trebuit să ne explice maî bine acest fenomen, pentru că nu putem înțelege cum *steauă* ar fi devenit **steaă* și maî târziu *stea*. Părerea d-lui Philippide este încă și maî contestabilă decît cea a lui Miklosich, cu tóte că admite ca și acesta trecerea lui *ll* la *u*.

(1) Voiũ cita în tot studiul meu forma aceasta care se aude în unele părți ale domeniului limbei romîne și care, după cum foarte bine observă d. Gorra (*l. c.*, p. 545), trebuie să fie considerată ca cea maî veche, în vreme ce *steao* este de dată maî recentă și s'a dezvoltat din forma precedentă.

(2) *Grammatik der romanischen Sprachen*, t. I, §§ 404, 381. Cf. și Tiktin, *Studien zur rumänischen Philologie*, Leipzig, 1884, p. 26, și G. Paris, *l. c.* D. Gorra (*l. c.*, p. 479) numește sunetul *u* din forme ca *aua* «una prostesi consonantica davanti alla seconda vocale». Ne mirăm că d-sa n'a recunoscut același sunet și în romînescul *steauă*.

ua, uă. Ast-feliu lat. *vidua* (lat. vulg. **vedua*) a devenit în limba romînă *văduă*, fără nici o urmă de diftongarea lui *e*. Dacă finala *-uă* ar fi permis trecerea lui *e* la *ea*, am fi avut atunci **vedua*veaduă*vaduă* (comp. *virga*verga*veargă-vargă*). Diftongarea lui *e* nu s'a putut produce decît în cazul cînd silaba următoare cuprindea un *a*, devenit în limba romînă *ă*; nici odată însă cînd se afla dinaintea unui *uă*. Pentru ce în acest din urmă caz nu s'a produs același fenomen, aceasta trebuie datorită împrejurării că grupul *uă* cuprindea un element consonantic care împedica diftongarea lui *e*. Reiese deci în mod lămurit că chiar dacă am admite trecere lui *ll* la *u*, n'am putea explica nici decum pe *steauă* din lat. *stella*; ar fi trebuit să avem **steuă*, nici odată însă *steauă*(1).

Observațiunile pe care le-am făcut asupra lui *ll* se pot aplica tot așa de bine și la studiul lui *v* intervocalic. Romînescul *neauă* nu poate să fie explicat dacă admitem că *v* din lat. *nivem* a trecut la *u*, după cum cred unii filologi. Din cele spuse mai sus rezultă că *nivem* n'ar fi putut da de cît **neuă*, nici de cum *neauă*, în cazul cînd *v* ar fi trecut la *u*. Admitem deci, împreună cu dd. Meyer-Lübke și Tiktin, că *v* latin, așezat între două vocale, a căzut în limba romînă fără să lase vre-o urmă: *nivem* a devenit **ne·e*, **ne* și mai tîrziu *nea* (2).

(1) D. Meyer-Lübke a scăpat acest fapt din vedere, pentru că în t. I, p. 104 din *Gramatik der romanischen Sprachen* ne spune că «nu este nici o greutate de a admite că **steuă* sau **steă* a trecut la *steaă*». D. Meyer-Lübke crede deci că grupul *uă* n'ar fi împedecat diftongarea lui *e*, lucru care nu este confirmat de cele spuse de noi mai sus.

(2) În ceea-ce privește pe *a* final, el poate fi considerat mai curînd ca o dezvoltare spontană a lui *e* decît ca un element rezultat dintr'o influență analogică, după cum admite d. Tiktin (*Zeitschrift für romanische Philologie*, t. XI, p. 59). Un *e* final accentuat a putut foarte bine să treacă la *ea*, după cum se poate vedea din *cădea* = *căde* (cadere), *dea* = *det*, *stea* = *stet*.

Teoria lui Miklosich prezintă încă alte părți contestabile. D. Gorra, cu toate că recunoaște singur că nu este nici un exemplu în limbile romanice de trecerea lui *ll* la *u*, se silește cu toate acestea să explice acest fenomen în limba română. Răzimîndu-se pe o observațiune făcută de d. Tiktin, d-sa zice (p. 548) că grupul *ll* a putut foarte bine să treacă la *l* care mai tîrziu s'a prefăcut în *u*, într'o epocă în care *l* intervocalic fusese deja înlocuit prin *r*. După d. Gorra am avea de a face aici cu un fenomen analog cu fr. *cou* din lat. *collum*. Ne întrebăm însă atunci pentru ce *caballus*, care trebuia să se fi transformat în **ca(b)alu(s)* în epoca în care se zicea **stela*, a rămas pînă astăzi *cal*(1)? Trecerea lui *l* la *u* n'ar fi trebuit oare să se întîmple mai ușor înaintea unui *u* (*o*) decît înaintea unui *ă*(2). D. Gorra s'a gîndit la această obiecțiune, pentru că adaugă, cu cîteva pagini mai departe (p. 558), că consona dublă *l* redusă la *l* simplu, a trecut la *u* (*o*) în toate cazurile cînd era urmată de *ă*. In contra acestei ipoteze, exprimate mai înainte de d. Schuchardt (3), se opune aceeași obiecțiune ca și mai sus. Pentru ce adică *ă* ar fi favorizat vocalizarea lui *l* și pentru care motiv această consonă s'ar fi păstrat dinaintea unui *u*? Toată explicațiunea d-lui Gorra rămîne deci o simplă afirmațiune neprobată

Să trecem acum la o altă serie de fapte. Ne vom ocupa anume de trecerea lui *steauă* la *stea* și de faptul că nicăeri nu găsim forme ca *eauă* *aceauă* (*illa*, *eccu*(*m*))

(1) Forma *ko* este proprie dialectului istrian (Weigand, *Erster Jahresbericht des Instituts für rum. Sprache*, t. I, p. 138) și nu probează nimic aici.

(2) O obiecțiune analogă a fost făcută și de d. Tiktin *Studien zur rum. Philologie*, p. 26. D. Gorra n'a luat-o în considerare.

(3) Apud Hasdeu, *Cuvinte din bătrîni*, t. I, pp. XXXVI, XL. Cf. și Meyer-Lübke, *Grammatik der röm. Sprachen*, t. I, § 545, unde autorul contrazice ceea-ce a spus în altă parte (§§ 104, 381).

illa), ci numai *ea*, *acea*. În ceea-ce privește fenomenul dintîi d. Gorra zice, ca și d. Schuchardt, că *steauă* a perdut pe *uă* (*o*), după cum s'a întîmplat în *mantauă-manta*, *zauă-za*, *ziuă-zi*(1). Dar acesta nu este un argument. *Manta* n'a rezultat din *mantauă* în urma căderei lui *uă*; *manta* este forma primitivă (ngr. τὸ μαντὸν) care, prin analogie cu alte cuvinte (comp. *para-parauă*), a devenit *mantava* la forma articulată, de unde *mantauă*. *Za* se explică foarte bine din *zaba* (ζάβα), admițînd căderea lui *b* (*v*), cum am arătat mai sus. *Zi* este forma primitivă (comp. it. *di*, rtr. *di*, etc.) de unde *ziua*, *ziuă*.

D. Gorra mai aduce încă o probă în favoarea tezei sale (pp. 554-555). După dînsul, ar exista în daco-și istro-romînă tendința de a omite grupul *uă* (*o*) ori de cîte ori este precedat de o vocală palatală. Ast-fel: *za*, *stea*, *grea*, *zi*; înșă *nouă*, *vouă*, *plouă*. Dacă ar fi așa, pentru ce nu s'ar zice *a* în loc de *auă* (lat. *uva*)? De altă parte, formele istriene *steū*, *neū*, citate de d. Gorra,

(1) D. Gorra admite, ca și d. Schuchardt, că *ziuă* vine dintr'o formă **dia*, devenită în latina vulgară din Dacia **diva* (p. 552; cf. p. 554). Această etimologie, susținută și de Miklosich, *Beiträge zur Lautlehre der rumänischen Dialekte*, I, pp. 42-43, și de d. Weigand, *Die Sprache der Olympo-Walachen*, 1888, p. 31, este prea fantastică. Cf. Tiktin *Zeitschrift für rom. Philologie*, t. XI, p. 442; Meyer-Lübke, *Kritischer Jahresbericht über die Fortschritte der rom. Philologie*, t. III, p. 81. D. Gorra se încearcă săa pere această etimologie referindu-se la forma *ziua*, macedo-rom. *ziua* în care accentul a trecut pe *u*. «Dacă acest *u*,» zice d. Gorra, «ar fi un element eufonic, schimbarea de accent ar fi surprinzătoare, pentru că sunetul care servește să înlătore hiatul nu primește nici odată accentul în limbele romanice.» D. Gorra se înșală, pentru că chiar dacă admitem trecerea lui *v* la *u*, nu putem nici decum explica schimbarea de accent (comp. *neauă*). Forma *dzua* (și nu *zia* cum zice d. Gorra) se explică prin *dziua* = *dzăua* (comp. *dzăsără* = *dziseră*, Weigand, *Die Sprache der Olympo-Walachen*, p. 31), de unde *dzua* în urma contopirei lui *ă* cu *u*.

n'aū nici o importată și nu probează de loc slăbirea și căderea lui uă după vocalele palatale, după cum voește să arăte d. Gorra. Același fenomen apare și în cuvintele care conțin un uă după o vocală labială. Ast-feliū: *do* (= **doū*), alături de *dowe* (Weigand, *Erster Jahresbericht*, pp. 134, 144. Cf. și Miklosich, *Rumunische Untersuchungen*, Viena, 1881, fasc. I¹, p. 74). Tot aici putem aminti forma *amindou* (= *amindouă*, Weigand, *ibidem*, p. 130) care vorbește de asemenea în contra afirmațiunilor d-lui Gorra.

În ceea-ce privește *ea*, *acea* în loc de *aeuă*, *aceauă* (1), d. Gorra zice că pronumele a putut foarte ușor să peardă silaba uă, pentru că el nu avea o formă articulată (-a) care ar fi înlesnit păstrarea lui uă (2). D. Gorra ar fi trebuit să ne arăte de ce *două*, *nouă* (numeral și pronume), *vouă* nu s'aū redus la *do*, *no*, *vo*, pentru că nici aceste forme n'aū avut nici odată articol.

(1) Trebuie să spun aici că derivațiunea lui *acea* din *ecce illa*, admisă de unii filologi și introdusă și de d. Körting, în *Lateinisch-romanisches Wörterbuch*, Nr. 2764, este cu desăvîrșire falsă. *Acea* nu poate veni decît din *ecce (m) illa*, în vreme ce *ecce illa* a dat *aceea*, *accia*. Această din urmă formă nu poate rezulta din *acea*, după cum spune d. Tiktin (*Zeitschrift für rom. Philologie*, t. XII, p. 444). Este deci de prisos a mai explica pe acest *i* din *accia* printr'o influență analogică a genitivului (dat.) singular de la forma feminină și a nominativului (acuzativului) plural masculin, explicațiune propusă de d. Tiktin (l. c., p. 446). Cf. și Gorra (p. 558) care întoarce în contra d-lui Tiktin înseși observațiunile făcute de acest din urmă.

(2) D. Gorra recurge la aceeași ipoteză pentru *bea*, *ia* (*bibit*, *bibat*, *levat*), care, după el, ar fi înlocuit niște forme mai vechi **beauă*, **iauă*. Totul este însă foarte problematic. *Iauă* s'ar fi păstrat cu atît mai mult cu cît pers. a 3-a sing. a indic. prezent de la conjugarea 1-a se termină în *ă*. De altă parte, dacă admitem că **beauă* **iauă* s'aū redus la *bea*, *ia*, trebuie să presupunem că a existat un stadiu intermediar **beaū*, **iaū*. Ne întrebăm însă atunci pentru ce aceste forme s'ar fi scurtat, devenind *bea*, *ia*, în timp ce la persoana a 3-a plural s'a păstrat *beau*, *iaū*.

Critica pe care am făcut-o teoriei lui Miklosich ne arată că este peste putință să admitem împreună cu el și cu d. Gorra că sunetul u din *steauă* este rezultat din *l* dublu din lat. *stella*. Nu ne rămîne decî decît să concludem că *stella* a trecut la *stea*, și că între această din urmă formă și articolul *a* s'a dezvoltat încetul cu încetul un sunet intermediar între o vocală și o consoană (u, o). Urmele unui fenomen analog există poate și în istriianul *blava* (masc. *blau*), pl. *blave* (masc. *blavi*), derivat din germ. *blau* și atestat la Gartner (*Rumunische Untersuchungen* ale lui Miklosich, I¹, p. 56). Sunetul *v* din acest cuvînt reproduce de sigur pe un u mai vechi, și cine știe dacă într'o zi chiar daco-romînul *steauă* nu va ajunge la *steavă*? Tot aici putem cita și pe *aciua* (pentru o formă mai veche **acia*), amintit și de d. Meyer-Lübke (*Grammatik der rom. Sprachen*, t. I, § 104) pentru a pune în evidență posibilitatea dezvoltării unui u între două vocale. În sfîrșit în această categorie putem pune poate și formele atît de obscure din portugeză: *ja- i-a bi*, *ja-u-a vi*, citate de d. Gorra (pp. 488, 493) (1).

Vedem decî cum toate faptele examinate aici ne pot autoriza să ne exprimăm în contra teoriei apărute cu atîta ardoare de d. Gorra.

OV. DENSUȘIANU.

(1) Cit despre *da-oar*, *încăpea-oar*, *putea-oar* (= *da ar*, *încăpea ar*, *putea ar*), citate de d. Tiktin (*Zeitschrift für rom. Philologie*, t. XII, p. 44), putem spune că nu aū nimic de a face cu *steauă*. Sunetul o (u) din aceste forme este datorit foarte probabil unei influențe analogice a persoanei a 3-a sing. de la futur (*închina-ua*, *fi-ua*, etc.), unde *u* s'a dezvoltat din *v*, după cum a observat foarte bine d. Philippide (*Istoria limbei romîne*, p. 34). D. Philippide admite însă greșit că o de la condițional ar fi rezultat și el dintr'un *v* care a existat odinioară la auxiliarul *ași*, *ai*, *ar*. Aceasta este însă o simplă iluziune, pentru că etimologia **volam sic*, propusă de d-sa pentru a explica pe *ași*, etc., nu poate fi luată în serioasă considerațiune.

ASUPRA DISIMILAȚIUNEI CONSONANTICE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Asupra disimilațiunei nu s'a scris tocmai mult. Aceasta nu din cauză că subiectul n'ar avea importanță, ci pentru că este unul din cele mai delicate de lingvistică. Pînă la lucrarea d-lui M. Grammont, apărută în 1895 sub titlul de *La dissimilation consonantique dans les langues indo-européennes et dans les langues romanes*, disimilațiunea a fost studiată numai în mod izolat și întîmplător, fără să ni se arăte ce este acest fenomen, care sînt condițiunile în care are loc și ce anume schimbări în organismul unei limbi sînt datorite lui. Ne vom folosi deci de rezultatele cercetărilor d-lui Grammont pentru ca să examinăm aici mai multe particularități ale limbei romîne care intră în cadrele disimilațiunei.

D. Grammont n'a dat nicăeri o definițiune a disimilațiunei. Din faptele pe care le-a examinat însă rezultă următoarea definițiune pe care d. Gaston Paris a formulat-o în darea sa de samă asupra cărței d-lui Grammont(1): «Cînd două foneme saū identice saū avînd ce-va

1) *Journal des savants*, février, 1898, pp. 81 și uu.

comun între ele se întilnesc într'un același cuvînt, unul din ele se îndepărtează mai mult sau mai puțin de celalalt și une-orî chiar este suprimat» Astfelîu va fi înțeleasă disimilațiunea și de noi, și se va vedea din expunerea noastră că particularități care aũ fost explicate de cătră unîi filologi prin disimilațiune n'aũ nimic de a face cu ea (1).

După cum arată însuși titlul studiului nostru, cercetările pe care le-am făcut aũ avut în vedere numai disimilațiunea consonantică. Am căutat să adunăm cît mai multe exemple, fără a avea pretențiunea de a fi secăt în această privință tot materialul linguistic al limbei romîne, cît ne este cunoscut pînă acum. Ne vom mărgini numai a înșira și face cîte-va observațiuni asupra diferitelor cazuri de disimilațiune pe care le-am întilnit, fără a ne hazarda în generalizări și fără a căuta să formulăm legile disimilațiunei în limba romînă. Asemenea generalizări ni se par premature, în starea actuală a filologiei noastre. D. Grammont, care și-a îndreptat cercetările asupra unor limbî mai bine studiate decît a noastră, ne-a arătat chiar prin lucrarea sa cît de contestabile sînt cele mai serioase încercări de a stabili legî într'o asemenea materie. Cu toate acestea pentru a înlesni studii ulterioare asupra acestei chestiuni, ne vom referi la legile d-luî Grammont orî de cîte orî exemplele noastre vor intra în vre-una din aceste legî. Cifrele romane puse după cuvintele citate de noi vor indica legea corespunzătoare din lucrarea d-luî Grammont. Cazurile de disimilațiune de care ne vom ocupa vor fi înșirate după natura sunetelor între care disimilațiunea a avut loc.

(1) D. Philippide (*Istoria limbei romîne*, pp. 31—32) consideră ca fenomene de disimilațiune diftongarea vocalelor, trecerea lui *ct*, *cs*, *tl*, la *pt*, *ps*, *cl*, particularități care n'aũ nimic de a face cu disimilațiunea astfelîu cum este înțeleasă de d. Grammont și de noi.

1) $r < r = l - r$.

căloari XVII (Meglen) (1), rezultat din *căroare* (*calorem*), formă ce apare în macedo-română.

colastră VIII=*corastră* (cf. mai jos). Autorii *Dicționarului Academiei române*, crezând că acest *l* reproduce pe *l* din lat. *colostra*, citează cuvîntul sub forma *colostra*.

fevar VII (mac.-rom. = *februar*) (2), rezultat prin metateză din *fevlar*.

Gligore XVI = *Grigore*.

lîndură VIII (mac.-rom. = *rîndură*, lat. **hirundula*). Forma nedisimilată ni s'a păstrat și ea tot în macedo-română (comp. *arîndură*) (3). Aceeași disimilațiune apare și în sp. *alondra*, vfr. *alondre*, *alondrele* (4) și formele fr. dialectale *aulendra*, *olondre*, *allandre*, *alondrote* (5).

Luxandra VIII = *Ruxandra* (cf. mai jos) (6).

săltar I = *sertar* (ngr. *σέρταρ*; cf. Cihac, *Dictionnaire d'étym. daco-rom.*, t. I, p. 322, t. II, p. 694) (7).

tulbur XX = *turbur*. Disimilațiunea a avut loc mai întîi la formele neaccentuate pe temă (*tulburare* etc.); ea a fost introdusă pe urmă, prin analogie, și la formele cu tema accentuată.

(1) G. Weigand, *Vlacho-Meglen*, Leipzig, 1892, p. 13.

(2) G. Weigand, *Die Sprache der Olympo-Walachen*, Leipzig 1888, p. 47.

(3) *Ibidem*.

(4) Grammont, *l. c.*, p. 125; G. Paris, *l. c.*, p. 87.

(5) Grammont, *l. c.*, p. 125; E. Rolland, *Faune populaire de la France*, Paris, 1877, t. III, p. 314. D. Hasdeu (*Etymologicum magnum Romaniae*, t. II, col. 1170) contestă etimologia *lîndură*=*hirundula*. D-sa consideră cuvîntul ca de origine tracică, hipoteză inutilă, după cum se poate vedea din formele citate. Cf. Ov. Densușianu (cursul de *Istoria limbei române*, 1897—1898).

(6) *Biserica ortodoxă română*, t. XX, 1897, pp. 320, 322.

(7) [Se poate însă să avem de a face aici cu o etimologie populară datorită influenței verbului *a sălta*. O. D.]

ulcior = *urcior* (lat. *urceolus*). Se poate însă ca schimbarea lui *r* în *l* să fie datorită influenței lui *ulcior* (**ulceolum*), după cum acesta a devenit în unele părți *urcior* printr'o confuziune cu cuvântul de care ne ocupăm.

Salamură nu poate fi citat ca un caz de disimilațiune a lui *r* în *l*. Cuvântul nu ne vine din lat. *sal-muria*, ci de la Slavî (sîrb. *саламура*).

Disimilațiunea lui *r* în *l* din *almar* nu s'a întîmplat de sigur pe terenul limbei romîne; de aceea cuvîntul acesta nu trebuie pus în aceeași categorie cu formele citate mai sus. D. Hasdeu observă asupra acestei forme că ea «nu vine de-a-dreptul din latinul *armarium*, ci prin maghiarul *almariom* sau prin germanul *almer*» (1). Opiniunea d-lui Hasdeu ni se pare contestabilă. Vechiul francez *almair* ne arată, ca și cuvîntul romînesc, că disimilațiunea s'a întîmplat foarte probabil deja în latina vulgară (2).

Forma *urlare* prezintă oare-cari greutăți. Lat. *ululare* ar fi trebuit să dea în limba romînă **ururare*. Plecînd de la această formă este greu să explicăm pe *urlare*. Disimilațiunea pare că ar fi trebuit să se exercite asupra celui dintîiu *r* (cf. legea XVII a d-lui Grammont, și mai sus *căloari*) (3). Nu rămîne atunci decît să admitem că *l* cel dintîiu din lat. *ululare* se disimilase deja în latina vulgară (cf. it. *urlare*, fr. *hurler*) și că *u* a căzut înainte de epoca în care *l* intervocalic a trecut la *r* în limba romînă. Altă explicațiune nu vedem.

(1) *Etymologicum magnum Romaniae*, t. I, col. 904.

(2) Cf. Grammont, *l. c.*, p. 93. Cit despre germ. *almer*, d. Grammont observă foarte bine: «la dissimilation représentée par all. *almer* n'est sûrement pas germanique, et c'est à l'all. *almer* qu'ont été empruntées les formes slaves: çèq. *almara*, pol. *almarija*, ol-marija, slov. *almara*, *almarica*.» Forma maghiară citată de d. Hasdeu vine și ea din slavonă sau poate chiar din romînă.

(3) Influența disimilatoare a finalei *re* de la infinitiv este greu de admis. Cf. G. Paris, *l. c.*, pp. 91—92.

Cît despre *farbara*, care se aude pe lîngă *falbala* și care a rezultat din acest din urmă printr'un proces dublu de disimilațiune și asimilațiune, este mult mai probabil că disimilațiunea nu s'a produs în limba romîină (comp. rus. фалбора).

2) $r > r = r - l$.

Pentru acest caz nu cunoaștem decît formele *coraslă* XVI, rezultată din **corastlă* (mai ales în Moldova), și *criel* IV (= *crier*, Bănat) (1). D. Grammont formulează astfelîu legea IV: «combinée tonique dissimile intervocalique» (2). Disimilarea lui *r* în acest cuvînt nu s'a putut petrece decît la forma articulată saũ în epoca în care *u* final de la forma nearticulată nu dispăruse.

3) $r > r = r -$.

corastă XVI = *corastră*.

ferastă XVI = *ferastră* (3).

frate II = **fratre*. D. Gaston Paris crede că forma identică din italiană nu vine din acuzativul *fratrem*, ci din vocativul *frater* (4). În limba italiană lucrul nu este imposibil; pentru forma romînească însă explicațiunea aceasta ni se pare mai puțin plauzibilă.

preste (*peste*) II = **prestre* (cf. vrom. *pespe*, Gaster, *Crestomație*, t. II, glosar).

Tot la această grupă aparține și *propietar* = *proprietar* (Cf. sp. *propietario*, cat. *propietari*). Cuvîntul acesta nu întră în nici una din legile d-lui Grammont.

(1) G. Weigand, *Dritter Jahresbericht des Instituts für rum. Sprache*, Leipzig, 1896, p. 319.

(2) *L. c.*, p. 33.

(3) D. Philippide (*Istoria limbei romîne*, p. 37) pune pe *ferastă* în categoria exemplurilor de apocopă.

(4) *L. c.*, p. 86: «je suis porté à y voir le vocatif *frater*, car *frate*, comme on sait, ne se dit que des moines et a surtout été employé en leur parlant.» Cf. Miklosich, *Beiträge zur Lautlehre der rum. Dialekte (Lautgruppen)*, 1883, p. 18.

Pe lângă legea XIX («de deux combinées atones, c'est la première qui est dissimilée»), d. Grammont putea introduce, după cum arată acest cuvînt, și legea: «de deux combinées atones c'est la seconde qui est dissimilée.»

Ruxanda XVI = *Ruxundra*.

4) $r < r = -r$.

pentru IX = *prentru* (cf. Gaster, *Crestomație*, t. II, glosar).

pintre IX = *printre*.

5) $l < l = l-n$.

alant (mac.-rom. = *alalt*). Cf. Meglen *lantu*, d.-rom. *celalant* (1). Acest exemplu nu intră în nici una din legile d-lui Gramont. Legea la care aparține acest caz de disimilație ar putea fi enunțată astfel: intervo-calică disimilează consoană combinată atonă.

6) $l > l = l -$.

plimb, *plimbare* II = **plimblare* (*preumblare*).

7) $n < n = r - n$.

amerinț XIV = *ameninț*.

arin XVII = *anin*. Forma disimilată se aude prin Moldova și Transilvania (2).

cărunt XIV, pentru o formă mai veche **cănunt*.

mărunchi XIV, care se aude în unele părți în loc de *mănunchi*.

mărunt XIV = *mănunt*.

rărunchi XIV = *rănunchi*.

părinc XIV, din lat. *panicum*.

virin (și derivatele lui) XVII (mac.-rom. = *venin*) (3).

8) $n > n = n - r$.

pîngărire XIV = **pîngănire*.

sîngerare XIV (= lat. *sanguinare*).

9) $n < n = l - n$.

(1) Hasdeu, *Etymologicum magnum*, t. I, col. 913.

(2) Cf. B. P. Hasdeu, *Etymologicum magnum*, t. II, col. 1205.

(3) Cf. Grammont, *l. c.*, pp. 80, 81.

Pentru acest caz nu cunoaştem decît două exemple *amelinţ* XIV = *ameninţ* (1) şi *linge* XIV = *ninge*, cum: se aude în unele părţi.

10) $n < m = l - m$.

lume VIII (istr.) = *nume* (2).

lumăr VIII (istr.) = *număr* (3).

lumtă XIV (mac.-rom. = *nuntă*) (4).

11) $m < m = n - m$.

năframă, *năramă* VIII = *măframă*, *maramă* (5).

nimbru VIII (= *membrum*, Bănat) (6). Forma aceasta însă, pe care singur d. Weigand o atestează, ni se pare destul de suspectă.

12) $m > m = m - n$.

taman XIV (= turc. *taman*); forma nedisimilată s'a păstrat în macedo-romînă, *tamamu* (7). Se poate ca *taman* să se fi introdus în limba romînă din limba sîr-bească, unde găsim de asemenea pe *taman*. Contrarul însă este tot atît de admisibil.

13) $m < b = n - b$.

nalbă VIII = **malbă* (lat *malva*). În *Dictionarium valachico-latinum*, pe care d. Hasdeu îl numeşte *Anonymus Lugoshiensis*, găsim forma *marva* (8) ca existentă în dialectul bănăţean. Ea pare însă suspectă, şi se poate ca autorul dicţionarului să fi fost influenţat de forma latină pe care o citează.

(1) Cf. B. P. Hasdeu, *Etymologicum magnum*, t. I, col. 1046

(2) Miklosich, *Rumunische Untersuchungen*, I, p. 58.

(3) *Ibidem*.

(4) G. Weigand, *Vlacho-Meglen*, p. 17, *Die Aromunen*, t. II, p. 321.

(5) G. Weigand, *Dritter Jahresbericht des Instituts für rum. Sprache*, p. 322.

(6) *Ibidem*.

(7) G. Weigand, *Zweiter Jahresbericht*, p. 138.

(8) Hasdeu, *Etymologicum magnum*, t. III, col. 3127.

14) $m < n = \underline{u} - n$.

daună XI = lat. *damnum* (1).

scaun XI = lat. *scamnum* (2). Forma mai veche și nedisimilată se aude în Bănat (3) și în mac.rom. (4).

15) $f > m = f - n$.

funingine VIII, rezultat dintr'o formă mai veche **fumigine*. Latinescul *fuligo* devenise foarte probabil **fumigo* în Dacia, printr'o etimologie populară datorită influenței lui *fumus*. **Fumigo* a dat la rîndul lui în limba romînă **fumigine* — *funigine*, de unde *funingine* (5).

furnică VIII = lat. *formica*.

16) $v > m = v - n$.

vatăn, vătănare VIII (mac.rom. = *vătămare*) (6).

17) $d > d = d - t$.

dete VIII = *dede*, după cum se zice în unele părți.

Acestea sunt cazurile de disimilație pe care le-am putut culege din diferitele publicațiuni privitoare la limba romînă. Studiul nostru este numai un început pe care alte cercetări îl vor putea completa.

FILIP DRUGESCU.

(1) Cf. Grammont, *l. c.*, p. 51.

(2) *Ibidem*.

(3) G. Weigand, *Dritter Jahresbericht*, p. 326.

(4) G. Weigand, *Erster Jahresbericht*, p. 73, *Zweiter Jahresbericht*, p. 134.

(5) Ov. Densușianu (cursul de *Istoria limbii romîne*, 1897—1898).

(6) G. Weigand, *Erster Jahresbericht*, pp. 76, 77.

VIEȚA SFÎNTULUI VASILE CEL NOÛ

DUPĂ UN MANUSCRIS DIN PARIS.

Intr'un articol apărut în *Revista critică-literară*, t. III, 1895, pp. 285 și uu., am atras atențiunea asupra unui manuscris romîn ce se păstrează la Biblioteca națională din Paris sub nr. 2 al fondului «valaque». Astăzi venim să publicăm acest text după o copie pe care am făcut-o anul trecut și să dăm în același timp o descriere mai amănunțită a manuscrisului. Deși vieța sfîntului Vasile s'a publicat la 1819 în București (1), totuși manuscrisul din Paris merită să fie reprodus în întregime, pentru că reprezintă, după cum vom vedea, o redacțiune destul de îndepărtată de aceea care s'a tipărit, și va putea servi la studiul comparativ al acestui text. Manuscrisul oferă în același timp oare-care interes din punct de vedere al limbei.

Manuscrisul a intrat la Biblioteca națională în de-

(1) Iată titlul edițiunii din 1819: *Vieța sfîntului Vasilie celui nou și înfricoșatele vămî ale văzduhului și dreapta judecată, pre care leau văzut Grigorie prin rugăciunile sfîntului Vasilie celui nou, și de acelaș Grigorie scrise, care acum tilmăcindu-se romînește s'au dat în typariu în zilele prea înălțatului nostru Domn, Alexandru Nicolae Suțul Voevod, București, 1819. D. Gaster (*Literatura populară romînă*, 1882, p. 439) spune greșit că s'a tipărit la Rimnic.*

cemvre 1883, după cum se vede din o însemnare făcută pe foaia albă de la început. El a fost înregistrat mai întâiu în fondul grecesc (supl. 479). Cuprinde 59 foi, format în *quarto* mic, de o înălțime de 20 cm., 3 mm. și de o lățime de 14½ cm. Hîrtia este ordinară și stricată în mai multe părți din cauza umezelei (3 foi la început și 8 la sfîrșit). Scrisoarea e de aceeași mîna; la început însă mai mărunță (2 mm.) și mai frumoasă, mai la urmă mai mare (3 mm.) și neîngrijită. Coloana scrisorei, încadrată în linii, este înaltă de 14 cm. și lată de 10½ cm. Legătură și paginațiune modernă. Nicî o însemnare care să ne permită să fixăm mai de aproape data manuscrisului. După caracterul scrisorei el datează probabil din cei din urmă ani ai secolului al XVII-lea și s'a scris în Moldova.

Manuserisul nostru cuprinde unul din textele noastre cele mai populare din trecut, după cum se vede din numeroasele copii care ni s'a păstrat(1).

Vieața sfîntului Vasile cel noû (+ cătră 952) a fost scrisă de cătră ucenicul său Grigore. Ea s'a publicat mai întâiu, după un manuseris grecesc din Paris, în *Acta Sanctorum* (Mart, t. III, pp. 664—678, apendice 20—32), unde pe lîngă textul grecesc se dă și o traducere latină(2). Redacțiunea romînă se apropie în multe părți de textul din *Acta Sanctorum*; o comparațiune mai amănunțită ne arată însă că textul romîn a fost tradus după o redacțiune grecească mai desvoltată. Singur Grigore ne spune că a compus o scriere mai amănunțită asupra minunilor sfîntului Vasile(3). D. Veselovskij a găsit chiar

(1) Cf. M. Gaster, *Literatura populară romînă*, București, 1882, pp. 439 uu., *Crestomația romînă*, Leipzig-București, 1891, t. II, pp. 301.—304.

(2) Cf. și P. Lambecius, *Comentarii de augusta bibliotheca caesarea Vindobonensi*, Viena, 1679, t. IV, p. 200, t. VIII, p. 360; K. Krumbacher, *Geschichte der byzantinischen Litteratur*, ed. 2, p. 197.

(3) *Acta Sanctorum*, Mart, t. III, p. 677, § 56 (ed. din 1865).

în biblioteca sinodală din Moscva un manuscris grecesc (nr. 429) din secolul al XVII-lea în care vieța sfântului Vasile este descrisă mai pe larg decât în redacțiunea din *Acta Sanctorum* (1). Neputându-ne procura volumul din *Sbornik* în care s'a publicat articolul d-lui Veselovskij, nu știm pînă la ce punct textul român se înrudește cu redacțiunea grecească a manuscrisului din Moscva. După cum rezultă dintr'o notiță publicată în *Analecta Bollandiana*, t. X, 1891, p. 487, se pare că redacțiunea aceasta grecească se apropie de cea românească pe care o publicăm noi.

Un studiu comparativ asupra tuturor versiunilor acestui text rămîne încă de făcut. Chiar redacțiunile românești care ni s'a păstrat se îndepărtează destul unele de altele. Așa, manuscrisul nostru se deosebește de cel din care d. Gaster a publicat două fragmente (2). De asemenea edițiunea din 1819 prezintă un text care se apropie puțin de al manuscrisului din Paris. Așa, în acest din urmă nu se află la sfîrșit judecata din urmă care este descrisă în edițiunea din 1819 și în toate manuscrisele de care ne vorbește d. Gaster (3). Neputînd avea textul grecesc mai dezvoltat după care s'a tradus versiunea românească, nu știm care din redacțiunile românești păstrate se apropie mai mult de original.

În privința transcrierii manuscrisului trimitem la cele spuse mai sus la *Psaltirea Voroneșiană* (p. 23). Vom aminti numai că ori de cîte ori am găsit în manuscris forme ca τκς am transcris *teau*, nedespărțind cuvîntul în două pentru ca să se știe că în manuscris nu este scris τε ας.

Literile puse între [] le-am restituit cînd hîrtia manuscrisului era ruptă sau pătată.

(1) Сборникъ отдѣленія русскаго языка и словесности императорской академии наукъ, t. XLVI, 1890, secțiunea a 2-a, pp. 10—82.

(2) *Crestomație romînă*, t. II, pp. 301—304.

(3) *Literatura populară romînă*, p. 439.

*Prea și înfricoșatele și amarile vedenii
pre care vedenii au arătată domnulă Dumnezeu fericitulă Gri-
gorie prea iubitulă ucenică ală prea cuviosulă marelă între
sfînții părinți și multă pătimitoriulă și răbdătoriulă de kinuri
și făcătoriulă de minuni Vasilie cel noă.*

Acestă prea cuviosă părinte și mare făcătoriu de minuni Vasilie au trăit în Țarigrad, unde și răposarea și îngro-
parea lui au fost; iară de unde și în ce kipă au venită la Țarigrad acestă prea cuviosă părinte mare făcătoriu de
minuni, scrie la istoria sa carea ăaste scrisă te 5
(1 v°) (1) de zile așa într.

În zilele bine credințosiloră împăraților grecești, a lui In anii dela
Leonă prea înțeleptulă și a lui Alexandru fratelulă său, fe- Xs. 895
căorii lui Vasilie Makidonă, întră ală zecelea ană ală îm-
părăției loră, oarișcară maghistriani dină părțile Asiei, tri- 10
miși fiindă cu oare care trebă împărătești, cariă întorcându
să înapoi spre Țarigrad cu soliia sa, leaă fostă loră a
treace prină o pustie oare care neumblată (2), și trecându
ei prină acea pustie neumblată aă văzută pre oare care 15
omă (adecă pre acestă Vasilie de carele ne ăaste noao
cuvântulă) umblându prină pustie în haîne proaste îmbră-
cată și cu kipă streină și groaznică ca ună hrănită în
pustie. Și îndată alergându după dănsulă, îlă (2 r°) (3) prin- 20
seră pre el[ă] și, min[u]nându să de kipulă lui celă streină,
îlă socotiră pre elă a fi iscoadă, fiindă că multe îlă între-
bară pre elă ca să le spue loră: ce omă ăaste și de unde
ăaste; iară elă nimică, nici ună cuvântă n au vrută să le
răspunză loră. Decă legându lă pre dănsulă, l au dusă cu
dănsii la Țarigradă și, dăndă și ei seama de soliia loră la 25
împăratul, spuseră la arătare și pentru prea cuviosulă Va-
silie. Iară împăratulă Leonă, văzându lă pre elă cu kipă

(1) Titlu în susul paginei din care nu se mai distinge decât . . . inte

(2) neumblată

(3) Titlu în susul paginei: Vasilie [c]elă nou

streinǔ, îndată porunci parakimonariului, alǔ căruia nume era Samonǔ, de neamǔ agareanǔ, cu boeriia patrikie, avândǔ cinste mare la împǎratul Leonǔ ; aceluia ȳau poruncitǔ ȳmpǎratulǔ Leonǔ ca sǎ lǔ ȳntrebe pre dǐnsulǔ și sǎ afle pentru elǔ, adecǎ cine ȳaste și de unde ȳaste și cumǔ ȳaste numele lui. Iarǔ Samonǔ, luindǔ pre omulǔ lui (2 v°) Dumnezeu, l aǔ dusǔ pre e[lǔ] la curțile sale și, șezândǔ ȳn scaunulǔ sǎu celǔ de judecatǎ, cu multǎ mǐndrie aǔ poruncitǔ sǎ lǔ aducǎ de fața pre fericitulǔ Vasilie, carele, fiindǔ adusǔ ȳnainte sa, nu ȳau datǔ lui cinste vrednicǎ nici ȳnkinǎciune. Decǐ Samonǔ zise lui cu multǎ mǐndrie: «Spune noao, necredinșosule bǎtrǐnule, cine ești și de unde ești și cumǔ ȳșu ȳaste numele tǎu.» Iarǔ prea cuviosulǔ nu ȳau datǔ lui rǎspunsǔ, ci sta tǎcândǔ și cu oki blǎnzi cǎuta spre dǐnsulǔ. Decǐ Samonǔ iarǔ au zisǔ lui: «Spune noao de grabǎ de unde ești.» Atuncea șfǎntulǔ au rǎspunsǔ lui, zicândǔ: «Darǔ tu cine ești și de unde ești?» Zis au Samonǔ lui: «Noi pre tine te ȳntrebǎmǔ cine ești și de unde ești, iarǔ cine sǎntǔ eu nu trebue a ȳntreba, (3 v°) iarǔ de voești a ȳntreba sǎ știi cine sǎntǔ eu, voiu spune ție: eu sǎntǔ Samonǔ, patrikie și parakimonariu celui ce ȳnpǎrǎțeaște. Spune darǔ acumǔ și tu noao cine ești și de unde ești și ce ȳaste vișața ta?» Rǎspuns aǔ lui prea cuviosulǔ: «Eǔ sǎntǔ streinǔ și unulǔ din cei ce viețuescǔ pre pǎmǐntǔ.» Zis au Samonǔ cǎtrǎ dǎnsulǔ: «Bine zicǔ dar pentru tine cea ce teau gǎsitǔ și teau adusǔ pre tine aicea, cǎ ești unǔ iscoditorǔ vrǎndǔ sǎ iscodești pentru stǎpǎnirea Grecilorǔ.» Iarǔ prea cuviosulǔ la așasta n au zisǔ nimicǔ, și mulți dinǔ cei ce sta acoale ȳlǔ siliia pre elǔ, ȳntrebǎndu lǔ sǎ țe spue lorǔ cine ȳaste, și nu le rǎspundea lorǔ nimica. Decǐ Samonǔ, aprinzǎndu sǎ de mǎnie, au poruncit sǎ aducǎ toiage verzǐ și vine de bou uscate și alte multe mǎestrii (3 v°) groaznice spre ȳnfricoșarea lui, ca doarǔ sǎ va teame și ȳnfricoșǐndu sǎ va spue cine ȳaste și de unde ȳaste. Iarǔ elǔ acelea toate vǎzǐndu le, n au zisǔ nimicǎ, ci, stǎndǔ cu smerenie, tǎcea. Atuncea Samonǔ aǔ poruncit la patru slu-

jitorî ca să lû întinză pre elû josû la pămîntû și cu vine de boû să lû bată și, bătîndu lû să lû întrebe: «Cine ești și de unde ești?» Iarû sfîntulû fiindû bătutû cumplitû, n au răspunsû nimicû, ci răbda tăcîndû. Și atăta l au bătutû pre elû pînă cîndû li s au părut că au muritû, și, luîndu lû ca pre unû butucû (neputîndû să meargă), l au dusû și l au aruncatû în temniță. Iarû a doao zi Samonû, ca o hiîră neîmblînzită, fiindû iarășû șezăndû la judecată, au poruncitû să aducă pre (1) (A v^o) vitejaște ne răspunzăndû nimică, cătû să mira toți de răbdarea și de tăcerea prea cuviosulû. Decî au zisû Samonû: «Știu că va să să laude fermecătorilû acesta și va să zică așa: «cu tăcerea l amû biruitû pre elû,» ci pre sănătatea a singurû stapînitorilû că nu lû vorû slobozi pre elû, ca să nu să laude și să ne batjocorească pre noi.» Și aû poruncitû toată săptămăna să fie bătutû în fiește care zi câte cu trei sute de toiage și cu trei sute de lovituri de biciu. Iarû elû cu mare vitejie răbda toate muncile acelea, fiindû întru dînsulû fapte bune, cã dinû tinereățele sale au fostû călugărû și s au dusû în pustie, întru carea s au hrănit mulți anî, și toată petrecerea vieții sale în pustie au petrecutû cu (A v^o) viîță aspră, cã numai cu buruîanele pustiiulû să hrăniă și umbra desculțû

De aicea să începû patimile și muncile lui

(1) *Manuscrisul prezintă aici o lacună; lipssește de sigur o foae. Dămû, după traducerea latină, pasajul care lipsește: « iussit eum, siquidem adhuc viveret, allatum sisti. Obstupuerunt igitur qui missi fuerant, cum viderunt salvis ostiorum claustris stantem prae foribus carceris, et quidem sanum; interrogaveruntque eum, quomodo exivisset. Verum nihil ad eos prolocutus sanctus, abiit cum illis sistendus principi. Cumque huic aliqui praecurrentes narrarent quod acciderat, obstupuit etiam ipse hoc audiens: nihilominus magum arbitratus tam ipse quam quotquot ipsi aderant, ait ad illum: «Ego magicas artes tuas cito coarguam.» Et iussit humi distentum inclementer caedi virgis, donec ediceret, quis esset aut unde. Sanctus vers nullatenus respondere curavit, quamvis eo usque percuteretur, ut totus iam contritus esset virgarum ictibus.» (A.A. SS., Martii t. III, 665—666)*

85 și cu haină proastă. Și pentru aceea nu vrea să șu spue
nimăruia vișa sa cea bună, ci tăcea știindă cuvîntul stă-
pînului ce zice: «să nu știe stînga ta ce face dreapta ta,»
că totu' cela ce șu arată faptele sale ceale bune înaintea
oamenilor, acela își ia dela oameni plata sa și de slava
90 cea veačnică să lipsească, iară carele dorește de mărirea
cea veačnică, acela ascunde înaintea oamenilor faptele
sale ceale bune, și de va fi și bătutu' și va tăcea, cu ade-
văratu' omul acela ăste mucenicu'.

Iară deacă aū trecutū săptămîna întru carea în toate zi-
95 lele au fostū bătutu' sfântulū, multe (5 r°) durei răbdandū,
și înștiințandu să Samonū că totū întru tăcere petreace
muceniculū, iară au șezutu' la divanū și au poruncit de l
aū adusū pre elū înaintea lui, și, căutîndū asupra lui cu
mînie, aū zisū lui: «Spurcatule întru oameni, până cîndū
100 veī ascunde vicleșugulū tăū în inima ta? Spune noao acumū
cine ești și de unde ești.» Iarū fericitulū aū răspunsū lui
cu blîndețe și fără de mînie, zicîndū: «Ceia ce facū lu-
cerurile Sodomului, precumū și tu, ticăloase, pre unī ca
acea să cuvine cu adevăratū a ī numi spurcați.» Iarū Samonū
105 umplîndū să de mare rușine pentru cea muștrare de față
înaintea a mulți bofari ce era cu dînsulū, scrișnîndū asupra
sfântului, aū (5 v°) poruncitū să aducă îndată cureale și să
lū leage pre elū cu mîinile înapoi. Și legîndū ī cu frînghiī
coastele lui și pičorulū lui celū dreptū înapoi cătră coaste,
110 l aū spînzuratū pre elū așa într o casă de niște grinzī și
aū pecetluitū cu inelulū său ușia casei aceia; și așa l aū
lăsatū pre elū spînzurat până cîndū va spune cine ăste și
de unde ăste. Iarū ceia ce era cu Samonū toți răpștița pre
ascunsū, mîniîndū să pre elū, și lū numița pentru unū lucru
115 ca acela tiranū (cunoscîndū toți că nu ăste vinovatū întru
nimica omulū acela). Și aū stătutu' sfântulū așa spînzuratū
trei zile și trei nopți, iarū a patra zi viîndū tiranulū Sa-
monū aū deșkisū ușa (6 r°) și aū aflatū pre muceniculū
spînzuratū. Și văzîndū lū pre elū cu fața luminată ca cumū

n ar fi pătimit nici unŭ rău, s aŭ miratŭ și, apropiindu sã 120
cãtrã dînsulŭ, aŭ zisŭ lui: «Cine ești și de unde ești? Aŭ
nu teaŭ (1) pedepsitŭ pre tine munca ačasta, de nu mŭ rã-
punzi mie?» Iarŭ fericitulŭ nu iau rãspunsŭ lui nimica.
Deci Samonŭ aŭ poruncitŭ sã lŭ pogoare pre elŭ dela grinzii
și sã lŭ dezleage. Iarŭ dacã ilŭ pogorîrã și lŭ dezlegarã pre
elŭ, stãtu cu trupulŭ sãu sãnãtosŭ și vindecatŭ și nici o
vãtãmare nu avea pre trupulŭ sãu, cã lŭ vindecase pre elŭ
ĩnsuș Demnulŭ Hristos, de care lucru sã mira toți și sã
minuna. Iarŭ Samonŭ aŭ zisŭ celorŭ ce era cu dînsulŭ:
«Aŭ (6 v°) n amŭ zisŭ eu bine cã omulŭ acesta iaste ferme- 130
cãtorŭ mare, cã iatã nici cãtŭ de pușinŭ n aŭ bolitŭ cu trupulŭ
sãu de atitea bătãii cĩte aŭ luatŭ? Ci eu de grabã ȳ voŭ
strica puterea farmecilorŭ lui.» Și porunci sã vie hrãnitorilŭ
leilorŭ, carele viindŭ, iau poruncitŭ lui, zicĩndŭ: «Dimineațã
sã mŭ gãtești doi lei cumpliși cãrora sã nu le dai lorŭ hrana 135
cea rĩnduitã, ca sã fie flãmãnzi; și vomŭ vedea pre ferme-
cãtorulŭ acesta de va birui și pre lei.» Iarŭ a doa zi, adu-
nĩndu sã mulțime de norodŭ la privealã, și leiŭ cu minie
rãcnindŭ s au slobozitŭ, fiindŭ foarte flãmĩnzi. Și fiindŭ
dusŭ acolo și sfãntulŭ, l aŭ aruncatŭ pre elŭ mĩncare leilorŭ, 140
iarŭ leiŭ, (7 v°) vãzĩndŭ pre sfãntulŭ Domnulŭ, s aŭ ĩnfri-
șatŭ și, viindŭ cu blĩndeațe, ședeã și sã tãvãliã la piçoarele
sfãntulŭ ca niște miei fãrã de rãutate. Ačasta vãzĩndŭ mul-
țime de norodŭ carii sã adunase la acea privealã, sã minuna
toți și striga: «Doamne miluiaște!» Iarŭ sfãntulŭ, apropiindu 145
sã de lei, ȳ neteziã pre ei cu mĩna sa cea dreaptã și, luĩndŭ
pre unulŭ de ureake, l au scosŭ afarã, zicĩndŭ: «Iatã oașã
voastrã, iatã oașã.» Ci mãcarŭ cã s aŭ fãcutŭ ačastã minune,
iarŭ Samonŭ n aŭ vrutŭ nici ĩntr unŭ kipŭ sã ĩnțeleagã cã
acela iaste omulŭ lui Dumnezeu, ci aŭ poruncitŭ, ĩn noaptea 150
viitoare ca sã lŭ arunce pre elŭ ĩn mare. Deci slujitorii
luĩndŭ pre sfãntulŭ la (7 v°) alŭ treilea časŭ alŭ nopții, s aŭ
slobozitŭ cu caiculŭ pre mare, și așã lepãdĩndŭ pre sfãntulŭ

(1) tea iau

Vasilie, l aŭ aruncatŭ pre elŭ în mare la loculŭ uude sã kiema
 155 Varvarŭ, și ei s aŭ întorsŭ înapoi și aŭ spusŭ lui Samonŭ cã l
 aŭ înecatŭ. Iarŭ din porunca lui Dumnezeu, celuia ce pãzeaste
 pre prea cuviosii sãŭ, îndatã doi delfini din mare, luãndu lŭ pre
 dînsulŭ pre spatele lorŭ, l aŭ scosŭ pre elŭ afarã la uscatŭ la
 țãrmurile ce sã kiema Eydoma, și era țãrmurile acelea la alŭ 7
 160 pãnzã de zidŭ alŭ Țarigradului. Acolo l au aruncatŭ pre elŭ
 la uscatŭ și îndatã i s au dezlegatŭ mîinile și picioarele, și,
 sculîndu sã, s aŭ dusŭ spre cetate, fiindŭ foarte de dimineatã
 și încã nu sã deșkisease porțile ceale de aŭrŭ ale cetãții,
 și, șezîndŭ elŭ lîngã poartã sã sã odihneascã puțintelŭ, iatã
 165 aŭ venitŭ unŭ omŭ, (8r^o) fiindŭ foarte bolnavŭ de friguri,
 și aŭ șezutŭ și elŭ aproape de sfântulŭ, tremurîndŭ și scu-
 turîndu lŭ pre elŭ frigurile. Iarŭ prea cuviosulŭ Vasilie,
 vãzîndu lŭ pre elŭ tremurîndŭ așa, i s aŭ fãcutŭ milã de
 dînsulŭ și, sculîndu sã de unde ședea, aŭ mersŭ la elŭ și
 170 ș aŭ pusŭ mîinile sale pre dînsulŭ, zicãndŭ : «Omule, nu-
 mele și puterea Domnului mieŭ, Isus Hristos, iatã cã te
 tãmãdușaste pre tine de acãstã boalã și neputințã; și de
 acumŭ sã fii sãnãtosŭ.» Acestea zicãndŭ sfântulŭ, iarŭ omulŭ
 îndatã s aŭ simțitŭ pre sine desãvîrșitŭ sãnãtosŭ. Iarŭ elŭ
 175 vãzîndu sã pre sine sãnãtosŭ așa de grabã, aŭ cãzutu la
 picioarele sfântului și lŭ ruga ca sã meargã cu dînsulŭ
 (8v^o) la casa lui. Și era omulŭ acela cetãțeanŭ dinŭ cei
 mai de josŭ și mai mici și nebãgați în seamã, numele lui
 Ioanŭ. Și aŭ mersŭ cu dînsulŭ prea cuviosulŭ la casa lui, pre
 180 carele cu dragoste priimindu lŭ și soția lui, a cãriia nu-
 mele ei era Elena, și viindŭ vremeã prînzului, puserã masã
 și mîncarã și sã veselirã. Și aŭ spusŭ Ioanŭ fãmeii sale
 cumŭ l aŭ tãmãduitŭ pre elŭ prea cuviosulŭ de friguri numai
 prinŭ kiemarea numelui Domnului Hristosŭ. Și s aŭ bucuratŭ
 185 fãmeia foarte pentru unŭ oaspe ca acela și cumŭ cã s aŭ
 învrednicitŭ a priimi în casa lorŭ oaspe pre omulŭ lui Dum-
 nezeu, cã era și ia iubitoare de Hristosŭ și foarte iubitoare
 de streinŭ, și viețua amîndoŭ cu frica lui Dumnezeu. Deci

Ioanŭ și cu Elena, soția lui, (9 r°) aŭ începutŭ a ruga pre sfântulŭ ca să le spue lorŭ cine ȳaste și de unde ȳaste și cumŭ ȳi ȳaste numele lui. Atuncea sfântulŭ aŭ începutŭ a le spune lorŭ, zicândŭ: «Eŭ, filorŭ, sîntŭ pre carele Samonŭ, patrikie, cu multe bătăi cumplite și cu muncĭ m aŭ muncitŭ și leilorŭ spre mĭncare m aŭ aruncatŭ și mai pre urmă, ȳntru aăastă noapte, legĭndu mĭ mĭnile și piăoarele meale, ȳntru adĭneulŭ mării m aŭ aruncatŭ. Ci Domnulŭ mieu Isus Hristosŭ, căruia dinŭ tinereașele meale ȳi slujescŭ, precumŭ știe, m aŭ păzitŭ nevătămătŭ și m aŭ izbăvitŭ. Iarŭ numele mieu ȳaste Vasilie.» Iarŭ ei auzindŭ acestea, foarte să mira și să minuna, că auzise ei și mai nainte toate acestea, cum că l aŭ (9 r°) muncitŭ patrikie și cumŭ nu l au vătămătŭ leii, că să vestise aăasta preste toată cetatea. Decĭ l aŭ rugatŭ pre elŭ ca să petreacă cu dĭnșii ȳn casa lorŭ ȳntru toată vremea vieșii sale. Și plăcușii era ei sfântului, și ei ȳncă ȳau tocmitŭ lui casă de rugăciune și candelă, unde era obiănitŭ de da laudă lui Dumnezeu. Și atĭta daru ȳi dedeade Dumnezeu lui cĭtŭ nu numai totŭ fealulŭ de boale tāmăduia numai cu kiemarea numelui Domnului Hristos, ci și ceale ce era să fie ca unŭ prorocŭ toate le știa și mai nainte le vedea, și cugetele ceale ascunse și gĭndurile oamenilorŭ, toate le știa și mai nainte le vedea, și faptele tuturorŭ oamenilorŭ, orĭ (10 r°) bune orĭ reale, toate le cunoștea, și toate ceale ce era ȳn inima omului ca de față le vedea, și nu era nimica lucru ascunsŭ ȳntru oameni pre care să nu lŭ știe elŭ, și ceale ce era atuncea și ceale ce era să fie mai pre urmă.

ȳntru aceia vreme aŭ muritŭ Leonŭ, prea ȳnțeleptulŭ ȳmpăratŭ, și după dĭnsulŭ preste pușnică vreme au muritŭ și Alexandru, fratele lui, rămĭindŭ la ȳmpărăție Constantinŭ, feăorulŭ lui Leonŭ, carele să kiema Porfiroghenitŭ, cu maica sa Zoia. Iarŭ de vreme ce că Constandinŭ era ȳncă copilŭ, pentru purtarea de grijă a ȳmpărăției aŭ rĭnditŭ pre Romanŭ.

patrikie (1). Deci după cît va anî împăratul făcîndu să în
 vîrstă, ș aū datū Romanū (10 v°) pre fiica sa soție împă-
 225 ratului, și era și însuși Romanū cu cunună împărătească în
 capū și mai avea Romanū și altū ginere pre carele îl kiema
 Saronitū, cu boeriia lui patrikie, carele mîndrindu să cu
 mărirea și cu bogăția sa, aū gînditū viclesugū în inima sa,
 cumū arū putea face ca să omoare pre împăratulū Con-
 230 standinū Porfiroghenitū și să apuce cinstea împărătească
 împreună cu socrulū său, care gîndū alū lui nu s aū tălnuitū
 de prea cuviosulū părinte Vasilie; și era aproape curțile
 lui Saronitū de casa aceluī Ioanū la carele găzduia sfântulū
 Vasilie. Iarū întru una de zile, Saronitū, eșindū dinū curtea
 235 sa călare cu multă mîndrie și cu mulțime de slugi, mergea
 cătră palaturile (11 v°) împărătești, iarū sfântulū Vasilie
 dinū dosulū lui aū începutū a striga cătră dînsulū cu mare
 glasū, zicîndū: «Pentru ce inima ta gîndeaste ceale impro-
 tiva poruncilorū lui Hristosū, că ție nu ăaste parte întru
 240 sorțulū împărătescu? Incetează darū și nu te osteni în deșertū,
 ca nu cumva să să mînie Domnulū asupra ta, și veī piiarde
 și cinstea patrikiei pre carea o ai.» Acestea auzindū Saronitū,
 s aū umplutū de mînie, încă și de rușine, și s aū pornitū
 De aicea să începū alte munci și pa-
 timi ale lui
 245 însuși elū cu mîna sa a lū bate de călare cu biciulū ce avea
 în mîna, dîndū i lui multe lovituri totū preste capū, și cu
 cuvinte de ocări suduindu lū pre elū s aū dusū în calea
 sa. Iarū tericitulū Vasilie răbdîndū și acea bătae și ocară,
 a doa zi (11 v°) iarășū l aū întîmpinatū pre dînsulū sfântulū
 Vasilie, eșindū dela curtea sa, și după cumū îi zisease lui
 250 în zioa trecută așa iarășū aū începutū a lū muștra pre elū
 cu cuvîntulū, încă și mai multū dojenindu lū pre elū. Iarū

(1) *In textulū grecescū nu figurează aici numele lui Roman. Pasajulū acesta sūnd astfeliiū în traducerea latină: «Qui cum adhuc admodum puer esset, tutores curatoresque illius constituti sunt archiepiscopus Constantinopolis, Nicolaus et magister palatii, Joannes, Garidas cognominatus, et alii cum ipsis, imperatoriam dignitatem conservaturi, ne quis eam forte praeriperet puero.» (AA. SS., Martii t. III, 667).*

Saronitù aù poruncitù îndată slugilorù sale să prinză pre sfântulù Vasilie și să lù ducă pre elù la curtea lui, până cîndù să va întoarce dela palaturile împărătești. Iarù dacã s aù întorsù Saronitù, aù poruncitù să gătească toege în-
ghimpoase și, aducîndù pre sfântulù înaintea sa, aù zisù
cãtrã elù: «Spune mî mie acùmù, bãtrînù rãu, care dracù
teau învãțatù pre tine ca să mă întîmpinì tu pre mine cu
atãta îndrãznealã și unele ca (12 r°) acelea să mù grãești tu
mie? Aù nu știì cã eu sîntù ginere de împãratù, și celù mai
întîi în palaturile împãrãtești mă aflu, și sîntù în mare slavã
dela Dumnezeu, și cinste dela împãrați și dela toți cei
putearnici mie mi să dã? Iarù tu, unù omù bãtrînù și prostù
și mișelù mare, cumù ai îndrãznitù cu niște cuvinte ca
acestea a mă dosãdi și înaintea a totù norodulù a mă mustra
și a mă defãima? Spune mù acùmù darù mai nainte, până
a nu te da morții.» Iarù fericitulù aù rãspunsù lui cu multã
îndrãznealã, zicîndù: «Darù oare aù socotești a fi ascunsù
gîndulù tãu și vicleșugulù tãu pre carele îlù țîi ascunsù
în inima ta? Insuși Domnulù mi ìau descoperitù mie ce
te sfãtuești și gîndești asupra (12 v°) împãrãției. Ci țù lasã
acea dorire a ta necuvioasã și nu cugeta rãu asupra un-
sului Domnului, cã ìatã ìți mãrturisescù ție cã de nu te
vei pãrãsi de acelu sfãtù rãu al tãu, să va mîniia Domnulù
foarte asupra ta și de grabù va pierde de pre pãmîntù po-
menirea ta.» Acestea auzindù nebunulù Saronitù și mîni-
indu să cu urgie, aù poruncitù să tinzã la pãmîntù pre fe-
ricitulù Vasilie și fãrã de milã să lù batã pre elù. Și striga
ca unù îndrãcitù la slugile sale, zicîndù: «Bateți lù bine,
bateți lù pãnã cîndù va eși dinù trînsulù duhulù prorociei
lui cei mincinoase.» Și așa îlù bãtea pre elù ca pre unù
butucù ce nu simte, ne rãspunzîndù nimica, nici mișcîndù
dinù trupù, nici (13 r°) aù suspinatù, nici altù ceva nu să
auziã, fãrã numai pleasnitulù toïagelorù. Deacîia de abiia
poruncîndù să înceteaze de a lù mai bate pre elù, aù po-
runcitù să lù leage strînsù fãrã de milã și să lù ìnkizã

pre elu. Iarü a doa zi scoțindu lü dinü înkisoare, iarü
 l au bätutü foarte cumplitü cu vine de boü, și inkizindu lü,
 iarü l au legatü foarte tare. Iarü a treia zi mîncändü Saronitü
 290 și bîndü multü, îmbätîndu sä, iarü aü scosü pre sfântulü,
 poruncindü sä lü batä cu toiage fără de milä. Și cîndü
 bătea pre sfîntulü, era poarta curții lui Saronitü deșkisä,
 iarü buna creștină, fämeia lui Ioanü, fericita Elena, trecîndü
 pre dinaintea porții și vâzîndü pre prea (13 v°) cuviosulü
 295 bätîndu lü așa de cumplitü și fără de nici o vinä și fără
 de milä, aü alergatü de grabä în curte și aü căzutü preste
 sfântulü unde lü bătea și striga cu plîngere și cu mare
 tînguire, zicîndü: «Bateți mă pre mine, păcătoasa, iarü nu
 pre acesta carele iaste lumina mea. Lăsați pre părintele
 300 mieu celü duhovnicescü și în loculü lui bateți mă pre
 mine, și pre dînsulü ilü sloboziți.» Iarü Saronitü, omulü
 celü cu obiçaülü ca de hîfarä sälbatecă, aü zisü cu minie
 cătră slugi: «Bateți o pre ia, de vreamă că i pare rău pentru
 dînsulü, că socotescü că äcästa iaste curva lui.» Și o au
 305 bätutü pre ia pänă cîndü aü socotitü că n aü rămasü întru
 dînsa (14 v°) sufletü, și aü poruncitü Saronitü ca sä o ia
 pre dînsa de piçoare și sä o tîrascä dinü curtea lui pänă
 afarä la uliță și sä o leapede ca pre unü cîine mortü. Iarü
 pre sfântulü Vasilie, legîndu lü cu o frînghie suptire de
 310 hoășele trupulü, l aü spînzuratü așa cumplitü pänă cîndü
 iaü datü cincî sute de rane, bätîndu lü cu vine de boü.
 Și äcästea toate leaü räbdatü preä cuviosulü Vasilie cu mare
 vitejie și cu tăceare, ne zicîndü nimicü, întäritü fiindü de
 Domnulü. Deaciä dezlegîndu lü pre elü, iarășü l aü pusü
 315 la înkisoare și în legäturi. Iarü întru äcea noapte Saronitü,
 dormindü pre patulü și pre așternutulü lui, au vätutü în
 visü o vedenie care îi (14 v°) aräta sfîrșitulü și pierderea
 lui de grabü; și pentru sfântulü Vasilie omulü lui Dum-
 nezeu multü ilü mustra oare cine întru äcea vedenie. Iarü
 320 deșteptîndu sä dinü somnü, aü și simțitü dureare și boälä
 mare întru totü trupulü lui și, socotindü äcea vedenie, aü

cunoscută că adevărată pierzarea lui Iaste și, îndată trimețîndu, 325
 auzîndu pre sfîntul Vasilie și la auzîndu pre elu. Iar sfîntul auzîndu la gazda sa, pre carele văzîndu lă Ioan, 325
 gazda lui, foarte s auzîndu și, văzîndu ranele lui ceale ne-
 numărate, plîngea cu amar. Așijderea și ceia ce lă știia pre elu
 toți plîngea, dacă auzîndu că Iaste elu slobod, și (15 r°)
 alerga la casa lui Ioan, bucurîndu să și plîngîndu. Iar
 soția lui Ioan, fericita Elena, după acea bătae cumplită,
 s auzîndu și de grabă s auzîndu și săvîrșit. Ci și ticălosul 330
 Saronit nu s auzîndu dintru acea boală, că întru
 acele zile puțin zăcîndu auzîndu murit. Deacia, nu după
 multă vreme, acel bine credințos bărbat Ioan, slujînd
 prea cuviosului, s auzîndu și elu cătră Domnul și auzîndu
 masă sfîntul Vasilie singur în casa lui Ioan. 335

După acasta un cetățean creștin bun și temătoriu de
 Dumnezeu, numele lui Constandin, porecla Varvar, auzîndu
 venit la prea cuviosul și l auzîndu rugat pre (15 r°) elu cu plî-
 gere și cu multe lacrimi ca să meargă la dînsul și să petreacă
 în casa lui. Și așa auzîndu sfîntul în casa lui și l auzîndu 340
 kilie deosebî și în tăcere și auzîndu orîndit pre o fâmea din
 slujnicile casei sale, pre carea era mai bătrînă și mai cinstită
 și cu fapte bune și cu viață plăcută lui Dumnezeu, trăîndu
 în văduvie mulți ani, numele ei Theodora, ca să slujască omu-
 lui lui Dumnezeu. Deci aceia avîndu kilia sa aproape de ki- 345
 lița sfîntului Vasilie, îi slujia lui cu multă osîrdie, ca în-
 gerul lui Dumnezeu; iar de vrea cineva ca să vie să vază
 pre sfîntul său să vorbească (16 r°) cu dînsul, Theodora mai
 nainte venia și spunea sfîntului, iar el eșînd din kilia
 sa, mergea la casa Theodoriei și acolo priimîndu pre toți cîți 350
 venia la dînsul. Și în toate zilele (1) era el în casa Theo-
 doriei, priimîndu și învățîndu pre ceia ce venia la dînsul,
 și tîmăduia pre cei bolnavi și mîngîia pre cei săraci, cari
 să aduna la dînsul, prin darea de ceale ce le trebuia lor,

(1) zilele

355 din carea i să da și lui de la cei iubitori de milosteanii. Iar
 dacă însera, el mergea la kiliuța lui și își săvârșia obișnuitele
 sale rugăciuni, ceale către Dumnezeu. Și s au făcut numele
 360 prea cuviosului Vasilie slăvit în tot Țarigradul și să cinstiia
 nu numai de mireanî, ci și de călugări și de preoți (16 v°) și
 de arhiereî, că toți venia la dînsul de lă cerceta pre el
 și lua folosul dela dînsul. Așijderea și boierii și domni
 cu multe rugăciuni îl poftiia pre el ca să meargă la casele
 lor și să cerceteaze pre bolnavii lor și să facă rugăciune pen-
 365 tru dînșii. Și ori la care bolnav mergea (precum și mai
 sus am zis), numai prin punerea mîinilor sale cu kie-
 marea numelui lui Hristos, îndată pre toți îi tămăduia.

Venirea lui Grigorie la sfântul
 După aceasta, un cetățean tînăr, ce lă kiema Grigorie,
 auzind vestea de prea cuviosul Vasilie, cu multă dorință
 au mers ca să lă vază pre el. Iar prea cuviosul cum
 370 a văzut pre acest Grigorie, îndată lă și iubit pre
 dînsul, (17 v°) cunoscîndu-l curățiia și nerăutatea inimii
 lui, și îndată ia grăit lui pre nume, zicînd: «Bine ai
 venit la mine, fiul mieu Grigorie, că de multă vreme
 te doriim să vii.» Iar Grigorie auzind că i grăiaște
 375 lui pre numele lui, foarte să mira și să minuna de aceasta,
 știind că sfântul bătrîn nici odată pre dînsul nicăiri
 nu lă mai văzuse, și cum i știe numele lui. Deci de pre
 aceasta îndată a cunoscut și a crezut Grigorie că cu
 adevărat sfântul și prorocul și omul lui Dumnezeu
 380 iaste bătrînul. Și dintru acea zi s au făcut Grigorie uce-
 nic și fiu sfântului, și lă iubiia pre dînsul și lă asculta
 întru toate cu credință ca pre (17 v°) însuș Domnul Dum-
 nezeu; așijderea și sfântul Vasilie foarte iubiia pre uce-
 nicul său, Grigorie, pentru multa cucernicie și pentru viața
 385 lui cea întru fecorie curată și îmbunătățită, și multe lucruri
 mari și taie dumnezeesti îi arată și i descoperiia lui sfân-
 tul staret, și vedenii mari cerești mai pre sus de lume
 îi arăta lui (precum din trînsele vom arăta înainte). Și
 iubiia Grigorie și pre Theodora și o cinstiia pre ia ca pre

maica sa; așijderea și Theodora îl iubiă pre dînsul ca pre 390
 fiulul său, pentru multa înțelepciunea și marea smereniă lu.
 Și nu ședea Grigorie nici trăia acoloa împreună cu starețul
 său, ci trăia la casa lui, (18 r°) că avea în casa lui kilie osebită
 pentru dînsul, întru carea trăia cu tăcere, cu postu și cu
 multă rugăciune și curățenie, ca unū sihastru în pustie. Și 395
 veniă adease ori la sfântulul său bătrînu de să hrăniă și să
 adăpa cu sfintele lui învățături; și întii mergea la Theodora,
 apoi la sfântulul starețu. După ačasta s au întimplatū și s au
 betejitū și s au bolnăvitū Theodora, uceņița și slujitoarea sfăn-
 tului Vasilie, și călugărindu să, au zăcutū puțintică vreame și 400
 au răposatū, și toți cîți avea dragoste cătră prea cuviosulū
 Vasilie era măhniți pentru moartea Theodori, de vreame
 că pre dînsa o avea toți solitoare cătră sfântulū Vasilie,
 și pre (18 v°) toți îi priimiă cu dragoste și cu cuvîntulū
 îi mîngiă, și era blîndă și milostivă și iubitoare de Hristosu 405
 și întregă la minte și plină de cunoștință duhovnicească.
 Așijderea și luī Grigorie foarte îi părea rău de dînsa, ca de
 însăși maica lui, și multū gâdiă pentru dînsa și doriă ca
 să știe oare unde să află ia după moartea ei și în care
 parte: oare în dreapta au în stînga, și oare învrednicitu s au 410
 la oare care milă și odihnă cu bucurie, pentru ascultarea
 cea cu osărdie ce făcea starețului său. Acestea Grigorie
 multū gîndindū, ruga adease ori pre sfântulū starețulū său
 ca să i spue lui ceale pentru dînsa, că credea Grigorie
 (19 r°) neîndoitū că nu iaste tălnuitū plăcutulū luī Dum- 415
 nezeu pentru sufletulū ei. Și de multe ori și adease, Gri-
 gorie, supărîndū de ačasta pre sfântulū bătrînu, n au vrutū
 prea cuviosulū starețu să scîrbească pre iubitulū său uce-
 nicū și fiū, ci s au rugatū Domnulū pentru dînsulū ca
 să i descopere și să i arate lui în videanie toate ceale pentru 420
 Theodora, după dorința luī. Decī zise cătră Grigorie, puținū
 zăbindu să: «Aū doarū, fiule Grigorie, dorești ca să și
 vezi pre Theodora?» Iarū elū au zisū, cu multă plecăciune
 și cu smerenie: «Așa, cinstite părinte, foarte dorescū.» Zis au

425 lui starețului: «Veî vedea o darŭ pre ȳa, după dorința ta, fiule, și te veî (19 v°) (1) încredința.» Aăasta auzindŭ eŭ, (zice Grigorie), mă miramŭ și mă minunamŭ întru sinemî și gîndeamŭ cumŭ saŭ unde o voŭu vedea pre dînsa, pre carea de atîta vreme murise.

Vedeniă I pre carea s aŭ arătatŭ Dumnezeu fericitulŭ Grigorie pentru rugile prea cuviosuluŭ Vasilie, starețuluŭ saŭ.

Vedeniă pen- Iarŭ întru acea noapte culcîndu mă eŭ pre patulu mieŭ
tru Theodora în kilioara mea (zice Grigorie), precumŭ aveamŭ obiceiău, ȳată văzuŭ pre unŭ tinerelŭ oare carele foarte frumosŭ carele viindŭ la mine ȳmŭ zise mie: «Scoală te, Grigorie, nu dormi; prea cuviosulŭ Vasilie te (20 v°) (2) kiŭamă ca
435 să meargă să țŭ arate ție unde ȳaste Theodora. Decî dacă dorești ca să o vezi pre ȳa, acumŭ ȳaste vremea: mergŭ.» Iarŭ eŭ auzindŭ aăasta, ȳdată mă sculaŭ dinŭ patulu mieŭ și mă duseŭ de grabă la sfântulŭ starețŭ unde petrecea elŭ și nu lŭ găsŭiŭ pre elŭ și ȳntrebaŭ zicîndŭ unde ȳaste
440 părintele mieŭ, Vasilie. Iarŭ ei ziseră: «S aŭ dusŭ să vază pre Theodora carea era lui oare cãndŭ ascultătoare.» Și scîrbindu mă eŭ foarte, căci nu aflaŭ pre pãrintele mieŭ, și gîndeamŭ întru sinemî cumŭ nu lŭ apucaŭ pre elŭ ca să fi mersŭ și eŭ ȳmpreună cu dînsulŭ; și ȳată mergîndŭ
445 eŭ așă scîrbitŭ, mi să pãrea că mergŭ spre Vlaherna, și fără de veaste mă aflaŭ pre o cale oare carea (20 v°), ducîndŭ mă în susŭ camŭ (3) la dealŭ, și era loculŭ foarte strîmtŭ, pre carea cu multă frică trecîndŭ, ajunseŭ la niște curți carele era foarte tare ȳncuiate, și căutaŭ în lăuntru
450 prin niște gîuri ce era făcute în poartă și văzuŭ pre o fãmeae foarte frumoasă șezîndŭ în lăuntru pre carea o strigaŭ și ziseŭ cătră dînsa: «Doamnă, a cui ȳaste aăastă polată prea frumoasă?» Iarŭ ȳa ȳmŭ rãspunse mie zicîndŭ:

(1) *ȳtlu în susul paginei*: Pentru fericitulŭ Grigorie

(2) *ȳtlu în susul paginei*: Uceniculŭ prea cuviosuluŭ Vasilie

(3) canŭ

«Acesta ȳaste a prea cuviosului Vasilie carele acumŭ aŭ venitŭ aicea mai nainte de tine pentru cercetarea fiilorŭ 455 sãi.» Acestea auzindŭ eŭ, mã umpluŭ de mare bucurie ŝi ziseŭ cãtrã dînsa : «Doamnã, deŝkide mŭ sã intru ŝi eŭ, pentru (21 r°) cã ŝi eŭ nevredniculŭ sîntŭ fiŭ ŝi ucenicŭ lui.» Iarŭ ȳa zise mie : «Tu nici odatã n ai venitŭ aicea, ŝi cumŭ sã ȳu deŝkizŭ eŭ, fiindŭ tu omŭ neŝtiutŭ, cã pãnã nu 460 porunceãŝte doamna Theodora nu intrã nimenea aicea.» Iarŭ eŭ auzindŭ aŝa (zice Grigorie), luaŭ ŝi mai multã îndrãznealã ŝi începuŭ a bate în poartã foarte tare ŝi încã a striga. Iarŭ Theodora auzindŭ aceastea, se apropie cãtrã porȳi, vrîndŭ sã vazã cine ȳaste acelŭ ce strigã ŝi bate aŝa 465 tare în poartã, carea cãutîndŭ prinŭ gãurile ceale ce era fãcute în poartã ŝi vãzîndu mã pre mine, îndatã mã ŝi cunoscu ŝi zise : «Deŝkideȳi, deŝkideȳi, cã ȳaste Grigorie, fiulŭ celŭ prea iubitŭ (21 v°) alŭ pãrintelui nostru.» Atucea îndatã îmŭ deŝkiserã poarta ŝi intraŭ, iarŭ Theodora alergîndŭ intru întîmpinarea mea cu dragoste ŝi îmbrãȳiŝindu mã, m aŭ sãrutatŭ. Dupã aceia îmŭ zise mie : «Fiule, Grigorie, cine teaŭ adusŭ aicea? Aŭ doarŭ teaŭ mutatŭ dinŭ lumea cea deŝartã ŝi ai venitŭ la acestã viaȳã fericitã?» 470 Iarŭ eŭ ne pricepîndu mã de acesta ŝi ne întelegîndŭ ceale ce mŭ grãia (cã mi sã pãrea mie cã nu ȳaste vedenie, ci ȳaste lucru ŝi vedere adevãratã), ziseŭ cãtrã dînsa : «Doamnã ŝi maica mea, eŭ încã n amŭ muritŭ, ci pentru rugãciunile pãrintelui nostru, Vasilie, încã totŭ sîntŭ în viaȳã. Iarŭ aicea amŭ venitŭ (22 r°) numai pentru tine ca sã ȳu vãzŭ 480 cinstita faȳa ta ŝi sã ŝtiŭ în ce locŭ ŝi în care cãtã te ai învrednicitŭ. Spune mŭ darŭ mie, doamnã ŝi maica mea, cumŭ petreci aicea ŝi cumŭ ai rãbdatŭ nevoia morȳii ŝi cumŭ ai trecutŭ duhurile ceale vicleane care sîntŭ în vãzduhŭ.» Iarŭ ȳa îmŭ rãspunse mie, zicîndŭ : «O fiule, Grigorie, pentru întricoŝate lucruri mã întrebŭ, pre care ŝi a le pomeni mã înspãimîntezŭ ; cã amŭ vãzutŭ feaȳele a cãrora nici odatã nu leamŭ vãzutŭ ŝi amŭ auzitŭ cuvinte pre care

nici odată n amă mai auzitū. Și ce voiu zice? că mă cu-
 490 prinde frică a le mai înkipui unele ca acelea în gîndulū
 mieu. Iarū pentru căci amū muritū și amū ajunsū în niște
 locuri ca (22 v°) acestea, nu mă scîrbescū nimicū, ci îț voiu
 spune ție toate ceale pentru mine pre cîtū mi sã va putea.
 Iarū a le spune toate pre amăruntulū, nu ıaste cu puțință
 485 firii omenești a le ținea minte, că cumplete și greale lu-
 crurı m aũ întîmpinatū atuncea, care nu nãdãjduiamū eũ
 pentru laptele meale ceale necuvioase, ci cu rugãcîunile
 și cu ajutoriulū prea cuviosulū pãrintelū nostru, Vasilie,
 toate pre lesne și ușorū mı au fostū. Și cumū îț voiu
 500 spune, fiule, durerea trupulū și nevoia și usturimea și
 greutatea ceia ce sã face atuncea celuia ce moare? Cã întru
 acestū kipū ıaste foarte puțintică asemãnare, adecã ca cumū
 arū despoia pre cineva de (23 v°) piiale și apoi sã lū arunce
 pre unū jeratecū sã lū pîrjoleascã, și apoi sã lū arunce într o
 505 vãpae mare ca sã se facã scrumū de viũ. Așa ıaste durerea
 morții și mai amarū çasulū despãrtirei care zdruncinã pre
 omū, iarū cu adevãratū și mai cumplitū pãcãtoșilorū celorū
 aseamene mie, pãcãtoasei, căci cã și eũ amū fostū lucrã-
 toare pãcatelorū, iarū ceale pentru cei drepti eũ nu știu.»

*De aicea spune Theodora lui Grigorie pentru sine cumū
 ıau fostū sfãrșitulū și moartea și eșirea ei și cumū au
 trecutū pre la toate vãmile drãcești care sîntū în vãz-
 duhū, dela pãmîntū pãnã aproape de poarta (23 v°)(1)
 ceriului, înșirate pre drumulū sufletelorū oamenilorū.*

«Deci cîndū sã apropiia sfîrșitulū vieții meale și au sositū
 çasulū despãrtirii meale de trupū, vãzuilū mulțime de arapi
 negri împrejurulū patulū mieș stîndū, a cãrora feațele era
 ca funinginea și ca smoala de neagre, iarū okii lorū ca
 cãrbunii de focū, ale cãrora vedearea atãta era de cum-
 515 plitã ca singurã Gheenna foculū. Și aũ începutū a face

(1) *Titlu în susul paginei*: Vedenia intii a fericitului Grigorie

gilcevi și turburări, răcnindă împrejurulă mieu: unii ca dobitoacele și ca hierile ceale sălbatece, alții ca cîinii lătrîndu, alții ca lupii urlîndu, alții ca porcii covițîndu. Decî uneori tăcea cîte (24 r°) (1) puțintelă, apoi iarășu începea uitîndu să spre mine și îngrozîndu mă, să sloboziia ca lei⁵²⁰ asupra mea și cu dinții scrișîndu vrea îndată să mă înghită, și gătiia hîrtie ca cumă ară aștepta pre vre ună judecătoriu să vie acolo, și o carte deșkidea întru carea era scrise toate faptele mele ceale reale. Atuncea ticălosulă mieu sufletu era fiîndu în frică și în cutremurū mare, și nu mai era mie destulă amărăciunea morții, ci și acea vedea⁵²⁵ a acelorū arapi groaznici. Și urgie s au făcutū mie ca altă moarte și mai cumplită, și mî întorceamū okii încoace și încolo ca să nu mai văzu aceale kipuri groaznice nici să nu le mai (24 v°) auzū glasurile lorū. Darū nu puteamū⁵³⁰ să scapū de dînșii, că pretutîndea împrejurulă mieu era mulțime fără de numărū, făcîndu mî turburare, și nu era nimenea ca să mū ajute mie. Decî eū întru atîta primajdie slăbisemū de totū și nu mai era mie nădeajde. Decî fiîndu eū așa, fără de nici o nădeajde, iată văzuū⁵³⁵ doi îngerî luminați la kipū cariî veniră la mine în kipulū a tinerî foarte frumoși, ale căroră frumuseațe nu iaste cu puțință a o spune: feațele lorū era prea luminate, okii lorū cu multă mîngîiere priviia, părulū capulū lorū albū ca zăpada, haînele lorū ca fulgerulū, briele lorū (25 r°)⁵⁴⁰ de aurū și era încinși preste țîțe în crucișū. Aceia apropiîndu să, stătură dea dreapta lîngă patulū mieu, vorbindū unulū cătră altulū încetîsorū. Iarū eū văzîndu î pre dînșii, m amū bucuratū cu inima și cu okii veaselî căutamū la ei. Iarū arapii cei întunecați văzîndū pre acei tinerî luminați,⁵⁴⁵ să rușinară și să deateră înapoi, nu departe. Iarū unulū dintru acei tinerî luminați zise cătră acei diavoli întunecați: «O! fără de rușine blestemațilorū și întunecațilorū, vrăjmașii

(1) Titlu în susul paginei : Pentru eșirea dinū lume cumū iaste

cei răi ai neamului omenesc, pentru ce alergați totu dea-
 550 una mai nainte la omul carele (25 v°) moare de înspăi-
 mîntați și înfricoșați pre sufletul carele să desparte de
 trup? Ci nu vă bucurați foarte, că nu veți afla nimica
 aicea, că mila lui Dumnezeu iaste cu dînsa și nu iaste
 voao parte nici sorțu cu sufletul acesta. Aceastea zicîndu
 555 îngerul, îndată să sculară arapii aceia făcîndu gilcăvă și
 strigări și începură a mă arăta faptele meale ceale reale
 cîte leamă făcutu dinu tinerețele meale, și zicea: «Au
 doarū nu avemū nimica la dînsa? Darū aceaste păcate a
 cumū vine moartea și în ce kipū iaste moartea
 560 cuī sîntū? Aū nu aū făcutū ia aceaste și aceaste?» Și
 așa gilcevîndū, sta așteptîndū moartea. Și iață venia moartea
 ca unū leū răcîndū, cu (26 r°) kipulū foarte înfricoșatū,
 și kipulū ei era în kipulū și asemănarea omulū mortū ca-
 rele după ce putrezeaste și piāre toată carnea și vinele
 lui și rămînu numai oasele goale înșirate, ne avîndū carne
 565 nici vine nici piāle. Și avea cu sine de totū fealilū de
 măestrii: sabie, cuțite, săgeți, sulite, săcure, herăstreae, pilă,
 toporū, cocanū, teslă, bardă, bārdițe, seacere, undiță, cleaste,
 și altele multe ca aceastea ne știute, cu care meștersugurī
 lucrează multe fealfurī de kipurī uniī morți a tuturorū.
 570 Aceastea vāzîndu le smeritulū mieu sufletū, tremura de
 fricā. Și ziserā sfințiī îngerī cătrā moarte (26 v°): «Ce stai
 zābovîndu te? Mergī de dezleagā acestū sufletū dinū legā-
 turile trupești și lū dezleagā de grabā și încetișorū, că nu
 are multā îngreuiare de păcate.» Și așa moartea apropiîndu
 575 să de mine, scoase unū toporașū micu cu carele începu a
 mă tăia întīi piçoarele meale, după aceaia mîinile, deacie,
 luîndū alte unealte, îmi slābi toate mădulāriile meale, dezno-
 dîndū de prinū înkeeturī toate colānealele meale. După aceaia,
 luîndū unū cleștișorū, îmi dezrādācinā ceale doaozeci de
 580 unghī ale mîinilorū și ale piçoarelorū meale, și îndată îmi
 amorți totū trupulū mieu. Și deacie nu mai avuīu nici mîiri
 nici (27 r°) piçoare nici nu puteamū ca să mă mai mișcū
 cu trupulū, ci zāceamū ca unū lemnū fără de simțire. După

aăsta luîndu tesla, mi au tăiatu capulū mieu și deaciā
 n amū maī pututū sã mã rîdicū saū sã mū clătescū capulū, cã 583
 mi s au făcutū mie streinū totū trupulū mieu. După aceastea
 după toate scoțîndū unū pãharū, aū turnatū și aū făcutū
 întrînsulū o amestecătură oare carea, iarū ce aū turnatū
 nu știū; și mī aduse la gura mea ca sã beaū, pre carea
 băturã de silã o amū bătutū, și atîta era de amarã bãu- 590
 tura aceaia cîtū, ne maī putîndū rãbda sufletulū mieu, s au
 strînsū și au sãritū dinū trupulū (27 v°)(1) mieu, ca cumū
 ar fi fostū trasu cu sila. Iarū îngerii aceia îndatã luarã su-
 fletulū mieu între dînșii apucîndu mã și țîindu mã unulū
 de o mînã alutulū de alta, iarū eu în mijloculū lorū.» 595

*Cã totū ce ȳaste sufletescū în inima omulū șade,
 iarū duhulū în mînte și mîntea ȳaste în capū.*

«Atuncea dacã mã luarã acei tineri frumocși și minunați,
 iarū eū cãutaīu înapoi și mī vazuīu trupulū mieu zãcîndū
 pre patū mortū fãrã de sufletū, precumū s arū dezbrãca
 cineva de haīna sa și, lepãdîndu o sã stea cãutîndū la dînsa,
 aș a eu cãutamū la trupulū mieu cu carele amū fostū îmbrã- 600
 catū ca cu o (28 r°)(2) haīnã și foarte minunîndu mã amū
 zisū: «De unde aș fi știutū eū cã unele ca aceastea sîntū
 tocmite pentru ticãlosulū omū?» Deci țîindu mã la dînșii aș a
 acei sfinți îngerī luminați, iatã ne încunjurarã dracīi cei
 ce era în kipulū arapilorū, strigîndū: «Mulțime de pãcate 605
 are sufletulū acesta: sã rãspunzã darū noao.» Și arãta pã-
 catele meale. Iarū sfinții îngerī au începutū a mū cãuta
 faptele meale ceale bune carele cu darulū lui Dumnezeu
 și cu ajutorilū lui le fãcusemū, de amū datū cîndva mi-
 losteanie vre unū sãracū, saū de amū sãturatū pre vre unū 610
 flãmîndū, saū de amū adãpatū pre vre unū însetatū, saū de
 (28 v°) amū îmbrãcatū pre vre unū golū, saū de amū prii-

(1) *Titlu în susul paginei*: Vedeniia întii a fericitulū Grigorie

(2) *Titlu în susul paginei*: Pentru moartea și eșirea omulū dinū lume

mită pre vre unū streinū în casa mea și l amū odihnitū, saū de amū cercetatū pre celū bolnavū și pre cei dinū
 615 temniță și leamū slujitū lorū, sau de amū slujitū sfinților,
 saū de amū mersū cu osărdie și cu nevoieșă la sfânta bi-
 searică și m amū rugatū cu umilință și cu lacrămī, sau amū
 ascultatū cu luare aminte cîntarea și cetirea bisericīi, sau
 amū dusū tāmīe și lumînări la biserică, sau prescuri sau
 620 altă oare care jertvă, sau amū turnatū untū de lemnū în
 candelile sfințelorū icoane, sau de leamū sārutatū pre ȳale
 cu credință și cu cucernicie, (29 r°) sau de amū postitū
 miercurea și vinerea și în toate posturile, după cumū să
 cuvīne, sau de amū făcutū metanii, sau de amū priveghīiatū
 625 noaptea întru rugăciune, sau de amū suspinatū cîndva dinū
 inimă cătră Dumnezeu și amū plînsū pentru păcatele meale,
 sau mi amū mărturisitū păcatele meale luī Dumnezeu înaintea
 duhovnicului cu multă păreare de răū și amū plinitū cu mare
 osărdie canonulū ce mi s au datū pentru dînsele, sau de amū
 630 făcutū ceva bine aproapelui mieu, sau nu m amū mīniiatū
 asupra celuiā ce mū vrăjmășuīa mie sau amū răbdatū ocară și
 dosadā dela (29 v°) cineva și n amū ținutū în minte răulū, ci
 amū răsplătitū cu bine pentru răū, saū m amū smeritū, sau
 amū grijitū pre cei streinī cariī zăcea pre suptū gardurile
 635 celorū putearnicī, sau amū mīngăiatū pre ceaī ce plîngea,
 sau amū datū cui va întru ceva mīnă de ajutorū sau amū
 îndemnatū și amū ajutatū cuiā la lucruri bune, sau de amū
 întorsū pre cine va dinū tapte reale, sau de amū întorsū okūi
 miei dela deșertăciuni, sau de mi amū înfrănatū limba mea
 640 dela jurămīnturi, dela minciuni, dela clevetiri și dela vorbe
 deșarte sau mi amū opritū gura mea dela (30 r°) sudalme
 și dela blestemuri, dela risuri și dela hohote.»

«Și toate faptele meale ceale bune le aduna la unū locū
 și, gătindu le, le punea la cumpănă împotiva păcatelorū
 645 meale. Iarū dracii văzīndū ācasta scrișniīa cu dinții lorū
 asupra mea și îndată au vrutū ca să mă apuce dela sfinții
 ingeri și să mă ducă în temnițele ȳadului. Darū întru acelu

časă iată fără de veaste s au arătată prea cuviosulă părin-
tele nostru, Vasilie, și zise cătră sfinții îngerî: «Domniî
mieî, acestă smeritū sufletū multū mi au slujitū mie odih- 650
nindu mă bătrîneatele meale, pentru carele (30 v°) m amū
rugatū lui Dumnezeu și mi l au dăruitū pre elū.» Ačasta
zicîndū prea cuviosulū, au scosū din sînulū său unū bur-
dujelū plinū de galbenî (cariî mi să părea a fi de aurū cu- 655
ratū) și au datū sfinților îngerî, zicîndū: «Cîndū veți treace
vămile văzduhului și vorū înceape a întreba duhurile ceale
vicleane pentru sufletulū acesta, voi să lū răscumpărați pre
elū dinū datoriile ei cu acesta, că eu cu darulū lui Dum-
nezeu amū bogăție multă pre carea mi au dat o sfințiă sa,
pentru ostenealele și sudorile meale. Pentru aceea dăruescū 660
și eu acestū burdujelū acestui (31 r°) sufletū carele mi au
slujitū mie.» Aceastea zicîndū, s au dusū; iarū vicleaniî dia-
volî văzîndū ačasta, rămaseră ca niște muți și întu nepri-
cepere multū časū; după aceea strigîndū și bocîndū să, fură
nevăzuți. Atuncea iarū veni plăcutulū lui Dumnezeu, Vasilie, 665
avîndū cu dînsulū multe vase pline de untū de lemnū cu-
ratū și de myrū de multū prețū, carea pre toate dea rîndulū
deșkizîndū le, le turna deasupra mea și mă umplūu de
mireazmă sufletească și amū și cunoscutū că m amū skim-
batū și mă făcuū luminatū foarte. Și iarășū zise prea cu- 670
viosulū cătră sfinții îngerî: «Domniî (31 v°) mieî, dacā veți
sāvîrși toate ceale ce să cuvine sufletului acestuia, atuncea
să lū duceți întu lăcașurile ceale gătite mie dela Domnulū
pentru ca să petreacă acolo.» Și aceastea zicîndū prea cu- 675
viosulū, fu nevăzutū. Iarū sfinții luîndū mă, purcaseră cu
mine suîndū mă întu văzduhū spre răsăritū. Și așa mergîndū
noi dela pămîntū întu susū spre înălțimea cerului, iată ajun-
semū la vama cea dinūtîi, la carea să čarcā păcatele de cu-
vinte și de vorbe deșarte, de nebuniî, de spurcăciunî, de
lucrurile ceale fără de rînduială; și îndatā amū stătutū acolo 680
unde era mulțime de arapi, și unulū dinū (32 r°) trînșiî
carele era mai mare ședeā. Și iată scoaseră cătră noi multe

Vama I

izvoade întru care era scrise toate cuvintele ceale grăite
 de mine dinū tinereațele meale: ce amū grăitū vre odată
 685 fără de treabă și fără de socoteală, iarū mai vîrtosū ce amū
 grăitū cuvîntū de rușine, și glumele ceale ce amū făcutū
 întru tinereațele meale, și amū risū fără de rînduială, pro-
 cumū. Iaste obiceiulū tinerilorū. Văzumū acolo toate ne-
 buniiile meale ceale prinū multa voroavă, cuvintele ceale
 690 spurcate, cîntările ceale lumești și fără de rușine, jocurile
 și săriturile, rîsurile (32 v⁰), hohotiturile; și mă vădea cu
 acealea. Marturū îmi iaste mie Domnulū că pre care iamū
 clevetitū fiindū eu în lume, feațele acelora și časulū întru
 695 carea iamū clevetitū, pre fiește carele toate le arăta înaintea
 mea acei arapī, și cîndū și cumū și cîtū m amū zăbovitū
 cu dînșii în vorbe deșarte, și amū mîniiatū cu aceale cu-
 vinte pre Dumnezeu, pre care eu nu le socotiāmū nici
 într o seamă de păcatū, nici nu leamū mărturisitū părintelū
 mieu celui duhovnicescū, nici nu m amū căitū pentru dîn-
 700 sele. Aceastea eu văzîndū le, amū tăcutū fără de glasū, ne
 (33 v⁰) avîndū ce răspunde împotiva acelorū duhurī reale,
 că cu adevăratū mă vădea și mă minunamū cumū le ținū
 minte eī toate care trecuse atîțea anī, pre care eu de multū
 le uitasemū, atîta cîtū nici în mintea mea nu le gîndiāmū,
 705 iarū eī ca cumū leaș fi zisū astăzi așa le punea înaintea mea
 și toate pre rîndū mi le spunea, și apoi și eu îmi aduceamū
 aminte de acealea de toate ce cu adevăratū așa au fostū,
 care eu de frică tăceamū și mă rușinamū. Iarū sfinții in-
 gerī cariī mă ducea împotiva păcatelorū meale, au pusū
 710 oare ce dinū faptele meale ceale bune pre care (33 v⁰)
 făcusemū, și ce mai lipsiīa au plinitū dinū darurile prea
 cuviosulū Vasilie și m au răscumpăratū de acolea.»

Vama II a
 minciunilor
 și a jurămîn-
 turilorū

«Deacia mergîndū de acolea, neamū suitū mai susū și
 neamū apropiatū cătră altă *vamă* ce să kiāmă a minciunii,
 la carea să cărcă totū cuvîntulū minciinosū, iarū mai vîrtosū
 de jurămînturi, de kiemarea numelū Domnulū în deșertū,
 de a mărturisi strîmbū, de neplinirea faptelorū celorū bune

pre carele amû fãgãduitû Domnului, de nemãrturisirea ade-
 vãratã a pãcatelorû și de alte minciuni aseamenea acestora.
 Iarû duhurile vãmiei aceștia era minioși și sãlbateci (34 r°), 720
 apucîndû cu obrãznicie și ce[r]ca cu deadinsulû. Cariî
 dacã ne oprirã pre noi, îndatã începurã pre amãruntulû a
 mã cerca, și fuîu (1) vãditã de dînșii pentru doao lucruri cã
 mi s au întîmplatû oare cîndû întru oare care lucruri mici
 a minți, socotindû eu cum cã de acãsta nu va fi nimicû 725
 pãcatû, și de multe ori pentru rușinea nu mû mãrturisiîamû
 dreptû pãcatele meale cîndû mã murturisiîamû duhovni-
 cului mieu, ci într altû kipû spuneamû și încurcamû min-
 ciuni. Iarû pentru cãlcare de jurãmîntû sau pentru măr-
 turie mincinoasã și altele aseamene (34 v°) acestora, cu da- 730
 rulû lui Hristosû, nu s au aflatû întru mine, însã pentru
 aceale minciuni ce sã aflare întru mine sã bucurãrã și vrea
 sã mã apuce dinû mîînile celorû ce mã ducea, ci sfinții
 îngerî puserã oare ce dinû faptele meale ceale bune, iarû
 mai multû dinû darurile pãrintelûi nostru, Vasilie, împro- 735
 tiva acelorû minciuni, și așã mã rãscumpãrãrã și de acolea,
 și de acolea neamû suitû mai susû.»

«Și ajunsemû la altã *vamã* carea sã kiema a osãndirîi și a Vama III a
 clevetirîi. Acolo dacã ne oprirã, amû vãzutû și amû cu osãndirîi și a
 noscutû cîtû fãste de greu și de mare pãcatû (35 r°) a clevetirîi 740
 osîndi pre cineva și a lû cleveti și a lû ocãrî și a lû necînsti
 și a lû huli și a lû batjocori și a rîde de pãcatulû altuia,
 iarû ale sale pãcate a nu le socoti. Cãtre unîi ca aceia cum-
 plitû și foarte pre amãruntulû îî cearcã cumpliîi cercãtorî,
 ca pre slujitorîi lui Antihristû cariî ei mãî nainte apucã 745
 rînduîala judecãîi lui Hristosû și sã facû judecatorî și ju-
 decã și osîndescû pre alții, iarû pre sine nu sã vãdû, fiindû
 vreadnicî de întunecarece de osîndiri. Ci întru mine, cu da-
 rulû lui Hristosû, n au gãsitû prea multe de acealea, cã
 m amû pãzitû întru toate zilele viețîi meale ca sã (35 v°) 750
 osîndescû pre cineva nici sã clevetescû, însã une ori mi

(1) fucu

s au întîmplatū de amū ascultatū pre ceia ce clevețiia pre alții, și osîndiia sau rîdea de cineva, și auzîndū puținū oare ce, m amū clătîtū cu mintea mea și amū adaosū și eu cuvîntū, nesocotindu mă. Decî și pentru aceeaia au pusū asupra
755 mea pricină de osîndire și de clevetire. Ci și acolo prinū ceale dăruite de prea cuviosulū Vasilie, răscumpărîndu mă sfinții îngerî au mersū cu mine mai susū.»

Vama IV a
îmbuibării și
a beției

«Și amū ajunsū la altă vama carea să kiema a îmbuibării
pînteceluî. Iarū aceale duhuri spurcate dela acea vama dacă
(36 r°) ne văzură, îndată alergară înaintea noastră cu bu-
curie, ca cumū arū afla oare carea dobîndă. Și era kipurile
duhurilorū acelora foarte scîrnave, înkipuindu să pre dînșii
îubitori de desfătări și îmbuibăți mari la pîntece și urîți,
765 rîgîndū grozavū ca cei beați. Și uniî din trînșii să arăta
purtîndū blide și căldări pline de mîncări, alții păhară și
urcoare de băuturi, și să vedea mîncarea și băutura aceeaia
împuțită și urită ca horîturile, și să arăta a fi ca niște prea
sătuî și beați și săriia cîntîndū cu cobuzū, și toate, după
770 asemănarea cîrcîumarilorū (36 v°) și acelora ce facū bețiile
și desfătările, făcea, batjocorîndū sufletele păcătoșilorū cariî
să aducea la vama lorū. Aceia ca niște cîini încunjurîndu
ne pre noi și oprîndu ne, îndată au adusū înaintea mea
toate(1) desfătările și îmbuibările meale, și cîndū amū mîn-
775 catū ceva pre ascunsū sau preste sațiu, sau de amū mîn-
catū dimineața ca porcîi fără de rugăciune și fără de cruce,
și de cîte ori amū mîncatū în sfințele posturi mai nainte
de slujbele sfîntei bisearicî sau mai nainte de masă de amū
mîncatū ceva, pentru neînfrînarea mea, sau la masă de amū
780 mîncatū preste măsură (37 r°); așijderea și toate bețiile
meale cîte amū făcutū mi le arăta înaintea mea, arătîndu
mi păharăle și vasele cu care amū băutū și m amū îmbătatū,
și spuîndū și numărulū păharălorū și zicîndū: «Au nu ai
băutū atîtea păhară în cutare vreamă și în cutare locū? Au
785 nu teai îmbătatū cu atîtea păhară pînă ce n ai mai știutū

(1) toa

nimică și ai și borîtu. Și iarășu acolo și acolo atîtea stecle 790
 de vinu ai băutu sau de alte băuturi, și de multe ori în
 ospeațe cu zicături și cu musykii ai jucatū, și de multa
 beție abiia teau dusū la casa ta.» Incă îmū arăta mie și aceale
 (37 v°) păhară care în zile de postū să întîmplase cîndva,
 pentru niscare oaspeți sau pentru neputință, de amū făcutū 795
 îndrăzneală și amū băutu până m amū îmbătatū, socotindū
 eū cum că de această nu va fi nici unū păcatū, nici nu
 m amū căitū, ci încă și pre alții la aceasta iamū adusū,
 sau în praznice sau duminica, de mi s au întîmplatū mai
 nainte de lyturghie de amū băutu vre unū păharū de bău- 800
 tură. Toate acealea și alte desfătări și săturări și îmbūbări
 de pîntece mi le punea înainte, bucurîndu să și nădăjduindu
 să că mă vorū apuca dinū mîinile îngerilorū și mă vorū
 pogori în fundulū iadului. Iarū eu tremuramū de frică
 (38 r°), vâzîndu mă pre mine vădită și ne avîndū ce răs- 805
 punde împotiva lorū. Iarū sfinții îngeri luîndū de ajunsū
 dinū darurile slăntului părintelui nostru, Vasilie, puseră
 împotiva acelorū păcate spre răscumpărarea mea. Iarū ei
 vâzîndū răscumpărarea mea, începură a striga și a gilcevi,
 zicîndū: «Amarū noao, pierdutu neamū osteneala noastră.» 810
 Și lăsară în văzduhū hîrtiia aceaia întru carea era scrise
 toate păcatele meale ceale pentru beția și desfătarea mî-
 cărilorū. Iarū eū vâzîndū această, mă bucurătu și amū tre-
 cutū și de acolea fără de nici o pacoste. Și mergîndū noi,
 sfinții îngeri vorbiia unulū cătră altulū (38 v°), zicîndū: 815
 «Cu adevăratū mare ajutorū are sufletulū acesta dela plă-
 cutulū lui Dumnezeu, Vasilie, și de nu iar fi ajutatū ei cu
 ostenealele și rugile lui, multă nevoe ar fi trasū trecîndū
 vămile văzduhului.»

«Atuncea eu luîndū îndrăzneală, amū zisū cătră sfinții 820
 îngeri: «Domniū mieī, mie mi să pare că nu știū nimica
 ceī de pre pămîntū de ceale ce să facū aicea și cîte așteaptă
 pre sufletulū celū păcătosu după eșirea lui dinū trupū.»
 Răspuns au mie sfinții îngeri, zicîndū: «Aū doarū nu măr-

825 turiseaște de aceste dumnezeiasca Scriptură carea să ce-
 teaște totu deauna în besearici și de preoți să propove-
 duiaște? Ci (39 r°) oamenii iubindă desfătările și deșertă-
 cunile pămîntești, nu bagă în seamă de aceste, și pârîndu
 li să a fi dezmiardare mîncările și băuturile ceale de preste
 830 măsură în toate zilele, mîncîndu și îmbătîndu să în toate
 zilele, îngrășîndu și ca porcii trupurile sale fără de frica lui
 Dumnezeu avîndu șu pîntecele loră Dumnezeu (1), iară de
 viița ceia ce va să fie negîndîndu nimică nici socotîndu,
 nici îșu aducă aminte de Scriptura carea grăiaște: «Amară
 835 voao celora ce vă săturați acumă că veți flămînzî» și be-
 țiviloră «că veți însetoșa,» socotîndu basne sfintele Scripturî,
 și (39 v°) trăsescu întru multă nepurtare de grijă și nebă-
 gare de seamă și întru desfătările trupului, mîncîndu și bîndu
 cu zicături și cu gilcevî de musyce, precum zice Evan-
 840 gheliia cea pentru bogatulă carele să veseliia în toate zilele
 luminatū. Inșă ceia ce vor fi dinū trînșii milostivi și în-
 durați și făcătorî de bine celoră săraci și lipsiți și celoră
 bolnavi și neputinčoși și ajutorează pre ceia ce le trebu-
 iaște ajutorū, aceia leasne vorū dobîndi ertare de la Dum-
 845 nzeu și vorū treace fără de nici o opreală toate vămile
 Tob 12 aceste pentru milosteniia loră, că zice Scriptura: «Mi-
 losteniia (40 r°) curățează păcatele și izbăvează dinū moarte
 și lū face să afle viița veačnică.» Iarū carele nu să va nevoi
 a șu curăți păcatele sale prinū milosteniî, acela nu iaste cu
 850 putință a scăpa dintru aceste ispite ale acestorū întrebă-
 torî și cumplită cercătorî, că i apucă pre aceia aceste
 duhurî întunecate și i muncescu cumplitū, pogorîndu pre
 ei de aicea în prăpăstiile İadului, și acolo îi țînu pre ei în
 legăturî până la zioa cea înfricoșată a judecății lui Hristosū;
 855 precumă nici tu n ai fi scăpatū de aceste, de nu țear fi
 ajutatū ție darurile prea cuviosului Vasilie pentru răscum-
 părarea ta.»

(1) *Lipsește de sigur ce-va aici. Edițiunea din 1819 ne ofere o redacțiune prea îndepărtată pentru ca să putem îndrepta fraza.*

(40 v°) «Aceastea vorbindu, ajunsemu la altă *vamă* carea să kiema a lenevirii și a trândăvirii, la care *vamă* să cărcă toate zilele, vremile și ăsurile ceale trecute în zadaru, fără de nici unu lucru bunu, și să cărcă ceia ce mănincă în zadaru și ceia ce mănincă ostenealele celoru streini, iarū ei nici de cumū nu vorū să lucreaze nimica, și nămiții cariū ăau plata și nu lucrează cu dreptate, după cumū sîntū datorī să lucreaze. Așijderea să cărcă acolo ceia ce nu poartă grijă pentru laudele lui Dumnezeu și să lenevescū a să scula să meargă la sfânta bisearică la polunoștniță, la utrenie și la dumnezeiasca lyturghie și la cealelalte slujbe ale sfintei besericī. Și să cearcă acolo și somnnūlū celū multū (41 r°) și trândăvirea și nepurtarea de grijă pentru mîntuirea sufletească. Orī arhiereu, orī preotū, orī călugărū, orī mireanū, totū creștinulū să cărcă foarte pre amăruntulū pentru leane și pentru nepurtarea de grijă a sufletului său, și pre mulți de acolo îi pogoară și i ducū pre ei în prăpastiile ăadului. Acolo și eu multū amū fostū cercată și nu era cu puțință mie a treace și a fi slobodă de n ar fi fostū plinitū lipsa mea darurile prea cuviosului Vasilie, cu care răscumpărindu mă m au luatū de acolo.»

«De acolo mergîndū și înălțîndu ne mai susū, amū ajunsū la altă *vamă* carea să kiema a furtișagului, la care *vamă* amū fostū puținū opriți, ci nu multū. Acolo dîndū, amū trecutū, că nu s au aflatū întru mine nici unū furtișagū, fără de cîtū cîndū fuseasemū copilū oare ce dinu ceale nebăgate în seamă.»

«Iarū de acolea suindu ne mai susū, amū ajunsū la altă *vamă* carea să kiemă a ăubirii de argintū și a scumpeatei. Ci și de acolo îndată amū trecutū, că m au acoperitū pre mine Dumnezeu în viața mea de nu purtamū grijă de cîștigare multă sau de avuție, nici n amū fostū ăubitoare de argintū, ci în cîtū mău datū mie Domnulū cu atita amū fostū îndestulată, nici n amū fostū biruită de scumpeate, ci dinū ceale ce amū avutū amū datū și celorū ce nu avea.»

Vama V a lenevirii și a trândăvirii
880

865

870

875

Vama VI a furtișagului

Vama VII a ăubirii de argintū și a scumpeatei

890

- Vama VIII a cămătăriei «Iarū (42 r⁰) si de acoloa mergîndū, neamū suitū mai susū și amū ajunsū la altă *vamă* carea să kiāmă a cămătăriei, 895 la care vamă să čarcă cea ce daū argintulū și banii săi cu camătă și facū ačastă spurcată cămătărie și dobîndă, urită de Dumnezeu, și răpire de ceale streine. Acolo acei cercători foarte tare aū începutū a mă cerca, și ne aflîndū nimicā întru mine de ceale ce cerca, scrișniia asupra mea 900 cu dinții săi. Iarū noi mulțamîndū lui Dumnezeu și tre-cîndū de acoloa, neamū suitū mai susū.»
- Vama IX a nedreptății «Deacie amū ajunsū la altă *vamă* cea ce să kiāmă a nedreptății, la carea să întreabă și să čarcă toți judecătorii, ori micū, ori mare, cari aū judecatū cu (42 v⁰) nedreptate, 905 ori pentru hatîrulū fețelorū, ori pentru cîștigulū banilorū, și au făcutū pre celū strîmbū dreptū și pre celū dreptū l au făcutū strîmbū, nebăgîndū în seamă porunca lui Dumnezeu care zice: «Să nu cunoașteți fețele la judecată, ci pre celū bogatū și pre celū săracū să judeci întru dreptate, căci că 910 judecata este a lui Dumnezeu.» Acolo să čarcă oprirea sim-briei argaților și cumpăna cea nedreaptă a celorū ce vîndū, și ori ce nedreptate să face, acolo să čarcă. Ci noi puținū oare ce dîndū acolo, cu darulū lui Hristosū amū trecutū și acea vamă fără de nici o nevoie.»
- Vama X a zavistiei (43 r⁰) «Și de acolo mergîndū noi mai susū, amū ajunsū la altă *vamă* carea să kiāmă a zavistiei, la care vamă să 920 čarcă neubirea de frați, urirea și neubirea de streini, zavistiia. Insa cu mila lui Hristosū întru mine nu aflară nimicā de aceale ce cerca ei, și amū trecutū și de acolo fără de nici o nevoie.»
- Vama XI a mindriei «Iarū de acoloa neamū suitū mai susū, și amū ajunsū la altă *vamă* carea să kiāmă a mindriei, la care vamă du- 925 hurile mindriei era îngîmfați, cercîndū mindriia și mărirea deșartă pentru cea ce să socoteaște numai pre sine a fi mai vreadnicū de cinste. Acolo să čarcă și aceastea: hitriia, trufiia și (43 v⁰) de n au datū datornica cinste părinților săi, adecă tătîni său și maicii sale, așijderea stăpînilorū și

mai mariloră săi și celoră mai bătrîni și nu ȳau băgată pre dînșii în seamă ca să facă după porunca loră, și alte lucruri cu mîndrie și cu nebăgare de seamă. La această vamă puindă puțină oare ce dină darurile prea cuviosului Vasilie, amă trecută cu pace.» 930

«Și de acoloa neamă suită mai susă și amă ajunsă la altă vamă carea să kîiamă a mîniei și a ȳușimei. Ci și la această vamă, măcară deși era foarte sălbateci și ȳuși și mînioși acei diavoli, însă (44 r°) oare ce puțină dindă acolo, amă trecută și de acolo bucurîndu ne întru Domnulă, acoperîndu mă rugăciunile prea cuviosului părintelui nostru, Vasilie.» 935

«Iară de acoloa suindu ne mai susă, amă ajunsă la altă vamă foarte cumplită carea să kîiamă a pizmuirii și a ținării minți răulă, la care vamă foarte cumplită au începută a mă cerca, că acoloa să cărcă ceia ce țină în inimile loră răulă asupra cuiă. Și de acolo cu multă mînie ȳi pogoară pre oamenii aceia duhurile răutății în tartarulă ȳadului. Iară pre mine m au acoperită milostivirea (44 v°) lui Dumnezeu și acoloa, că n amă ținută în mînte răulă asupra nimăruia, nici n amă avută pizmă asupra cuiă, nici n amă pomenită răutatea celuia ce mi au făcută mie pacoste, ci mai vîrtosă și cătră ceia ce mă învrăjbiă pre mine aveamă dragoste spre dînșii, fără de nici o răutate, și milă amă arătată loră după puterea mea, cu bine biruindă răutatea; și nimică nu m amă aflată datoare la acea vamă. Și să tînguia dracii pentru această, căci m amă aflată slobodă dină mîinile loră ceale cumplite. Și de acoloa suindu ne noi mai susă, ne veseliāmă întru Domnulă, mergîndă în susă spre înălțimea cerului. Iară eu întrebaū pre sfinții (45 r°) ȳingeri carii mă ducea pre mine, zicîndă: «Rogu vă pre voi, domniȳ miei, spuneți mă mie de unde știū acești stăpînitori groaznici a văzduhului toate faptele ceale [rea]le ale oameniloră celora ce viețuescă pre pămîntă, precumă și ale meale, că nu numai ceale ce amă făcută la arătare, 940 945 950 955

ci și ceale dintru ascunsă le vădescă și le spună pre amăruntulă.» Răspuns au mie sfinții îngerii, zicînd: «Totă creștinulă dela slăntulă boteză i să dă lui dela Dumnezeu îngeră păzitoriu carele nevăzută păzește pre omă, povățuindu lă pre elă zioa și noaptea spre totă lucrulă celă bună întru toate zilele vieții sale până la (45 v°) ășulă morții sale și i scrie toate faptele lui ceale bune cîte face elă în viața sa, de vreamă că omulă pentru aceale fapte bune are a dobîndi dela Dumnezeu milă și împărăția cerilă cea večnică. Așjderea și domnulă întunereculă, carele să nevoiaște a frage pre totă neamulă omenescă la pierzare, rînduiaște și pune pre unulă dină duhurile ceale vicleane și umblă totă deauna în urma omulă aceluia de pîndește toate faptele lui ceale reale cîte face dină copilăria sa, spre carele își ascute meșterșugurile sale și i adună toate faptele lui ceale reale pre cîte le face și le duce la vameșă, și ducîndă acolo toate păcatele omulă, fiește care păcată la vama lui, le scrie acolo, și așa domniă întunecăreculă știă (46 v°) dintru ăcasta toate păcatele a tuturoră oameniloră de preste totă pămîntulă. Și cîndă să desparte sufletulă omulă de trupă și să nevoiaște a merge în susă spre ceră cătră ziditorilă său, atuncea acei diavoli vicleani ilă oprescă pre elă, arătîndă păcatele lui ceale scrise, și deacă are sufletulă omulă fapte bune mai multe de cîtă păcatele, nu potă să lă ție pre dînsulă, iară de să află întru dînsulă păcate mai multe de cîtă fapte bune, ei ilă oprescă pre elă și lă ducă și lă înkidă pre elă în temnițele iadulă și lă muncescă pre elă, după cîtă le iaste slobozirea lui Dumnezeu, până cîndă sufletulă acela prină rugile sfinteă biserică și pentru milosteniile ce voră face cineva pentru (46 v°) dînsulă va lua răscumpărare. Iară care sufletă să va arăta atîta de păcătosă și urită lui Dumnezeu cîtă să nu i fie lui nădeajde de mîntuire, ci veačnica perzare ilă așteaptă pre elă, pre acela îndată ilă ducă în fundulă iadulă, unde iaste și loculă loră gătîtă spre munca cea veačnică, și acolo ilă țină pre elă până la a dooa venire

a Domnului, care după aceea împreună cu trupul și împreună cu draciî în focul gheenii a să munci în veaci (1).»

«Și încă să să știe și aceasta

că pre aicea pre această cale vină și să cărcă numai aceia
 cariî sîntu luminați cu sfântul botez, iară necredincoșii,
 Elliniî, (47 r°) Saraținiî, Agareaniî și alte limbî cariî sîntu
 nebotezați și toți cei înstreinați de Dumnezeu, aceia pre
 aicea, pre la aceaste vămî, nu vină, că aceia încă sîndu
 vii cu trupurile sîntu îngropați în iadū cu sufletele sale,
 și cîndū morū ei, îndată fără de nici o cercare sufletele lorū
 le apucă și le iau draciî kiîarū ca pre a lorū parte și i
 pogoară de i ducū și i aruncă pre ei în prăpastiia gheenii.»

«Aceastea vorbindū și spuindū mie sfinții îngerî, neamū
 apropiatū și amū ajunsū la altă vamă carea să kiîamă a
 uciderii, la care vamă nu numai tălhăriia să întrebă și să
 cărcă, ci și toată rana și toată lovitura în ce fealū, cumū
 și (47 v°) în ce kipū preste capū, au preste spate, au cu
 palma preste obrazū, sau preste grumazi, sau împingerea cu
 mînie. Toate acealea pre amăruntulū le cărcă și le punū în
 cumpănă. Ci noi puținū oare ce puind acolo, amū trecutū bine.»

«Și de acolea suindu ne mai susū, amū ajunsū la altă
 vamă carea să kiîamă a fermecătoriei, a vrăjitoriei, a otră-
 virii și kiemarea dracilorū. Și era duhurile vămii aceia
 aseamene jigăniilorū celorū cîte cu patru piçoare și bălau-
 rilorū și scorpilorū și șerpilorū și năpîrcelorū și a broaste-
 lorū, și era groaznică și urită acea vedeare a lorū. Ci acolo,
 prinū darulū lui Dumnezeu, (48 r°) nu au aflatū nimică
 asupra mea, ci amū trecutū fără de nici o supărare, ci nu-
 mai striga duhurile acealea cu multă mînie asupra mea,
 zicîndū: «Veî ajunge la vama curviei și vomū vedea de
 veî scăpa și de acolo.» Și suindu ne de acolo mai susū,
 iarășî amū mai întreatū pre sfinții îngerî cariî mă ducea
 pre mine, zicîndū: «Spuneți mî mie, domniî miei, au toți

(1) Fraza este coruptă: care după aceea împreună nu se leagă bine cu celelalte cuvinte.

- 1025 oamenii creștinii vină pre aicea pre la aceaste lumii, și oare
nu ăaste cu puțință a treace pre altă locă ca să nu aibă
atîta frică și supărare ce ăaste la aceaste vămii?» Răspunsu
mi au mie sfinții îngerii, zicîndu: «Nu ăaste altă cale sufle-
1030 telorū celorū creștinești a să sui la ceriū, ci toți pre aicea
mergū. Iarū (48 v°) nu sîntū toți așa tare cercați, fără nu-
mai cei păcătoși, precumū ai fostū și tu, cari rușinîndu
să nu își mărturisescū desăvîrșitū toate păcatele sale, ci
ascundū înaintea duhovnicului său păcatele lorū ceale de
1035 rușine; că ori cine își va mărturisi cu adevăratū toate pă-
catele sale și cu păreare de rău să căiaște pentru faptele
sale ceale reale, acealea toate să ștergū nevăzutū prinū
mila milostivirii lui Dumnezeu. Și cîndū vine sufletulū la
niște cercări ca aceastea, vameșii văzduhului deșkizîndu și
cărțile sale, nu află nimică pre dînele scrisū, și atuncea
1040 nici o pacoste nu potū a face nici a îngrozi, și (49 r°) așa
sufletulū fără de nici o oprire să sue în susū cătră scaunulū
darului. Și tu de țea fi mărturisitū desăvîrșitū toate pă-
catele tale și ai fi luatū dezlegare de dînele, nu ai fi avutū
atîta îngrozire și cercare, nici ai fi avutū atîta frică pre la
1045 vămile aceastea. Inșă țeaū ajutatū ție și ačasta că de multū
ai lăsatū și ai părăsitū păcatele ceale de moarte și ai în-
ceputū întru pocăință și în fapte bune a țî petrece viața ta.
Așijderea darurile și rugile prea cuviosului Vasilie, căruia cu
multă nevoință ăai slujitū, multū țeaū ajutatū ție.» Aceastea
1050 vorbindū sfinții (49 v°) îngerii, amū ajunsū la altă vama ce să
kiiamă a curviei, la carea vama să întreabă totū fealilulū de
Vama XVI
a curviei curvie și păcatele curviei ceale întru uimirea minții și gin-
direa de acea pohtă, dezmiardarea trupească, pipăirea spurcată
și atingerea cea pătimitoare. Iară mai marele vamei aceia
1055 ședea pre scaunulū său, îmbrăcatū în haună spurcată și îm-
puțită cu spume și sînge văpsită, cu carea elū ca cu o
haună împărătească să împodobia, și mulțime de draci sta
înaintea lui. Aceia văzîndu mă pre mine ajungîndū acolo,
multū s au miratū cumū și în ce kipū amū ajunsū până la

dinșii, și scofîndu zapisele meale ceale de curvie, mă vădiia 1060
 pre mine (50 r°), arătîndu mî și kipurile cu cine amû greșitû
 întru tinereașele meale și în vremea cîndu amû greșitû,
 în zi sau în noapte, și loculû în carele, cu cine amû făcutû
 păcate. Și nu mai aveamû ce a răspunde, numai ce tăceamû
 de frică și m amû umplutû de rușine. Iară sfinții îngerî au
 răspunsû pentru mine dracilorû: «Ačasta s au lăsatû de 1065
 multî anî de faptele curviei și de necurăție, și deacii întru
 curăție și întru înfrînare pustniceaște aș petrecutû.» Iară
 dracii au zisû: «Și noi știmû că s au lăsatû de multû de
 păcate, ci nu s au mărturisitû cu adevăratû înaintea părin-
 telui său celui duhovnicescû, nicî (50 v°) nu aș luatû dela 1070
 dînsulû poruncă ce va face canonulû pentru păcatele sale;
 pentru ačasta a noastră iaste. Lăsați o pre ia noao și vă
 duceți sau o răscumpărați pre ia cu fapte bune.» Iară sfinții
 îngerî aș pusû multû acolo din faptele ceale bune, iară
 mai multû dinû darurile prea cuviosului Vasilie. Și abiia iz- 1075
 băvindu mă de acea nevoie cumplită, neamû dusû de acolo.»

«Iară de acolea suindu ne mai susû, amû ajunsû la altă Vama XVII
 vamă ce să kiamă a preacurviei, la carea vamă să čarcă a preacurviei
 păcatele celorû însurați carii nu ș aș păzitû credința unulû
 cu altulû, nicî nu ș aș păzitû patulû lorû nespurcatû; așij- 1080
 derea de aș (51 r°) curvitû cu hrăpire sau cu dea sila. Acolo
 groaznicû să čarcă și ceia ce ș aș făgăduitû lui Dumnezeû
 fečoriia și curăția lorû să petreacă cu sfințenie, și apoi nu
 s aș păzitû de cădearea în păcatele curviei. La carea vamă
 și eû multû m amû aflatû vinovată și amû fostû vădită ca 1085
 o prea curvă, și acumû numai de cîtû era să mă apuce cu
 nemilostivire duhurile ceale spurcate dinû mîinele sfințilorû
 îngerî și să mă pogoare în fundulû iadului; iară sfinții în-
 gerî multû pricindu să cu dinșii, toate ostenealele meale
 ceale bune și nevoințele meale ceale făcute de mine după 1090
 părăsirea mea de păcate (51 v°) puindu le la mijlocû împotiva
 fără de legilorû meale, abiia m aș răscumpăratû; nu așa cu
 faptele meale ceale bune, care toate până la una leaș pusû,

precum cu darurile părintelui mic, Vasilie, mult luind și
 1100 puind la cumpănă împotriva păcatelor mele, m-am izbăvit și dintru aceea nevoe grea, și am eșit de acolo. Iară de acolo eșind, neam suit mai sus și am ajuns la altă
 Vama XVIII *vamă* ce să kiamă a sodomiei, la carea vamă să încărcă păcatele
 a sodomiei ceale preste fire, bărbătești și muerești, și împreunarea cu
 1105 dracii și cu dobitoacele ceale necuvântătoare și amestecarea de sînge și alte (52 r°) spurcăciuni ce să facă pre așunsu, pre care rușine ȳaste a le și grăi. Iară mai marele acei vămii să vedea mai grozav și mai scîrnăv și mai urit de cît toți dracii cei mai spurcați și mai urii, cu totul împuțit
 1110 și spurcat foarte groaznic; urgia lui era nespusă. Aceia văzîndu ne pre noi, îndată am sărit înaintea noastră și neam încunjurat pre noi, ci cu mila lui Dumnezeu n-am aflat nimic întru mine de ceale ce cerca ei, și rușinîndu să am fugit dela noi. Iară noi bucurîndu ne, am
 1115 trecut de acolo. Atuncea sfinții îngerii au zis către mine: «Văzut ai, Theodoro, groaznicele și spurcatele vămii ale curviei (52 r°)? Deci să știi că puține suflete sînt care trec aceste vămii fără de pacoste, și de vreme ce toată lumea întru răutate zace și întru zăminteală și toți oamenii sînt
 1120 iubitori de dezmierdări și iubitori de curvie, și gîndul omului din tinerețele lui spre răutate ȳaste plecat, și abia să afle cineva carele să fie neatins de necurăția curviei, și puțin sînt cari își omoară trupurile sale, deci puțin și vămile acestea le trec, ci mai mulți pînă aicea
 1125 viind, îndată pier, că cercătorii cei cumpliți ai faptelor curviei apucă sufletele curvarilor și de aicea le pogoară întru adîncul iadului (53 r°), unde tot deauna le muncesc cu amar; că să laudă boiariul vămii curvarilor zicînd că numai noi mai virtos de cît alte vămii vom
 1130 umplă matca iadului. Iară tu, Theodoro, mulțamește lui Dumnezeu că ȳată acum ai trecut cercătorii aceia ai curviei cu rugăciunile plăcutului lui Dumnezeu, Vasilie, și de acum nu vei mai vedea nici un rău sau frică.»

«Aceastea vorbindu mî mie sfinții îngerî, amû ajunsû la altă
ramă ce să kiamă a eresurilorû, unde să cărcă pentru cre- Vama XIX
 dința că nedreaptă, pentru depărtarea a mărturisi dreapta a eresurilorû
 credință, pentru îndoiria întru credință și pentru hula a-
 supra celorû sfinite, și (53 v°) altele aseamenea acelora.
 Acăstă vamă, fără de cercare ceale pentru mine, o amû tre-
 cutû. Iară de acolea suindu ne mai susû, neamû apropiatû 1140
 de porțile cerîului, și îatã amû ajunsû la altă vamă carea Vama XX a
 să kiamă a nemilostivirii și a tiraniei; și îndatã duhurile nemilostivirii
 răutății au săritû înaintea noastră. Și era cercătorii vămii și a tiraniei
 aceia mai de pre urmă foarte cumpliti, iară mai marele
 lorû cumplitû, și să vedea uscatû și măhnitû pentru multă 1145
 iuțimea și tiraniia lui, suflîndû cu nemilostivire. Acolo cu
 nemilostivire să cărcă sufletele celorû nemilostivi, și de să
 află cineva și întru multă silință și nevoință desăvirșită și
 în postiri și în multe rugăciuni (54 r°) și cetiri și întru
 feçorie și în curăție păzită și nespurcatû și topitû trupulû 1150
 lui de multa postire(1), iară dacã iaste neînduratû și nemi-
 lostivû, înkizîndû şû inima sa despre aproapele și fratele lui
 și despre celû săracû și lipsitû și neputinçosû și despre celû
 bolnavû, pre acela de acolo, dela acea vamă, îlû apucă și îlû
 ducû pre elû josû în fundulû iadului și acolo îlû înkidû pre 1155
 elû și acela nu mai dobîndeaste milă în veaci. Iară noî cu
 darulû lui Dumnezeu și pre acea vamă o amû trecutû fără de
 premejdie, ajutorîndu mî pretutîndea rugăciunele prea cu-
 viosului Vasilie carele mi au dăruitû din bogăția faptelorû
 saie celorû bune spre răscumpărarea mea. Iară de acolo (54 v°) 1160
 suindu ne, cu bucurie scăpîndû dinû toate amarale vămî, neamû
 apropiatû cătrã porțile cerîului. Și era porțile cerîului în ki-
 pulû crystalului curatû, și strălucirea lorû să vedea nespusă. Și
 era în poarta cerîului stîndû niște tineri cu feașele lorû în
 kipulû soareului, cariî dacã m aû văzutû pre mine aducîndu 1165
 mă îngerii, s aû umplutû de veselie, bucurîndu să de mine
 că cu acoperirea milostivirii lui Dumnezeu fiind acoperită,

(1) *Lipsește de sigur ce-va aici.*

amă scăpată de vămile văzduhului. Decî cu bucurie și cu
 1170 dragoste eșindă întru întimpinarea noastră, neaŭ deșkisă
 noao porțile cerului și neaŭ dusă în lăuntru. Iară ce amă
 văzută acolo, o fiule (55 r°) Grigorie, și ce amă auzit
 (zice Theodora) nu ăaste cu puțință a spune pre amăruntul
 1175 ū, că amă văzută ceale ce okiulă omului nu aŭ văzută
 și amă auzită ceale ce ureakea omului nici odată nu aŭ
 auzită, nici în gîndulă omului carele trăiaște pre pămîntă
 n aŭ întrată binele acela. Și mă duseră înaintea scaunului
 mării ceii neapropiiate a lui Dumnezeu, carele era în-
 1180 cunjurată de heruvimi și de serafimi și de mulțime de
 oști îngerești cari cînta cîntări negrăite, totă deauna slă-
 vindă pre Dumnezeu; și căzîndă m amă înkinată nevăzu-
 tului și neajunsului Dumnezeu. Și cînta puterile cerești
 cîntare (55 v°) prea dulce, proslăvindă mărirea multei mi-
 lostiviri a lui Dumnezeu, cea nebiruită de păcatele ome-
 1185 nești. Și au venită glasă dela mărirea mare cuviinței sale,
 poruncîndă aceloră sfinți îngeri cari m au adusă pre mine
 ca să mă ducă pre mine și să mî arate să văză toate lă-
 cașurile sfinților, așijderea și toate muncile păcătoșilor,
 și după aceea să mă odihnească la lăcașulă fericitului Va-
 1190 silie. Și așa m aŭ dusă și m aŭ purtată pretutindena și amă
 văzută lăcașuri frumoase și sălașuri multe gătite acelora
 ce ăubescă pre Dumnezeu, pline de slavă și de daruri. Și
 îmă arăta mie ceia ce mă purta osebită (56 r°) lăcașurile
 apostolilor și osebită ale prorocilor, osebită ale muce-
 1195 nicilor, osebită ale arhierilor și osebită ale prea cuvio-
 șilor părinți și a fiește căriia ceate de sfinți osebite. Și
 fiește care lăcașă era cu negrăită înfrumusețare întru lăr-
 gime și lățime, așă zice după asemănarea Tarigradului, ci
 nu în tocma cu frumuseața, avîndă multe palaturi prea
 1200 luminate, nefăcute de mîna. Și întru toate palaturile acealea
 să auziă glasă de bucurie și de veselie duhovniască și să
 vedea ceate prăznuindă, și toți văzîndă mă pre mine, să
 bucura de mîntuirea mea și mă întimpina toți cu dragoste

și mă săruta, lăudîndu pre Dumnezeu (56 v°) celū ce m au izbăvitū de lațurile vrăjmașului. După aceeaia luîndu mă
 1205 pre mine sfinții îngerī, m au pogoritū de acolo și m au dusū întru ceale mai de desuptū ale pămîntului (în iadū), și acolo amū văzutū groaznicele și nesuferitele muncī ale întunecatului iadū care sîntū gătite păcătoșilorū, care pre toate mi le arăta mie sfinții îngerī, zicîndū: «Vezi, Theodoro, de
 1210 ce muncī teau izbăvitū pre tine Domnulū prinū rugăciunile plăcutului său, Vasilie.» Și amū auzitū acolo țipete, plîngerī și tînguirī amară ale celora ce era întru aceale ne-povestite și cumplite muncī. Și unii striga: «Vai mie!» iară alții țipa strigîndū «Amarū mie!» iară (57 r°) alții tînguindu să,
 1215 își blestema zioa nașterii sale; ci nu era nimenea cine să i fie milă de dînșii. Deaceaia sfinții îngerī iară m au luatū și m aū ridicatū de acolo și m au adusū aicea întru acestū lăcașū alū prea cuviosului părintelui nostru, Vasilie, pre care lăcașū îlū vezi cu okii tăi, și m aū odihnitū
 1220 aicea, zicîndu mi mie: «Să știi, Theodoro, că acumū prea cuviosulū Vasilie face pomenire pentru tine.» Și atuncea amū priceputū eū că după patru zeci de zile dela despărțirea mea de trupū amū venitū aicea la acestū locū de odihnă, și așa iaū arătatū lui toată podoaba și frumuseața
 1225 acelui prea minunatū lăcașū, și bogăția (57 v°) cea duhovnicească adunată prinū multe osteneale și sudori și muncī și răbdare a prea cuviosului Vasilie, și deslătarea și mărirea și multe tealțuri de pomi cu frunzele în kipulū aurului celui curatū, cu multe fealțuri de roduri și de toată veseliiă cea
 1230 duhovnicească.»

Aceastea toate în videniia somnului leau spusū prea cuvioasa Theodora fericitului Grigorie. Și săvîrșindu să vedeniia, s aū deșteptatū Grigorie dinū somnū și trezvindu să, să mira și foarte să minuna de o vedenie ca ačasta și de ceale ce au
 1235 auzitū dela Theodora. Și sculîndu să dimineață, au mersū la prea cuviosulū Vasilie, starețulū și părintele său (58 r°), ca să să blagoslovească dela dînsulū, după cumū avea obiceiū. Iară

- starețul l'au întreată pre elū, zicîndū: «Fiūle Grigorie, unde
 1240 ai fostū întru această noapte?» Iară elū, ca cumū n ar fi știutū
 nimică, au zisū: «Amū odihnitū, părinte, pre patulū mieu.» Iară
 bătrînulū au zisū lui: «Știu eū, fiūle, că cu trupulū pre patū ai
 dormitū, iară cu duhulū ațurea ai fostū. Au doară ai uitatū
 cîte țeau descoperitū ție Dumnezeu întru această noapte în
 1245 videniāa somnului? Iată ai dobînditū, fiūle, dorirea ta:
 pre Theodora o ai văzutū și ceale pentru dînsa dela ȳa
 însășī ai auzitū și întru alū mieu lăcașū ai fostū, și ceale
 ce cu (58 v°) darulū lui Hristosū sîntū gătite mie de Dum-
 nezeu, pentru a mea puțină osteneală toate leai văzutū.»
- 1250 Iară Grigorie auzindū această dela prea cuviosulū Vasilie
 aū cunoscutū că acelū visū și vedenie nu nălucire, ci kiarū
 a lui Dumnezeu descoperire ȳaū fostū lui, prinū rugile
 prea cuviosului părintelui său Vasilie. Iară starețulū ȳaū po-
 runcitū lui, zicîndū: «Mergī, fiūle, la kiliāa ta și șezîndū
 1255 scrie această prea minunată și folositoare vedenie pre carea
 țeaū descoperitū și țeaū arătatū ție Dumnezeu, toate pre rîndū
 ceale ce țeaū spusū ție Theodora, pentru că multe suflete au
 a să folosi de această, că pentru folosulū a multe (59 r°) suflete
 țeaū arătatū ție Dumnezeu această. Iară dacă o veī scri să o
 1260 aducī la mine ca să o vāzū și eū.» Iară Grigorie aū zisū: «Cu
 neputință îmū ȳaste mie a le ținea în mintea mea și a le scri
 toate pre r[î]ndulū cîte mi aū spusū mie Theodora, de nu va fi
 osebitū darulū lui Dumnezeu și rugăciunele tale, ajutorindu mī
 mie întru aducerea a minte.» Zis aū lui sfântulū bătrînū:
- 1265 «Mergī, fiūle, și înceape a scri precumū îțū zicū eū, și Dum-
 nezeulū mieū carele țeaū descoperitū și țeaū arătatū acealea
 pentru folosulū a multe suflete, acela însuși cu darulū său îț va
 arăta și îț va aduce a minte de toate pre rîndū cîte țeaū spusū
 (59 v°) ție Theodora.» Și așa Grigorie înkinîndu să cu smerenie
 1270 sfântului său starețū și blagoslovindu să dela dînsulū, aū
 mersū și aū scrisū pre rîndū de a mărunțulū toate ceale
 ce ȳaū spusū lui Theodora. Iară dacă o aū scrisū, o aū
 dusū la starețulū său, precumū ȳaū poruncitū lui.

Observațiuni gramaticale. Vom releva aici cîte-va din particularitățile mai interesante pe care le întîm-pinăm în textul publicat mai sus.

Din punct de vedere fonetic, nu vom avea mult de remarcat, pentru că acel ce a scris textul nostru întrebuintează limba literară și nu lasă decît în vre-o cîte-va locuri să se cunoască dialectul la care aparținea. Așa: *pleasnitulū* 284; *vidcanie* 420, *videniūa* 1232, 1245, care ne arată că copistul manuscrisului nostru era din Moldova; *hiīarā* (= *fiarā*) 69, 302, *hierile* 517.

Privitor la morfologie, avem de însemnat următoarele particularități care apar, de altmintrelea, în toate textele noastre vechi: *pronume*, gen. și dat. sg. dela fem. *aceea*, *acea*: *aceiūa* (= *aceleia*) 111, 1014, 1054, 1144, *aceiū* (= *acelei*) 1107 (comp. *ceiū* [= *celei*] 1178, *cei* 281); *verb*, pers. a 3-a pl. dela imperf. fără *ū*: *era* 113, 129; *minuna* 145; *răpștiia* 113; *ședea* 142; *siliūa* 55; *sta* 55; *striga* 145; *tāvāliūa* 142 etc.; pers. 1 pl. a perf. simplu: *ajunsemū* (= *ajunserāmū*) 677—678, 738, 858; *vāzumū* 688; forme perifrastice: *era fiindū* (*ticālosulū micū sufletū* *era fiindū în frică și în cutremurū mare* 524—525); *era stîndū* (*Și era în poarta ceriului stîndū niște tineri cu feațele lorū în kipulū soarelui* 1163—1165); *fiindū șezāndū* (... *Samonū, ca o hiīarā neimblinzitā, fiindū iarāșū șezāndū la judecatā* 69—70).

Mai interesante sînt particularitățile sintactice pe care le întîlnim în textul nostru. Așa, în ceea-ce privește substantivul, găsim forma articulată chiar în cazul cînd un substantiv este precedat de un adjectiv articulată: *ruga adease orī pre sfāntulū starefulū sāū* 413; *Spune noao, necredincosule bătrînule* 38; *ilū iubiūa pre dînsulū.... pentru multa înțelepciunea și marea smereniūa lui* 390—391; *amū venitū.... ca să țū vāzū cinstita fața ta* 480—481. În cele două exemple din urmă se poate ca forma nearticulată a substantivului să fi rezultat

din contopirea lui cu *a*: *smerenie a ta; față a ta*. Articolul apare și când un substantiv este precedat de un pronume: *soția lui, a căruia numele ei era Elena* 180—181; *văzuu mulțime de arapi..... a căroră fețele era ca funinginea..... ale căroră vedeaarea atăta era de cumplită....* 511—515. Articolul îl mai găsim și în cazul când un substantiv nu este urmat de un atribut: *de multe ori pentru rușinea nu mă mărturisiamă dreptă păcatele mele* 726—727, dacă nu cum-va este o greșală. În schimb, găsim forme nearticulate acolo unde azi e articolul: *puseră masă* 181. Forma *ale* în loc de *a*, pe lângă un substantiv feminin la singular, se întâlnește, în afară de exemplul de mai sus (*ale căroră vedeaarea*), și în pasajul următor: *văzuu doi îngeri.... în kipulă a tineri.... ale căroră frumuseațe nu ăaste cu puțință a o spune* 535—538. *Ale* în loc de *a* este datorit aici unei atracțiuni a lui *căroră*. De relevat aici este și pasajul următor, dacă cum-va *alū* nu este o greșală: *.... era țarmurile acelea la alū 7 pânză de zidiū alū Țarigradulū* 159—160. În loc de dativ găsim forma de nominativ: *Totū creștinulū dela sfântulū botezū i să dă lui dela Dumnezeu ingerū păzitorū* 959—961 (cf. mai jos la pronume). La adjectiv găsim odată neacordarea lui cu substantivul următor: *Și au venitū glasū dela mărirea mare cuvinței sale* 1185. Se pare că *mare cuvinței* a fost luat aici ca un cuvînt compus. În ceea-ce se atinge de pronume, constatăm mai întîiū, în cîte-va cazuri, lipsa pronumelui personal la acuzativ, pe lângă un substantiv sau un alt pronume la care se raportă: *că i apucă pre aceia aceaste duhuri întunecate..... pogorîndū pre ei (= pogorîndu-i pre ei) de aicea în prăpăstiūle ăadulū* 851—853; *serie acastă..... vedenie pre care feaū descoperitū și feaū arătatū ție Dumnezeu* 1255—1256; *au pusū oare ce dinū faptele mele ceale bune*

pre care făcusem 709—711. Vedem, pe de altă parte însă, *lor* întrebuițat alături de *le* acolo unde astăzi nu-l întilnim: *să mă gătești doi lei cumpliți cărora să nu le dai lor* hrana cea rînduită 135—136. Formele de pronume adjectival *șău*, *sa* etc. se întrebuițează foarte des cu funcțiunea lui *lor*: *... ascundă înaintea duhovnicului său păcatele lor* 1033; *oarișcarii maghistriani* *întorcându să* *cu solia sa* 10—12; *la care vamă să cărcă ceia ce dau argintului și banii săi cu camătă* 895—896; *... sîntu îngropați în iad* cu sufletele sale 1000 (cf. 1039, 1123, 1216). Pronumele relativ *care* primește cele mai de multe ori articolul, așa că avem la masculin sg. *carele* 180, 192, 220, 227, 299, 324 etc., fem. sg. *carea* 342, 394, 441, 448, 451 etc.; masculin pl. *carii* 353, 526; pentru femininul plural găsim odată *carele* 449; pentru neutru *care* 667 (comp. *oare carele* 432; *oare carea* 446, 588, 762; *oarișcarii* 10). Pronumele în cazul acuzativ, în loc de nominativ, îl găsim în: *unde o voiu vedea pre dînsa, pre carea de atîta vreme murise* 428—429. *Pre carea* se explică aici prin atracțiunea lui *pre dînsa*. Mai greu este de explicat *pre carea* în: *Vedenia I pre care s au arătat* Dumnezeu fericitului Grigorie, în titlu după 429. Să fie o contaminațiune între forma de pasiv și cea de activ? Se poate însă să avem de a face cu o simplă greșală. Tot aici avem de citat pasajul următor: *ci nu era nimenea cine să i fie milă de dinșii* 1216—1217, unde *cine* a fost atras de *nimenea*. Pronumele relativ este acordat une-orî nu cu substantivul de care este precedat, ci cu un substantiv subînțeles: *Aăsta văzîndu mulțime de norod* *carii* (adecă «oamenii») *să adunase la acea priveală* 143—144; *iar* *necredincoșii, Ellinii, Sarafinii, Agareanii și alte limb* *carii* (adecă «necredincoșii») *sîntu nebotezați* . . . 997—998. Asupra pronumelui demonstrativ avem de observat omiterea

lui *acelora* în: *amă văzută feașele a căroră nici odată nu leamă văzută* 487—488. Pronumele nedefinit *cine-va* are înțelesul de plural în pasajul: *și lă inkidū pre elū . . . până cîndū sufletulū acela . . . pentru milosteniile ce vorū face cineva pentru dînsulū va lua răs_cumpă-rare* 983—987. Sintaxa verbului se deosebește în cîte-va cazuri de cea din limba de azi. Așa, verbul *a se apropia* este construit cu prepozițiunea *cătră*: *apropiindu să cătră dînsulū, aū zisū lui* 120—121. *A dori* este legat de substantiv prin prepozițiunea *de*: *iarū carele dorește de mărirea cea veacnică* . . . 90—91. De asemenea *a se pricepe*: *iarū eū ne pricepîndu mă de acasta* . . . 475. În loc de *din* găsim *dela* după *a pogorî*: *Samonū aū poruncitū să lū pogoare pre elū dela grinzi* 124. Asupra prepozițiunilor avem de observat întrebuițarea lui *de* acolo unde astăzi găsim *din*: *întru una de zile* 234.

Ne rămîne să spunem cîte-va cuvinte asupra stilului în care este scrisă *Vieța sfîntului Vasile*. În general, limba este puțin îngrijită și întîlnim la fie-care pas repetări care ne arată că traducătorul textului nostru nu se prea gîndia la cuvintele pe care le întrebuița. O particularitate care merită să fie relevată este alăturarea de două cuvinte sinonime care sînt legate une-orî prin aliterațiune: *s aū betejitū și s aū bolnăvitū* 398—399; *mă miramū și mă minunamū* 427, *foarte să mira și să minuna* 199—200, 375, *să mira și foarte să minuna* 1234—1235, *să mira tofi și să minuna* 128—129; *de multe orî și adease* 416.

GLOSAR (1)

- Acoperire, *perf. comp. pers. a 3-a s.* au acoperitŭ 887, 941; *part. pr.* acoperindu 937—938; *part. tr.* acoperitŭ 1167; *a apăra, a îngriji, a proteja.*
- Acoperirea 1167, *apărarea, protecțiunea.*
- Agareanŭ, *adj.* 28; Agareanii 997; *nume ce se dedea în evul mediŭ Saracenilor.*
- Ajutorire, *cu dat., part. pr.* ajutorindu 1263, *a ajuta.*
- Ascultătoare 441, *supusă, sinonim cu servitoare.*
- Betejire, *refl., perf. comp. pers. a 3-a s.* s aŭ betejitŭ 398—399; *a se îmbolnăvi.*
- Bolire, *perf. comp. pers. a 3-a s.* aŭ bolitŭ 131; *a suferi.*
- Burdujelŭ 653—654, 661, *burduf mic.*
- Časŭ, multŭ—664, *mult timp.*
- Căci, — că 508, 909, *căci*; *cf. Pentru.*
- Căutare, *part. pr.* căutîndŭ 98, *a se uita.*
- Cercare, *ind. pr. pers. a 3-a s.* cearcă 869, čarcă 715, 872, 910, 912, 917, 1007, 1135, *pers. a 3-a pl.* 675, 859, 861, 865, 895, 903, 925, 938, 995, 1010, 1078, 1082, 1103, 1147; *imperf. pers. a 3-a pl.* cerca 899, 919, 1113; *part. tr.* cercată 875, *cercați* 1030; *inf.* cerca 938; *a căuta, a cerceta.*
- Cercare 1001, 1139, *cercări* 1038; *cercetare.*
- Cercători 898, *cercătorii* 1125, 1131, 1143; *cercetători.*
- Ci 148, 196, 271, 552, 827, 887, 912, 934, 1011, 1017, 1019, 1069, 1112, 1198, 1216, *dar.*
- Kilioara 430, *chilie mică.*
- Clătire, *refl., conj. pr. pers. 1 s.* să mŭ clătescŭ 585; *a mișca*; *perf. comp. pers. 1 s.* m amŭ clătitŭ cu mîntea 754, *mi-am eșit din mîntea.*
- Covițuire, *part. pr.* covițuindŭ 518, *a striga ca porcŭ.*

(1) Nu dăm aici decit cuvintele mai interesante care aŭ dispărut astăzi, saŭ se deosebesc în întrebuintăre de formele corespunzătoare moderne. Sub litera *C* am înregistrat și pe *č* și pe *k*. Din *i* și *î* n'am făcut două secțiuni deosebite. De asemenea la *s* și *ș*.

- Curăție 1067, 1150, *curăția* 1083; *castitate, nevino-văție*; *curăția* 371, *curățenia*.
- Datornica, *adj.* 926, *care se cuvine, se datorește*.
- Deacița 284, 314, 332, 584, *deaceia* 1217, *deacie* 576, 581, 902; *după aceea*.
- Deosebi, *adv.* 341, *separat*.
- Depărtarea 1136, *refuzul*.
- Deși, *v.* Măcară.
- Dorire 272, *dorirea* 1245; *dorință*.
- Dosadă 632, *înjurătură*.
- Dosădire, *inf.* *dosădi* 265, *a insulta*.
- Fire, *preste* — 1104, *natural*.
- Folosă, *a lua* — 361, *a folosi*.
- Gîuri 450, *găuri*.
- Grabă, *de* — 318, *de grabă*.
- Hîtrița 925, *viclenia*.
- Hrăpire 1081, *răpire cu de-a sila*.
- Iară 149, *totuși*; 173, *expletiv*.
- Inghimpoase 255—256, *cu ghimpă*.
- Ingreuare 574, *greutate*.
- Intunearece, — *de osîndiri* 748, *mulțime de osîndiri*.
- Izbăvire, *perf. comp. pers. a 3-a s. a* izbăvită 198, *pers. a 3-a pl. au izbăvit* 1204—1205; *a scăpa*.
Izvoade 683, *însemnări*.
- Laudă, *a da* — 206, *a lăuda*.
- Limbă 997, *popoare*.
- Lucrătoare, — *păcatelor* 508—509, *făcătoare de păcate*.
- Măcară, — *deși* 935, *cu toate că*.
- Măestrii 58, *unelte*.
- Mărirea 228, *situațiune înaltă*.
- Matca 1130, *cuprinsul*.
- Meștersugurile 971—972, *meștersuguri*.
- Mireazmă *sufletească* 669.
- Necurăție 1066, *vieață coruptă*.
- Necuvioasă 272, *necuvioase* 497; *necuviincios*.
- Negrăite 1180, *nespuse, ne mai auzite*.
- Neîndoită, *adv.* 415, *fără îndoială*.
- Neplinirea 717, *neîndeplinirea*.
- Nimică 492, *de loc*; *nimica lucru ascuns* 214, *nică un lucru ascuns*.
- Niscare 795, *oare care*.

- Oare, — aũ 268, *oare*.
- Orînduire, *perf. comp. pers. a 3-a s. aũ orînduitũ* 341; *a rîndui, a alege*.
- Osebitã 393, osebite 1196; *deosebit; osebitũ, adv.* 1193, 1194, 1195, *deosebit; 1263, cu deosebire*.
- Osîrdie 346, osãrdie 412, 616, 629; *zel, sîrguințã*.
- Parakimonariũ 47, parakimonariului 27; *funcțiune sub imperiul bizantin, gr. παρακοιμώμενος («praefectus sacri cubiculi» Du Cange)*.
- Pãrãsire, *refl., fut. pers. a 2 a s. te vei pãrãsi* 273—274; *a se lãsa*.
- Parte, ție nu ȳaste — 239, *tu n'ãi parte*.
- Patrikie, 47, 193, 201, 223, 227, *demnitãte în imperiul bizantin, înființatã de Constantin cel Mare, și cea mai înaltã dupã împãrat (v. Du Cange, s. v. Patricius)*.
- Patrikie, patrikiei 242, *funcțiunea de patrikie*.
- Pentru, — cãci 491, *pentru cã*.
- Plãcutulũ 665, 816—817, *plãcutului* 1132; *favorit*.
- Plecatũ 1121, *îclinatũ*.
- Plinire, *perf. comp. pers. a 3-a pl. aũ plinitũ* 711; *cond.*
- tr. pers. a 3-a s. ar fi fostũ plinitũ* 876; *a împlini; perf. comp. pers. a 3-a s. amũ plinitũ* 428; *a îndeplini*.
- Pohtã 1053, *poftã*.
- Polatã 452—453, *palat*.
- Polunoșnițã 866, *serviciũ religios de miezul nopței*.
- Prãznuire, *part. pr. prãznuindũ* 1202; *a sãrbãtori*.
- Precumũ 1099, *pe cît*.
- Privealã 138, 144, *spectacol*.
- Purcedere, *perf. simplu pers. a 3-a pl. purcãserã* 675.
- Puținicã 218, *puținticã*.
- Rãpștire, *imperf. pers. a 3-a pl. rãpștiã* 113; *a murmura*.
- Rînduitã 136, *hotãritã, fixatã*.
- Sãvîrșire, *refl., perf. comp. pers. a 3-a s. s aũ sãvîrșitũ* 330; *a muri*.
- Scîrbire, *refl., ind. pr. pers. 1 s. mã scîrbescũ* 492; *part. pr. scîrbindu mã* 442; *part. tr. scîrbitũ* 445; *a sã supãra, a-și face inimã rea*.
- Scumpeate 891, *scumpeatei* 886; *sgîrcenie*.
- Ședere, *perf. comp. pers. a 3-a s. aũ șezutũ; a se așeza*.
- Simbrie, simbriei 911—912, *leafã*.
- Sinemĩ, întru — 427, 443, *în mine*.

Slobozirea 985, *voia, permi-
siunea.*

Solitoare 403, *anunțătoare.*

Streinū 17, 19, 27, *bizar.*

Sudalme 641, *înjurături.*

Suduire, *part. pr. suduindu*
246; *a înjura.*

Tindere, *conj. pr. pers. a 3-a s.*
să tinză 277; *a întinde.*

Tocmire, *perf. comp. pers. a*
3-a pl. au tocmitū 205;
a întocmi, a aranja.

Trecere, *perf. comp. pers. a*
2-a s. ai trecutū,— duhu-
rile 484,— *cercătorii* 1131,
oî scăpat de duhurile, de cer-
cătorii...

Trezvire, *refl., part. pr. trez-*
vindu să 1234; *a se trezi.*

Ucenița 399, *ucenica.*

Vădire, *ind. pr. pers. a 3-a*
pl. vădescū 958; *imperf.*
pers. a 3-a s. vădea 691,
pers. a 3-a pl. vădea 702,
vădiia 1060; *perf. (pasiv)*
pers, 1 s. fuiū vădită 723,
amū fostū vădită 1085;
part. tr. vădită 805; *a da*
pe față.

Vedenie 317, 319, 321, *ve-*
denii 387; *aparitiune.*

Vedere 447, *aparitiune.*

Vrăjmășuire, *cu dat., imperf.*
pers. a 3-a s. vrăjmășuia
631; *a dușmăni.*

Vreame, *de—că* 303, 402—
403, 964—965, *de—ce că*
221; *de oare ce.*

Zămbire, *refl., part. pr. zăm-*
bindu să 422; *a zîmbi.*
Zapisele 1060, *însemnările.*

TABLA DE MATERII

	Pag.
Prefață	I
Ov. DENSUȘIANU, Urme vechi de limbă în toponimia romi- nească	1
Ov. DENSUȘIANU, Psaltirea Voronețiană	17
Ov. DENSUȘIANU, Asupra formei «steauă»	43
F. DRUGESCU, Asupra disimilațiunei consonantice în limba romină	50
Ov. DENSUȘIANU, Vieța Sfintului Vasile cel nou după un manuscris din Paris	58

Slobozirea 985, *voia, permi-*
siunea.

Solitoare 403, *anunțătoare.*

Streinū 17, 19, 27, *bizar.*

Sudalme 641, *înjurături.*

Suduire, *part. pr. suduindu*
246; *a înjura.*

Tindere, *conj. pr. pers. a 3-a s.*
să tinză 277; *a întinde.*

Tocmire, *perf. comp. pers. a*
3-a pl. au tocmitū 205;
a întocmi, a aranja.

Trecere, *perf. comp. pers. a*
2-a s. ai trecutū,— duhu-
rile 484,— *cercătorii* 1131,
ai scăpat de duhurile, de cer-
cătorii...

Trezvire, *refl., part. pr. trez-*
vindu să 1234; *a se trezi.*

Ucenița 399, *ucenica.*

Vădire, *ind. pr. pers. a 3-a*
pl. vădescū 958; *imperf.*
pers. a 3-a s. vădea 691,
pers. a 3-a pl. vădea 702,
vădiia 1060; *perf. (pasiv)*
pers. 1 s. fuiū vădită 723,
amū fostū vădită 1085;
part. tr. vădită 805; *a da*
pe față.

Vedenie 317, 319, 321, *ve-*
denii 387; *aparitiune.*

Vedere 447, *aparitiune.*

Vrăjmășuire, *cu dat., imperf.*
pers. a 3-a s. vrăjmășuia
631; *a dușmăni.*

Vreame, *de — că* 303, 402—
403, 964—965, *de — ce* că
221; *de oare ce.*

Zămbire, *refl., part. pr. zăm-*
bindu să 422; *a zîmbi.*

Zapisele 1060, *însemnările.*

TABLA DE MATERII

	<u>Pag.</u>
Prefață	I
Ov. DENSUȘIANU, Urme vechi de limbă în toponimia românească	1
Ov. DENSUȘIANU, Psaltirea Voronețiană	17
Ov. DENSUȘIANU, Asupra formei «steauă»	43
F. DRUGESCU, Asupra disimilațiunii consonantice în limba română	50
Ov. DENSUȘIANU, Vieța Sfântului Vasile cel nou după un manuscris din Paris	58

TABLE DE MATRIE

ERRATA

Cetește: p. 16, l. 12 (de sus) să (în loc de: că); p. 30, l. 2 (de jos) nu aputū; p. 45, l. 12 (de sus) trecerea; p. 48, l. 10 (de sus) *cauă* (în loc de *aeuă*); p. 69, l. 258 întimpinî; p. 75, l. 471 întimpinarea; p. 76, l. 496 întimpinat; p. 78, l. 554, să se pună semnele citațiunei după: acesta; p. 80, l. 636 cuiva, 638 cineva; p. 88, l. 917 cărcă.

Поимиса да даня въспороистася. Поим
и мещед пред авидшн тоаткх лихсиди.
Исочидатсегиноръшася в оуиася маю.
Ихасеиорх длоуифиася днеса идиася.
Ищевидж вхселоропоруиого. Се хитра
и рефелитоуисася влелниязвзхна
и дрисостилмаюх. Сахсоунсепрау
пасторуиуиисх. Ацидмьоуа ошма
ма монна. Се ддересомидоисамин.
И вждамаманмадрманне. И ширхитане
лелсифлелодоуриттарх. Ипоисоксраши
мамонна. И шрчлоудеши маулефмале.
Дондеже обрещи и ксисогон. И хрзвота
афлалоуудлоуиди. Сеюкоуиася маю. Иу
таресадлауиася. Се слашаху и ефра
ф. А деисхадзипоуистефрапих. Обр
тауиди в поидж бравн. Афлхмоуи
и хмисаддърхвиен. Ахиджмьвселею.
И шрхмоуисагилелди. Поисломиса ма
и хс павидежес толетифася сего. Поис
ици в ллокьюиоушат оуниго армелди вх
еисренигив поисонт вон. Акиндмне локма
оуеоушъх. И мику вонсетилшквей. Гд
и вонтесфинцилска. Сше ниципшвой
Облксакше двирава. Преоуципшви.